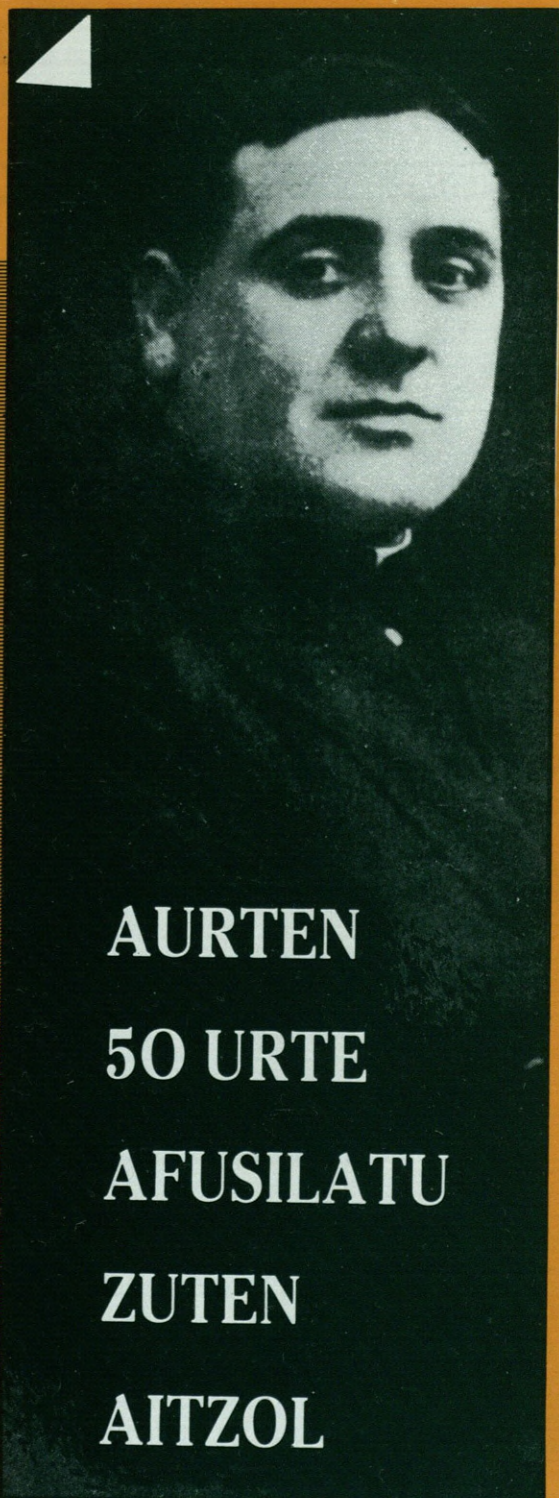

ARGIA

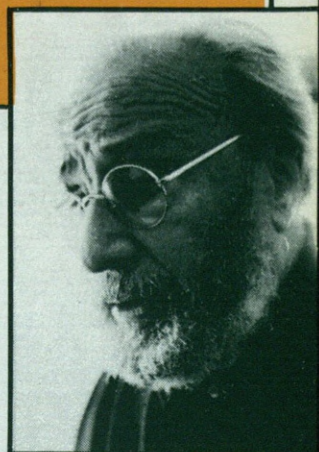
1986 Urria 12 — XLIX urtea — 1.120. zenbakia — 130 pezeta (BEZ barne) / 7 lib

AURTEN
50 URTE
AFUSILATU
ZUTEN
AITZOL

DOSIERRA

Marc
Legasse:

«Bi jesuita-ohi
dira famatu:
Alba-ko dukea
eta Arzalluz
PNVko 'Duce'a»

UZTURRE:
«Krisia ez, gure
barruko kistea da»

EKO

EKO ALTZA

Larratxo Ibilbidea, 96 zbk. ALTZA

S. Juan Bautista Koperatiba

Villas auzoa. Tel. 55 01 99 HERNANI

SUPER AMARA

Isabel II.a, 16 zbk. Tel. 46 11 77
DONOSTIA

EKO ASTEASU

Keelavite Poligonua, z/g. Tel. 69 25 26
ASTEASU

EKO AIETE

Grupo Etxadi. Tel. 21 14 88 AIETE
(Donostia)

EKO LASARTE

Loidi auzoa, z/g. Tel. 36 12 79
LASARTE

kirolzaleen zerbitzutan

miner

donostia

271050 eta 270447

Aurkezpenik behar ez duen gizona da Marc Legasse. Mende honetako abertzale-letasunaren azarnak jarraitu eta bere protagonista asko ezagutzeko zoria izan duen Legassek Legasa herrian hartu gaitu, jeltikideen eta fazisten arteko harremanen bere bertsioa emateko, eta gaur eguneko aktualitate politikoari buruzko hainbat eritzi eta pasadizo eder kontatzeko. **27.orr.**

Ikastolen alde gure geografian zehar antolatzen diren ekintzen artean bat da, Ipar Euskadikoarekin, euskaltzalea gehien hunkitzen duena: Nafarroa Oinez. Aurten, gainera, ikastola nafartarrak beren eguna Tafallan egitera ausartu dira, mendialdea Erriberarekin juntatzen den herrian. Duela gutxi arte euskararen azken oihartzuna toponimian baino ez zuen Tafallan gure hizkuntzaren aldeko lanean sutsu ari dira, haurrekin bezala helduekin, eta asteburu honetan han bilduko den jendeak bultzada polita emango die nafar euskaltzaleei. **Dos-sierra.**

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Iñaki Camino, Jon Barandiaran, Ostaiska Irastorza, Gorka Izeta, Josu Landa, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Antton Azkargorta, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Laura Mintegi, Iñaki Uriarte, 'Anaitasuna Taldea'.

Gastelzen: Blanca Agiriano, Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Josu Olano, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparaldean: Ladix Arrosagarai, Mikel Iribarren, Itxaro Borda, Allande Sokarros.

Iruñean: Jon Alonso.

1.120. zenbakia

4.— Astegiroa.

POLITIKA

13.— Tiantaka. **E. Galar.**

14.— Jesus Insausti «Uzturre»rekin elkarrizketa. **L. Mintegi.**

16.— Jaurilaritza kolokan, lehen-goaren 50. urteurrenean. **I. Zubiondo.**

18.— Nazioartekoa.

ERREPORTAIK

22.— Epifanio Lazkano eta joarearen armonia. **Urederra.**

24.— Nafarroako Gobernuaren lurralde politika berria. **J.M. Gogorza.**

26.— Bitorianoko meategia, Eusko Jaurilaritzaren erantzunbeharra. **Saiarre.**

27.— Marc Legasse: «Bi jesuita-ohi egin dira famatu: Alba-ko dukea eta Arzalluz PNVko 'Duce'a». **P.Z. eta I.U.**

32.— ETB-1 eta ETB2 presupos-tuen mende. **I. Uribe.**

KULTURA

36.— Amatiñorekin hizketan. **D.Z.**

37.— Antzerkigintzaren subentzio berriak. **E. Olasagasti.**

38.— Idazleen Elkartearen topaketak Galizia eta Donostian. **L. Mintegi.**

40.— Aurten 50 urte afusilatu zuten Aitzol. **Koldo Izagirre.**

ETA BESTE

47.— Kirola: Karpov eta Kasparov. **G. Arrese.**

48.— Denborapasak.

50.— Azkena: **Xalbardin.**

Kolaboratzalleak: Xabier Agirre, Martxel Aizpurua, Itziar Alkorta, Joseba Alvarez, Enrike Amonarriz, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Amaia Elozegi, Enbido, Xabier Erro, Xarlot Etchezaharreta, Esther Forcada, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Gure Irratikoak, Tito Irazusta, Irulegi Irratikoak, Koldo Izagirre, Kaki, Asun Larrañaga, Josetxo Lizartza, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Alfontso Martinez, F.J. Mendiguren, Bego Montorio, Mikel Nabarro 'Trikuharri', Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Andoni Sarrigi 'Murumendi', Joseba Sarrionandia, J.L. Alvarez 'Txillardeggi', Mikel Ubillos, Urederra.

Marrazkilariak: Joxemi, Julio.

Publizitateak: Maximo Aierbe, Joxe Mari Ostolaza.

Euskal Telebista beti da aktualitate eta areago ETB-2 martxan jarri zenetik. Bi katei buruzko informazio bila ibili da Iñaki Uribe batera eta bestera, Jose Mari Iriondoekin ere elkarrizketatu delarik, eta promesa handien atzean errealtatea noraino iritsi daitekeen deskubritzen saiatu da. Euskara hutsezko kate bat segurua al da urtarrierako? Erantzuna **32. orrialde** aurrera.

Mende honetan euskarak ezagutu duen eragilerik inportanteenetako bat duela berrogeitamar urte hil zuten, afusilatuta, fazistek. Aitzol, gerra aurreko euskal pizkundeak hainbeste zor ziona, hezurretaraino abertzale, bere garaian eta giroan bihotzeraino konprometitua. Omenaldia zor dio Euskal Herrian Aitzoli, eta ARGIAk berea Koldo Izagirreren dossier honekin airtzen dio. **40. orr.**

Administratzailea: Jon Barandiaran.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos.

D.L.: 80—1963.

Helbidea: ARGIA, Ametzagaña 19 Behe. 20012 Donostia.

Telefonoa: 28 33 99.

Inprimategia: Gráficas SEMI.

Ale Bakarria: 130 pezeta / 7 libera (BEZ barne).

1986. urterako harpildetza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....4.800 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....330 libera.
Estatu Espainola.....4.800 pezeta.
Beste atzerriak.....6.600 pezeta.
Airez.....10.000 pezeta.

URRIA 12 URRIA 19

urriaren 17an ilbete

mareak: (urriaren 12an)
gora: 12.07
behera: 05.34 eta 18.35

eguzkia: (urriaren 12an)
irten: 07.22
sartu: 18.40

(ordularen ordutan)

liburuak

Mikel Mendizabal

BIZITZAREN JOANEAN Balendin Enbeitia

Egilea: Balendin Enbeitia.
urua: Bizitzaren joanean.
Ezaugarriak: 196 orrialde.

Balentin Enbeitia bertsolariaren bizitza eskeintzen digu elkar argialetxeak oraingo honetan. Ala eta guzti sarrian semeak esaten duen bezala ez da biografia pertsonala, Euskal Herrian bera bezala hamaika langile isilen ereduak baizik. Eta idazleak hala egiten du benetan bertan bere hamaika ezguzen bizitza eta gertaldi eskeintzen bai ditu liburuan zehar. hauen artean bere aitagina-rrera, amona bertsolaria, bere aita «urretindorra»rena...

Bere urte obereak gazte-takoak baziren laister guda

etorriko zen eta bertako Gernikako bonbardeoa, espetxea, eta errepresioa kon-tatatzen digu. Ala eta guzti ez Balendin ez gure herria ez zen gehiegi izutu eta bo-rrokak eten gabe jarraitu zuen. Berrogeitahamar ha-markada bukaera Bizkaian bertsolari eskola sortu zuten, honek ez zuen asko iraundu baina garrantzi handia izan zuen eta, Garriko, taldeatik jende eaduna atera zen Iturri anaiak, joan Lopategi E.A. Nahiz eta autoreak garran-tzirik ez eman esan beha-rrezkoa da Enbeitiak garai horretan bi aldiz irabazi zue-la Bizkaiko bertsolari txa-pelketa.

Liburuak euskal kutsu gar-bia du hasieratik bukaerai-no, gure arbasoen bizitza, baserriko giroa, Euskal He-rriko herri eta hirien bizitza eta beste zenbait adibide li-buru guztian zehar, ala eta guztiz Balendin bertsolari optimista den ezker ez du begi txarretan ikusten gure etorkizuna. Bertsolariak ere sar-ritan ateratzen dizkigun, hona hemen 1959an Bilboko txapelketan bota zuena, ga-raia ondo adierazten bait du, Bizkaiko lurra bertsolari gabe ia genduan aurkitzen Herri danetan gaur hasi dira kimu bArriak sortutzen Erdi bilozik gendun zugatza hasi da berriz loratzen Bertsolariak kantu gozoan adarrik adar dantzatzun Hasi euskera zabaltzen ohitura onak indartzen Geu nor garen aitortzen sarritan gara lotsatzen

Aipatzekoa da liburua na-hiz eta Bizkaitarreez idatzia izan argitzaletxeak «h» hiz-kia jarri dizkiola Euskal herri guztiari zabaltzeko.

Egilea: Patxi Ezkiaga Lasa.
Tituloa: Aiodi herriko kan-tak.

Ezaugarriak: 60 orrialde.
Poema hauek, Gipuzkoa-ko Aurrezki kutxa Probin-tzialak 1985an antolatu zuen IRUNGO HIRIAko poesia sailan, lehen saria atera zuen. Bertan errima, neurri eta gaiak libreak zire eta hona hemeri sariaren epaileen ize-nak: S. Aizarna, X. Aranbu-ru, X. Lete, I. Sarasola eta A. Urretabizkaia. Liburu atsegi-na da poema mota oso ez-berdinekin ala eta guztiz el-karrekin badute zer edo zer,

patxi
ezkiaga lasa
aiodi herriko
kantak

eta hau bertsoen zehaztasu saletasuna dugu. Bertso guz-tiak ikaragarri landuak dau-de bai errima eta neurrian. Hasieran soneto batzu ager-tzen badira, ondoren bere errima eta neurriko zenbait brtso, azkenik poesia librera pasatzeko. Gaiak ere ugariak dira, amodioa, justizia, natu-ra, sexoa, herria e.a. Liburu bikaina gure ustez ala eta guztiz konzentrazio handia eskatzen duena esanahi eta teknika guztiak harrapatze-ko.

Egilea: Xabier Gereño Arrarte.

Liburua: Konspiratzaileak.
Ezaugarriak: 128 orrialde.

Aurrezki Kutzako Probin-tzialeko, IRUN HIRIAren ele-berri irabazle geratu da X. Gereño oraingo honetan epailariak hauek izaki: L.A. Aranberri, J.A. Arrieta, J.A. Loidi, J. San Martin eta A. Zabala.

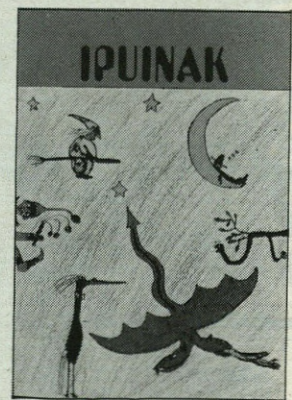
Espia eleberri guztietan bezala, aspertzetik ez dago Gereñoren azken liburuan. Bertan protagonista espia sartu den emakume aktore baten gorabera kontatzen dizkigu bigarren guda karlis-tan topatzen dugularik. Kar-liostak, bere erregea fran-tzian errefuxiatua dutela Esp-paini mailan kolpea presta-tzen ari dira, liberalak laister susmatzen dute eta edozein modura bortsatzen saiatuko dira eta honela goi mailako urdanga hartuko dute karlis-ten militarren artean sart-zeko. Laister konturatuko dira emakume honek karlis-ten-tzat lan egiten duela hau karlisten estrategiaren oina-ri izan daitekeela. Liburua

Parisa, madrida eta ipar Eus-kal herrian kokatzen da ber-tan amodioa, historia, aben-turak, Euskal Herriko pai-saien deskribapenak... Na-hasten direlarik.

xabier
gereño arrarte
konspiratzaileak

Autoreak intriga eta mis-terio kutsua, hain garrantzi-z-koak nobela mota haue-tan, lortu izan badu, esan be-har da ere fantasia eskutik ihes egin diola noizian be-hin. Ala eta guztiz lehen esan dugun bezala nobela atsegina eta bere 130 orrial-deak tirada batetan irakur-tzekoak ditugu dudik gabe.

Egilea: Nafarroako ikastolen zenbait gazte.

Tituloa: Ipuinak.

Ezaugarriak: 102 orrialde.

Atsegina beti Nafarroako Euskal munduaren edozein berri jasotzea etaaste hoten Tafallan Nafarroa oinez edi-zio berria izanik zer esanik ez. Aurtengo Nafarroako ikastolen egunean ospatuta-ko ipuin lehiaketan 3. eta 8.

O.H.O.ko haurren artean aukeraturako idazlan eta ipuinak eskeintzen dira liburu interesgarri honetan. Helburua gazteen artean euskaraz idazteko zaletasuna garatzea da, antolatzaileak dioten bezala. Gaien artean abenturak, euskara, ikastolak, gertaera fantastikoak... gaztetxoek eskutik idatzia eta zenbait haur irudiengatik lagundua. Prezioa 350 peza miserablea, iaia erosteko beharturik uzten gaituela.

Aldizkariaren izena: Ateka.

Ezugarriak: 86 iraila, 14 L., 34.z.

Hogeitamalau garren alea dugu ilabetero eskeinitako aldizkari hau. Urdan pasatutako ahulaldia justifikaturik dugu kontuan hartuz ilabetekari hontako talde batek, EKAITZA astekaria argitalatzera erabaki zutela. Berriz ba, gogoz atera da azken alea gai interesgarriak aztertzen eta aldizkari mota hauek duten panfleto merke arriskua ondo baztertuz, perspektiba politikoa bikaina eskeintzen. Aste honetako Gaien artean baserriko egoera, arrantzaleena, turismoa, Nikaragua aztertzen dute bereziki. Aipatu beharrezkoa, Bermeo kofradiako Anton Garairi, euskal arrantzaz egiten dioten entrébista.

Aldizkariaren izena: Elhuyar eta teknika.

Ezugarriak: 5. zkia. 1986 urria. 74 orrialde. 400 pta.

Berriro ere Elhuyar katean. Hauek dira aipagarri atzeneko zenbaki honetan. M.J. Barandiaran eta I. Irazabalbeitia Indiako Bhopalen gertatu gas-istripuaz. Mikel Salaberria Gipuzkoako uren horniketeta eta garniketarako plan integralaz. J.R. Aihartza Euskal Herriko animalia saraskijaleez eta beren habitataz; Joxerra Aizpurua Bilbon egindako makina erremintaren erakusketaz; A. Oilarra

Udako Euskal Unibertsitateko aurtengo ihardunaldiez; Alfontso Mtz. Lizardui naturaren markoan perte hartzen duten oinarritzko fenomenuen funtzioez. Iñaki Azkunek berri, untzigintzaren historiari eskaini 7. atala. L.M. Bandres Greziako eskola peripatetikoaz, estoikoaz eta epikureoaz. I. Irazabalbeitia atzenik, Luis Federico Leloir Agirrez, euskal jatorriko Nobel sari argentinarrak.

ASTE HONETAN NABARMEN

Gure historiaurrea arakatzuz

Egilea: Euskal Herriko unibertsitatea.

Tituloa: Euskal herriaren historiaz —II— historiaurrea.

Ezugarriak: 210 orrialde.

Beti zaigu interesgarria gure herriko historiaurreaz zenbait berri entzutea, edo ta ikastea. Interes honi erantzuna eman nahiean eta euskaraz gaiari buruz dagoen bibliografia eskasa ikusiz, liburu berri hau argitaratzea erabaki dute gurte zenbait ikertzaile. Liburu zientifikoa zeharo. Liburu hasieran keza gogorra agertzen zaigu azken aldi honetan, euskal kulturaren inguruan egindako ikerketak kritikatuak di-

relako, hauek gehiegi mitifikatzen dituzte gure artean diren zenbait dogma. Ikerketa hauek ordea, ez dira ximple eta erresak, oinarri zientifiko eta sakona dutelako autoreen iritziz. Euskal herriko prehistoriari buruz lerketa hauek ez dira ez berria, ez gure herrian bakarrik egin diren lanak. Ikerketak Euskal herriaz gain Europa mailan ere egin izan dira eta duela urte edo mendeasko hasi zirela esan beharra da. Hala eta guzti hemeretzi garren mende bukaeraino eta hogeigarrenean bereziki ez dira aurrerakunta sakon eta zehatzak egiten. Hemen Aranzadi, Eguren eta Barandiaran aipatzea derrigorrezkoa dugu. Azken honek batez ere eman zion ikertzeko modu bikaina, hots estadistika, tratamendu multidisziplinarrak, datatzen absolutuak...

Liburu hasieran J.M. Barandiaranek zenbait ikerpuntu aurkeztzen dizkigu, adibidez zein gizon mota bizi zen eta ea nolako bizimodua zezan, noiz eta non agertu euskal gizona edo bere izeraren garapena. Liburu hamaikertzaile egiten dituzte eta hona hemen bere sailketa:

— Euskal historiaurrearen historiografia. J.A. Mujikak.

— Arkeozoologi ikerketak Euskal prehistorian. J. Altunak.

— Paleolito eta epipaleolito (mesolito) aroak Euskal Herrian. I. Barandiaran.

— Euskal herriko historiaurrea neolitikotik azken brontze aroa arte. J.M. Apellaniz.

— Metalurgiaren eta egitura hirizarren garapena. A. Llanoa.

— Euskal Herriko populazioa prehistorikoaren eta protohistorikoaren antropologia. J.M. Basabe eta C. dela Rua.

— Grafikak eta mapak. X. Larrañaga.

Liburuak bost Euskal Herriko mapa dakartzki eta bertan gure herriko aro ezberdinetako aztarna ezberdinak kokatzen ditu. Liburu interesgarria, gure herriaren izaera obeto ezagutzeko, J.M. Barandiaranek dioen bezala gure herria ondo ezagutze gure arbasoak nahi ta nahi ez ezagutu beharko ditugu.

zinema

Oreretako King Kong izeneko zine klubak Terrore Gauda izeneko ekitaldirako txartel eta erlatu motzetarako lehiaketa bat antolatatu du. Informazio gehiago behar izanez gero, dei ezazue 516571 telefonora Jose MAnuel Bernardo Galanengandik galdezka.

□Getxoko zine-kluban, "Ana y los lobos", urriaren 13an, arratsaldeko 7tan.

Zuzendari

Handien

V. Zinemaldia

Azpeitian ospatzen ari den Zuzendari Handien V. Zinemaldiaren egitarauan bi filma ikusteko aukera izango da urriaren 14 eta 15ean. Egitarauaren arauera urriaren 13an "Licencia para matar", Clint Eastwood zinegilearen filmaren emaldia izango da. 14an "Proxima parada Greenwich Village" Paul Mazursky-ren filma eskainiko da. Hilaren 15ean berriz, "Alien, el octavo pasajero" Ridley Scott-ena botako da. Emanaldi guztiak Antxieta Etxean izango dira arratsaldeko 7,30tan.

Irunen filma ugari

Irungo Seigarren Zinegile Amateurren erkusketa honetan aukeratutako filmak urriaren zehar ikus ahaliko dira. Amaia zinetokian urriaren 13tik 19a bitartean aurkeztutako filmen emanaldia ospatuko da arratsaldeko 7,30tan. Urriaren 19an berriz, saritutako filmen emanaldia egingo da. Filma hauek Avenida izeneko zinematokian eskainiko dira eguerdiko 12tan hasita.

filma

Eguneroko bortxakeria, lirikotasunez

27 Horas.

Zuz.: Montxo Armendariz
Prod.: Elias Querejeta

Pelikula hau ez da ikuslea hotz uzten duen horietarikoa. Jarrera bat hartzera bultzatzen du. Argi ez dagoena zera da, zein motatako jarrera hartzen duen jendeak ikusitakoan, aldeko entusiasmoekin batera, kontrako eritziak sortu bait ditu, agian gai eta kokapen hurbiltasuna dela eta. Egia da, esan izan denez, geldoa dela, baina gaiak berak holako tratamendua eskatzen du. Ez da horren egia, gure ustez, ezer ere kontatzen ez duela. Bizitzako gauza arruntez gain, heriotzaren presentzia nabaria da, eta egunerokotasunaren barnean bizi izaten ditugun elementu bortitza —nola edo hala «normaltzat» hartzen ditugunak—, maisuki aurkezturik daude: errepresio soziala, giza harremanen bortxakeria, gazte iza-teagatik jasan behar den biolentzia, eta droga munduaren inguruko drama. Guzti hau azaltzeko egileek aukeratu duten bidea inpresionista izan da, lirikoa. Eta agian hortik etor daiteke eritzi desberdintasunak. Teknikoki, ohi denez, gure zorionak har ditzake.

AMAIA LANZ

Goierriko zine-kluba

urria

11 Beasaingo Goierriko zine klubak ekitaldi berri bati ekin dio. Honokoa duzue urriaren 11erako ikus ahaliko den filma: «Peggie Sunsplash» izenekoak, hain zuzen ere. Filma hau reggae jaialdi batean oinarritua dago eta musika mota hau egiten duen zenbait musikoren kantak entzuteko aukera izango da, adibidez, Peter Tosh, Jymy Cliff, Barrington Liby eta Bob Marley. Emanaldia arratsaldeko 7,30tan izango da ordiziek Herri Antzokian.

Bilboko Fas

urria

13 Urriaren 13rako Bilbo-

ko zine klub talde honek badu zer eskaini, «Gallipoli» izeneko filma alegia. Peter Weir zinegile australiarraren filma honetan Bigarren Gerrate Mundialan Gallipoli izeneko hirian gertatu zen gatazka baten inguruko berriak ematen zaizkigu. Gatazka honetan gazte australiar asko hil zen eta filmak badu kutsu antibelista bat. Ez da abentura erlatu soil bat, beraz. Emanaldia arratsaldeko 7,30tan San Vicente 2-4. Albiako lorategien ondoan.

antzerkia

Kukubiltxo taldeak urriaren 11ean Arrasateko plazan eguerdiko 12,30tan "Kukubiltxo begiluze" izeneko lana antzeztuko du. Urriaren 12an berriz, «Nafarroa oinez» dela eta, Tafallan izango du emanaldia.

Azpeitiako Zelaitxo Zineman Cobaya antzerki taldeak "Trikitrak" izeneko lana antzeztuko du.

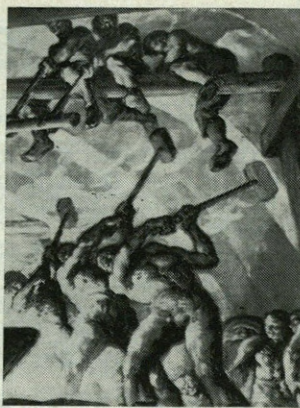
Urriaren 21etik 26ra bitartean ospatuko dira Baionan urtero ospatzen diren antzerki ihardunaldiak. Datorren astean horren berri zuzena emango dizuegu.

arte

Elena Mendizabalen margoak

Elena Mendizabalen margoak Donostiako Kai izeneko taberna ikus daitezke, ikatz kalean, hain zuzen ere. Bertan emakumeen margoak, bodegoiak eta paisaiak ikustekoa aukera dago.

Bi erakusketa amaitzeaz

Joan den astean iragarritako bi erakusketa amaitzeaz aurkitzen dira jadanik. Alde batetik Bidasoako margolariak Gasteizen bildutakoa eta bestealde Bizkaian emakumeen botoari buruzko ibiltari gisara antolatutakoa. Bidasoako margolarien erakusketa hau urriaren 15a arte ikus ahaliko da Gasteizen. Erakustaldi honetan parte hartzen duten margolari gehienak hilak badira ere, margotu zituzten Bidasoa inguruak zintzilik daude Gasteizen. Bestalde, Barakaldon hasi eta Santurtzin bukatuko da urriaren 15ean emakumeen botoari buruzko erakusketa bat. Bertan emakumeek bai estatu mailan baita mundu guztian ere, botoa lortzeko egin behar izan duten borroka argazkitan biltzen da. Urriaren 15a bitartean beraz, Santurtzin ikusgai.

30. urte inguruko Euskal Artistak

30 urtearen hamarkadako euskal artea eta artisten lanak bilduta daude Donostiako San Telmo museoan. Gipuzkoako Foru Aldundiak antolatutako erakusketa honetan garai honetako euskal artistek egindako lanak biltzen dira. Alde batetik, Jose Angel Eskidek arkitektura mailan eginiko lanak aztertutako. Donostian hono-koen lanak aukeratu ditu: Aizpurua, Labaien, Lagarde, Vallet, Ponte, Olazabal, Baroja eta Alberdi; Bilbon: Vallejo, Madariaga eta Tomas Bilbao. Pintura mailan Adelina Moyak garai horretako margolari gipuzkoarren lana azpimarratzen du, batez ere 1920. urtetan sorturako GU izeneko elkarten inguruan mugitzen ziren margolarien lana: Aizpurua, Olasagasti, Ribera, Tellaetxe, Cabanas Erauskin, eta abar. Bizkaiko lanak Saenz de Gorbareb esku geratu dira.

□Getxoko kultur aretoan, 13tik 18ra bitartean, arte plastikoen erakusketa ibiltaria

Tapizak Donostian

Donostiako Katalina de Erauso izeneko elkarteak antolatutako erakusketa bat ikus daiteke Gra Via kalean elkarte honek duen egoitzan. Besteak beste Miranda ahizpek eginadako lana azpimarra daiteke. Baita Lurdes Azurmendiren tapiz japoniarra. Bets izen batzu aipatu beharrezkoak dira: Maria Pilar Cuenca, Arantza Laburu, Santiago Gonzalez, Esperanza Beneitez, Santiago Urruzola, Alicia Gil, Pepita Santander.

Iruñeko Udal Kontserbatorioan ikastaroak

Iruñeko Udal Kontserbatorioa urriaren erdi aldera lotuko zaio ikastaro berriari. Lehenbiziko urte honetan solfeo irakatsiko da hirugarren kurtsoarte eta erakutsiko diren musika tresnak ondoko hauek izango dira: pianoa, akordeoia, biolina, klarineta eta saxoa. Musika tresnei dagokienez, Lehenbiziko eta bigarren urteko irakaskuntza emango da.

dantzaldiak

Arbonan dantza ugari

Urriaren 18an Arbonan dantza ikusgarriak izango dira. Hiru taldek hartuko dute parte ekitaldi honetan: Arrangoitzeko "Alaiak", Basusarriko "Biez bat" eta Arbonako "Primadera". Ospakizun hau Arbonako biltokian izango da gaueko 9. tan. Sarrera dohain izanen da.

bertsolaritza

Tolosan bertso saio bikaina

urria

18 Aitzolen omenez urriaren 18an Tolosan bertso saio bikaina ospatuko da. Bertan Bertsolari Txapelketan finalistik suertatu ziren zortzi bertsolariek hartuko dute parte: Amuriza, Lopategi, Lizaso, Egaña, Sarasua, Enbeita, Peñagarikano eta Murua. Gai jartzailea Telleria izango da.

II. Basarri Saria

II. Basarri Saria izeneko bertso paper lehiaketa antolatu du Zarauzko Udalak. Gutxienez zortzi bertso osatu behar dira, nahi den gai eta neurrian. Bertso jartzaile bakoitzak nahi bainbat bertso paper bidal dezake lehiaketara egizko izen deiturak eta ezaugarriak izengoitiz gorderik. Lanak azaroaren 28a baino lehen bidali behar dira. Udaletxea saritutako lanen jabe egingo da argitaratzeko bi urteko epea duelarik. Sarigabeko lanak eskuratzeko 6 hilabete izango du egileak.

ikastaroak

Sofrologia eta erlajazio ikastaroa Oreretan

Oreka fisikoa nahiz psikikoa mantendu nahi dutenentzat Oreretan Sofrologia eta erlajazio ikastaro bat eratu dute. Ikastaro hau Maria Pilar Mayo psikologak eta sofrologak zuzendua izango da eta hasi hilaren 14an hasiko da. Bertan parte hartu nahi dutenek telefono zenbaki honetara deitu: 421575 (goizez deituz gero) eta 514589 (arratsaldean).

urriak

12

igandea

11,02: Meza. 12,00: Euskadiko Orkestra. 14,00: Musikala. 14,30: Teleberri. 14,40: Herkuloideak. 15,00: Pottokiak (m. bizidunak). 15,30: Don, Don, Kikilikon (pailazoak). 16,30: Simon eta Simon (telesaila). 17,30: Kenny Everett show (umorea). 18,00: Txoria dut maite. 18,30: Emakume bionikoa (telesaila). 19,30: Basabizitza (dokumentala). 20,00: «Tommy» (luzemetraia). 21,30: Gaur egun. 21,50: Gernika. 22,15: Kirolez Kirol. 23,45: Amaiera.

urriak

13

astelehena

13,00: Pottokiak (m. bizidunak). 13,30: Kirolez Kirol. 14,30: Teleberri. 15,00: Bella Otero (telenobela). 16,00: «Tommy» (luzemetraia). 18,30: Haur Kirolak. 20,00: Plastikozko gizona (telesaila). 20,30: Magnum (telesaila). 21,30: Gaur egun. 22,00: «Ana mila egunetakoa» (luzemetraia). 23,30: Gaur egun. 23,45: Amaiera.

urriak

14

asteartea

14,00: Plastikozko gizona (m. bizidunak). 14,25: Bai Horixe. 14,30: Teleberri. 15,00: Bai Horixe. 15,05: Bella Otero (telenobela). 16,00: «Ana mila egunetakoa» (luzemetraia). 19,30: Barazki sorta (m. bizidunak). 20,00: «California» (luzemetraia). 21,25: Bai Horixe. 21,30: Gaur egun. 22,00: Aurrez aurre. 22,30: Tenko (telesaila). 23,45: Bai Horixe.

urriak

15

asteazkena

14,00: Barazki sorta (m. bizidunak). 14,25: Bai Horixe. 14,30: Teleberri. 15,00: Bai Horixe. 15,05: Bella Otero (telenobela). 16,00: «California» (luzemetraia). 19,30: Dotakon (m. bizidunak). 20,00: Ransay gaztea (telesaila). 21,00: Kafe ordua. 21,25: Bai Horixe. 21,30: Gaur egun. 22,00: Mahai Ingu-rua. 23,30: Gaur egun. 23,45: Bai Horixe. 23,50: Kirolez Kirol.

urriak

16

osteguna

14,00: Dotakon (m. bizidunak). 14,25: Bai Horixe. 14,30: Teleberri. 15,00: Bai Horixe. 15,05: Bella Otero (telenobela). 16,00: «Company» (luzemetraia). 19,32: Xagu ausarta (m. bizidunak). 20,00: Emakume bionikoa (telesaila). 21,00: Kafe ordua. 21,25: Bai Horixe. 21,30: Gaur egun. 22,45: Borgiarrak (telesaila). 23,45: Gaur egun. 24,00: Bai Horixe. 24,05: Fede Gi-roan.

urriak

17

ostirala

14,00: Xagu ausarta (m. bizidunak). 14,25: Bai Horixe. 14,30: Teleberri. 15,00: Bai Horixe. 15,05: Bella Otero (telenobela). 16,00: «Eguraldia kaleetan» (luzemetraia). 19,32: Hartzaren irakasp-enak (m. bizidunak). 20,00: Hit parade. 20,30: Kafe ordua. 21,00: Kirolez Kirol. 21,25: Bai Horixe. 21,30: Gaur egun. 22,00: «Amak 100 urte bete-tzen ditu» (luzemetraia). 23,30: Gaur egun. 23,45: Bai Horixe.

urriak

18

larunbata

9,30: Superman (m. bizidunak). 10,00: Herkuloi-deak (m. bizidunak). 10,30: Crash (telesaila). 11,00: Magnum (poliziakoa). 12,00: Don, Don, Kikilikon (pailazoak). 13,00: Aita, bedetinka nazazu (telesaila). 13,30: Hit Parade. 14,30: Teleberri. 15,00: Hartzaren irakasp-enak (m. bizidunak). 15,30: Kirolak. 17,00: Ramsay gaztea (telesaila). 18,00: Borroka libre. 18,30: Hardy'tar mutilak (telesaila). 19,30: Traste zaharren kutxa (zinema komikoa). 20,00: Bai Horixe. 20,30: Gazteak. 21,00: Ipuin harrigarriak. 21,30: Gaur Egun. 21,50: «Otso ba-soa» (luzemetraia). 23,30: Ilunabar aldea (telesaila).

Oharra: programazio honetan egon daitekeen edozein huts edota azken orduko aldaketaren erantzukizuna ETBrena berarena da, halaber zehaztu gabeko programena.

aste honetako luzemetraiak

Luzemetraia ikusgarriak

Oraingo honetan aukeratutako filmeak aukera zabala eskeino digu, denetarik bait dugu: opera-rocka, Enrike VIII.aren garaian kokaturiko luzemetraia ederra, farre egitekoak e.a.

Esan beharrean aurkitzen gara filma hauen antzesleak ez direla nolanahikoak izango, hor bait ditugu Elton John, Tina Turner, Richard Burton, Barbara Stanwyck, Anthony Quinn eta antzesle ospetsuez osatutako abar luze bat, beraz telebis-tak jende ospetsua gure artera hurbiltzen saitzen ari dela-koan gaude.

Aste honetan ere, nola ez, lehenik ere ikusitako «Borgia-rrak» gurekin izango da, aste honetan luzemetraia honekin eta «Ana Mila Egunetakoa» rekin historia piska bat ikasi be-harko dugu, Britainia Handiko historia.

Azkenik zera aipatuko dugu: Igandean Albistegien tartean atsedean txiki hartuz «Gernika» laburmetraia ikusteko auke-ra dago. Ea hemengo gaiak ikusteko aukera zabalagoak ditu-gun.

urria

12

Tommy 1.975 ean egi-niko opera-rocka dugu. Pete Townshend eta «The Who»k eginiko opera-rockan oinarritutako luzemetraiaa dugu. Musikalki pelikula ho-nek izugarrizko arrakasta lortu zuen hamar miloi kopia baino gehiago saldu bait zu-ten. Tommyren papera Ro-ger Daltreyk egin zuen eta antzesleatzen ari garenez «pop» musika esparruan mo-gitzen diren abeslariak ditu-gu antzesa: Eric Clapton, Elthon John, Tina Turner. Jack Nicholsonek ere esku hartuko du.

Tommyren istorioak —be-re aitarien hilkete ikusi ondo-ren itsu, gor eta mutu gera-tzen den mutikoa—, bere bi-zitzan zehar daraman bidaia-ren zailtasunak kontatzen dizkigu. Bertan, Tommy, be-re asmetsetan galduta eta be-re errekupeazio harrigarria-ren gertaerak ikusiko ditugu. Miloiko makinaren garaipena Miloiko Aztiaren aurka eta bere errekupeazio miraga-ri horrek mesias berri ba-tean bihurtuko du Tommy gaztea.

Luzemetraia honen irau-pena 108 minututakoa da, beraz musika moeta hau atsegin zaion edonori go-mendatezen diogu, istorioak berak duen erakargarritasu-naz ahaztu gabe.

urria

13

Ana Mila Egunetakoa Luzemetraia hau 1563an kokatzen da, Inglate-rrako lurraldetan.

Endrike XVIII.ak (1526-1536) hamarkadan izandako gertakariak gogo-ratzen ditu. Bere emazte zen Ana Bolena lepoa moztu zo-rian zegoen egunak burura-tzen zaizkio. 1526.ean erre-gea Anaz maitemindu zen, baina honek ezezkoa ematen zion beti. Endrikek etor-kizun gabeko ezkontza bate-ra bortsatu zuen Ana, baina honek ezkontza horretara iristeko bere baldintzak ipi-niko ditu. Erregeak bere emazteaz dibortziatu behar-ko du, eta Ana erregina egin. Nahiz eta Anak ezkon-tzerakoan Erregea ez maita-tu dendorarekin honetaz maitemintzen hasiko da, erregeak ordea, Anaganako interesa galduko du. Atze-nean erregeak ez dio Anari jaramonik egingo, ez bait dio errege datekeen seme harrik sortzen. Anaren bu-kaerak badu zerikusirik gilo-tinarekin, han egin bait zio-ten lepoa borraroeak, berak egin gabeko adulterioa zute-la atxakia.

Pelikula honen zama Ri-chard Burtonek bizkarrera-tzen du gehien bat. Beste askoren artean hona pelikula-ko paperik garrantzizkoena daramaten aktoreak: Gene-vieve Bujold dugu Ana Bole-na, Katherine erregina, Ire-ne Papas kantari ezaguna ber-ritz.

14 California Kontaketa California lurraldean gertatzen da. Lily Bishop (Barbara Stanwyck) herriko emakume lirain eta urdanga herrskatik bidalia izan da. Californiara doan Michael Fabianek (Barry Fitzgerald) berak antolatutako trenean joatea uzten dio. Fabian inguruetako nekazari zintzoa dugu. Bi pertsonai hauen artean Jonathan Trumbo (Ray Milland) azalduko da istilu guztiak honekin batera hasiz. Trumbok ez du Lilyren morala onartuko baina Lily-renganako dituen sentimendu sekretuak ez dira emakumearentzat sekretuak izango eta ederki asko jakingo du Lilyk Trumbo erabiltzen bere helburuak bete ahal izateko.

Honekin batera Californian urrea aurkitu duten berriak zabaltzen direnez Trumbok Lily karabanatik at utzi nahi du baina honen erantzuna oso gogorra izango da. Azkenean mahatsez beteriko tren Pharaoh City-ra iritsiko da hirukote honekin batera.

Herri honetan izugarritzko zanpaketa dago, eta zanpa-

keta honen buru Pharaoh Coffin kapitaina (George Coulouris) dugu. Gizon hau garai batean esklabu-saltzaile izandakoa da, eta herria, Californiarekin egin bezala, bereganatu egin nahi du. Kapitain honek Lily atsegin du, eta Trumbo eta honen artean burruka latza sortuko da. Trumbok Lilyk jaso duen aretoa suntsituko du aretoa altxatzeko erabili den dirua Coffin-ek emana duelakoan, uste okerrekin baina. Garai berean, Monterreyko konbentzioa ospatzen da. Hauteskunde hauetan California batasunari atxeki edo ez atxeki jokoan dagoelarik. Coffin batasunaren aurka azalduko da, horrela Fabianen aurka jartzen delarik.

Bi indar hauek Coffin-en lurraldeetan topo egingo dute gatazka ekarriz...

98 minututako iraupena du filmeak, 1946. ean burutua honako autoreekin. Ray Milland, Barbara Stanwick eta Anthony Quinn.

ikusitakoak ikusita

Antxon URRESTARAZU

Profesional baten esperientzi isladak

Beste hainbatetan bezala, pasa den astean «Aurrez aurre» saioa ikusi genuen —Juan San Martinekin egindakoa—, eta oso gustora, benetan oso gustora. Argi ikusten dira Joxemari Iriondoren bizkarretan hainbat urtetako esperientzia eta bere patxada eta abilitadea oso haundiak dira elkarriketatuen aurrean piura mantentzeko eta ordu erdiko elkarriketa luzea (zenbaitetan orduerdikoa baino dezente luzeagoa izaten da) ikus-entzuleari labur-laburra gertarazten goitik behera trebea dugu Iriondo jauna. Juan San Martinekin egindako elkarriketa horretan sentsazio bera eduki genuen. Ez dugu gogoan kritikatzeko hauetan inoiz «Aurrez Aurre» aipatu dugunik, eta beraz, bihoa hemendixe errekonozimendu nagusi hau.

Ordu gehiegi kaferako

Udan zehar beti iruditu zitzaigun «Kafe ordua»ren asmakizuna beranduegi agertu zela, eta harez gero hobe zela kume berria hurrengo udarako ematea. Baina tira, hori ez da grabea. Orain, berriz, udazkenean uda giroko saio haien errepikapenak bota nahi dizkigute. Ongi da kritika onak jasoa izatea, baina pasatu gabe...

botoia sakatu aurretik

Larunbatean farre egiteko aukera desberdinak

Larunbat honetan txori txikiaren zendariek programaketa bete bat prestatu dute farre egin nahi duen guztiarentzat. Gutxienez lau saio zenbatu ditugu, lehen saioa DON DON KIKILIKON ek beteko du eguerdi puntuan hasiz. Ordubatean, berriz, apaiak izango ditugu AITA BEDEINKA NAZAZU telasailarekin. Zine komikoa atsegin dutenek arratsaldean bere saiotxoak izango dute. Eta azkenik beste humorezko telesail bat zortzi t'erditan.

Beraz, Larunbat honetan negarra eta tentsioa alde batera utzi eta farrez lehertzen ez bagara gure errua izango da.

«Barazki Sorta» politik benetan

Aspaldi honetan ikusten ez genituen marrazki bizidun erakargarri hauek, zorionez, gurekin ditugu. Betiko marrazki bizidunetaz asperturik bait geunden, hainbeste kolpe eta hainbeste lapur ikusirik.

Barazkiz osaturiko marrazki hauek xarma eta erakarpen handia dute haurren aurrean eta telebista hobeago eta hezitzaileago nahi badugu moeta honetako marrazkiekin lortuko dugu.

Pena da honelako marrazkiak astean behin bakarrik izatea, hala ere Asteartean arratsalde bukaeran barazki bizidunak ikusi nahi dituenak, badaki: botoia sakatu

«Kafe Ordua» herriak ikusgai

Nahiz eta errepikatutako saioa izan Euskal Herriko bazter ezezagunak ezagun bihurtzeko era bat gerta daiteke saio hau.

Aste honetan hiru saio emango dituzte, hiru herri eta herri horretako bai pertsonai ospetsu, bai pertsonai xeblebre ezagutzeko hiru aukera. Saio hauetan elkarriketatik aparte, herriko bazterrak, zoko horretako esamesak eta erreportaiak izango ditugu ikusgai.

Gustatuko litzaiguke honelako saioak aurrera jarraitzea, bertako herriak ezagutuz zerbait gehiago ikasiko genuelakoan bait gaude; ahal izanez gero eskakizun txiki bat ere egingo genuke: txori txikiak kontutan izan dezala errepikapenak ere batzutan aspertzen dutela, nahiz eta interesanteak izan. Euskalerrria hain ezagun ez diren herriez ere osatuta dagoela, uste bait dugu

'Xenpelar' tailerrera matrikula epea irekita

Oreretan 'Xenpelar' tailerrean arte lanak egiten ikasi nahi duen edonorentzat matrikula epea zabaldu dute. Bertan emango diren ikastaroak honako hauek izango dira: marrazkia eta pintura, zermika, modelatua, argazkigintza, tapiza, grabatua, otargintza, txapelgintza eta makrame. Matrikulak Udaltailerreko lokaletan egunero arratsaldeko 6retatik 9ak bitartean egin daitezke.

lehiaketak

II. Umaldi Eskolarteko Marrazki eta Ipuin lehiaketa

Gasteizko Udalak eta «Eskolako giroa euskalduntzeko lantaldea» eraturik, Arabako hiriburuko hainbat eta hainbat ikastetxe prest daude dagoeneko, «II. Umaldi Eskolarteko Marrazki eta Ipuin lehiaketa»n parte hartzeko. Joan den urtean bezala, milaka ume eta irakasle ari dira motorrak berotzen bere eskolako izena ahalik eta ondoen geldidarin. Maila ezberdinak eratu dira, eskolamene zikloen arabera, honela marrazkiak soilik edo ta ipuiak eta komikiak egin beharko direlarik adinak bata edo bestea mugauaz. Tokian tokiko aukeraketa bat egin beharko dute irakasleek azaroaren 22aren aurretik, ondoren aukeratutako lanak udaleko Euskara Zerbitzura igorri beharko direlarik, epaimehaiekoez azken failoa eman dezaten.

XII. Azkue sariketa

Bilboko Aurrezki Kutxak XII. Azkue sariketa aurkeztu du. Hiru sail ezberdinetan banatzen da sariketa hau: eleberria, olerkia eta ikerlana. Lanak euskaraz idatzia behar dute izan. Gai aldetik libreak dira, lehen saririk jaso gabeak eta argitaratuak.

gabeak izan behar dutelarik. Bilboko Aurrezki Kutxa jabetuko da lehen sarituak izan diren lanetaz, argitaratze-ekubideak beretzako gordetzen dituelarik urtebeteko epean. Lanak urriaren 31a baino lehen bidali behar dira helbide honetara: Bilbo Aurrezki Kutxa, Gran Via, 23, 48001-Bilbo.

V. Argazki lehiaketa Oreretan

Orertako 'Euskaldarrak' eta 'Lagunak' elkarteek udaletxearen laguntzarekin V. Argazki lehiaketa antolatuko dute. Bisail ezberdin dituzten lehiaketa honek: bat librea eta bestea Orereta inguruan dabilen edo ta Madalenaren inguruan dabilen gaia darabana. Argazkeak txuri beltzean nahiz koloretan aurkez daitezke. Lanak bidaltzeko helbidea honoko hau da: S.D.C. Lagunak, Olibet Poligonoa, 5 Orereta. Lanak bidaltzeko epea urriaren 17an amaitzen da.

Gasteizko Gobernuaren literatur sariak

Gasteizko Gobernuaren literatur sariak Kultur Sailak egunotan egin du urtero eratzen dituen literatur sarietarako deia. Nobela, poesia, antzerkia eta entseguak aurkez daitezke lanak. Gai aldetik askatasun osoa emanda ere luzera aldetik arau batzuek dituzte. Lanek orijinalak behar dute izan, inon saritu gabeak eta egileek Euskal Herrian jaio edo bizi direnak. Epea abenduaren 21ean itxiko da.

LARRAITZKO TRIKITIXA

LARRAITZKO TRIKITIXA

MUJIKA anai-arrebak

-diskoa

Gertutik jarraitu beharreko artista

Larraizko trikitixa
Mujika anai-arrebak
IZ

Mujikatarrek, jaiotzetik trikitixaren iturritik edan dute. Ez alferrik, beren aita soinu-jolea izan da.

Jose Mari Mujika, soinu-jolea izan aurretik, panderista bezala aritua da. Oraindik haurra zelarik, bere aitari laguntzen ezagutu genuen 1978ko txapelketan, eta 1982koan Joseba Tapiaren bikote gisa. Geroztik, soinua ikasteari ekin, eta gaur egun, bere 20 urterekin, trikitilari kontsagratu agertzen zaigu, arreba gaxtearen pandero laguntzarekin.

Esan dezagun, artzai-tabernari honen lehenengo grabaketan sendotasuna agertzen dela, baina ez inola ere pisutasuna. Bere lanaren alaitasun eta aida-maila oso lortuak daude. Inon kokatzekotan, Tapiaren eskolan jarriko genuke. Hala ere autodidakta da, ezer baino gehiago; oraingo eskoletiko bide uniformeak hein batean hautsiz. Dena dela, trikitixaren betiko eskemei zintzo jarraitzen die. Adibidez, erabiltzen diren doinuak eta kantuko doinuen hitzetan.

Piezak aukeratzekoan, herrikoiez aparte, Pepe lantzen bi sartu ditu (fandangoak, nola ez!) eta aspaldian ahaztua geneukan Pepe Andoainen arin-arin eta kalejira bat.

Ezpairik gabe, gorentasuna fandangoak jotzean erakusten digu, zailtasun-maila handiko lana burutuz. Gainera, soinu-handiaganako hurbiltze interesgarri bat lortu du, kolorido berria erantsi diolarik soinu txikia jotzeko erari.

Orohar, doinu gehienak lehen aldiz grabatuak izan dira trikitixa disko batean, baina kantukoei dagokionean, esan dezagun, betiko doinuak erabili direla eta maila apalagoan geratu direla, batez ere panderojolea, gaxtea izaki, gehiegi nabarmentzerik nahi izan ez delako. Beraz, Mujika anai-arreben diskoa izanik ere, azken finean, beronen arima eta ardatza Joxe Mari, soinu-jolea, gertatzen da; oso gertutik jarraitu beharreko artista hemendik aurrera.

Mielanjel HARANA

ihardunaldiak

"Nafarroa Oinez 86"

urria

12 «Oinez edo hegaz bati euskaraz» lemapean, aurtengoan ere 'Nafarroa Oinez 86' ospatzekotan da, Tafallako Ikastola antolatzaile delarik. Euskararen inguruan dabilizan beste bi lema ere aurrekoarekin batera kaleratu dituzte: «Euskara ahanzi sustraiak hautsi» eta «Euskara lokarri inolaz ere mugarri». Hilaren 12an egun hau ospatzera joan nahi dutenentzako honako egitaraua kaleratu dute. Egunduan osoan zehar hainbat dantza talde ikusteko aukera izango da, hala nola, Arizkungo dantzari taldea, Tuterakoa, Baigorrikoa, Zangotzakoa, Lesakakoa eta Berakoa. Txarangak, fanfareak, trikitixa, alboka eta bertsolariak ere ez dira faltatuko. Nafarroako josten festibale bat iragartzen dute gero. 'Txanbela' taldearen kantaldia ere aipatu beharrekoa da. Eskulangileen erakusketa ikusi nahi dutenek izango dute aukera bertan. Beraz, ikuskizun eta ekintza ugari izango da egunduan ondo pasa nahi duten guztientzako.

Deustuko Unibertsitatean ihardunaldiak

Deustuko Unibertsitateak auten mendeurrena ospatzen duela eta ikas-irakas-kintzarako hainbat hitzaldi eratu ditu urriaren 13tik 24ra bitartean. Honela hilaren 13an, Sir Anthony Hewish (1974. go fisika Nobel saria eta Cambridgeko irakaslea) izango da «Unibertsitoaren jatorriaz eta geroraz» mintzatuko delarik. 14an, P.M. Etxenikek (EHUko irakasleak) «Materia, zientzia eta teknologia»z hitzegingo du. 15ean, F. Mayor Zaragoza (Madrileko Unib. Autonomoko irakaslea) «Bizitzaren sorrera eta iraupena»z arituko da. 16an, J. Ladrierek (Lovainako Unib. irakasleak) «Gizakiaren norabidea»z hitzegingo du. Hitzaldi guzti hauek Unibertsitateko Paraninfoan arratsaldeko 7tan izango dira.

II Ekologiari buruzko astea Donostian amaitzeaz

«Geldiune bat. Eta ekologiaz zer?» lemapean ospatzen ari den ekologiari buruzko astea amaitzeaz dago ihadanik. Honela azken ekitaldietako bat da hilaren 11erako antolatu duten oinezko ibilaldiaren berri eman nahi dizuegu. Ibilaldi hau Andoaindik Berastegira izango da, Donostiatik joateko eta bueltatzeko autobus bat izango delarik. Irteera goizeko 9tan, Donostiako Udaletxetik. Hilaren 12an berriz, eta aste honi bukaera emanez, 'Nafarroa Oinez 86' en parte hartzeko deia luzatu dute antolatzaileek.

Hilabete kulturala Kaka-Flashen eskutik

Azpeitiako irratik honek urria osorako hilabete kultural bat antolatu du. Honela urriaren bigarren asterako mahai-inguru batzua eratu dituzte. Hilaren 13an, Gaztetxei buruz mahai-ingurua. Bertan parte hartzaile bezala, Azkoitiako Gaztetxeak, Azpeitiakoak, Andoaingoak eta Oñatikoak izango dira. 15ean, idazle gazteen mahai-ingurua. Parte hartzaile, Pako Aristi, Juan Luis Zabala, Iñigo Aranbarri eta Jose Luis Otamendi. 17an, irratik libreei buruzko mahai-ingurua. Parte hartzaile, Kaka-Flash, Txantxangorri eta Pottoka. Mahai-inguru guztiak gaueko 8,30tan Enparan Dorretxean izango dira.

«Erreka Mari Euskal Herriko azken lamiña» opera

Hego Euskal Herriko lau hiriburutan entzun ahaliko da Juan Cordero eta Enkarni Genuaren «Erreka Mari Euskal Herriko azken lamiña» izeneko opera. Umeei zuzendutako opera honen estreinaldia Donostiako Victoria Eugenia Antzokian urriaren 10ean izan zen eta hurrengo emanaldiak Bilboko Coliseo Albia izeneko antzokian izango dira urriaren 13 eta 14an. Gasteizen hilaren 16 eta 17an Guridi antzokian izango dira emanaldiak. Ordutegia denentzat bera izango da emanaldia arratsaldeko 7,30tan hasiko direlarik.

kantaldiak

□ Urriaren 11ean **Jotakie** taldearen jaialdia izango da Aginagan.

□ Urriaren 11ean **Ganbara** taldeak kantaldi bat eskainiko du Bizkaiko Zallaiko Polikiroldegian gaueko 9,30tan.

□ Hilaren 18an **Jotakie** taldeak Zarauzko frontoian jaialdi bat eskainiko du.

□ **BAP** taldeak Zaragozako aldizkari ekologista bat laguntzeko asmoz kantaldi bat eskainiko du hilaren 11ean.

Euskadiko Orkestra Sinfonikoa

urria

15 Urriaren 15ean Euskadiko Orkestak kontzertu bat eskainiko du Donostiako Astoria Antzokian. Bertan entzun ahaliko diren lan guztiak J. S. Bach-enak izango dira eta honakoak dira lan hauek joko dituzten musikariak: Felix Ayo (biolina), George Nicosescu (biolina), Rafael Alonso (oboia). Euskadiko Orkestaren zuzendaritza lana Felix Ayoren esku geratuko da. Kontzertua artseko 7,45tan izango da.

Musika ugari Algortan

Algortako El Redentor elizan, musika gustatuz gero, baduzue zer entzunik datozen egundotan. 13an, Cuarteto pro-arte eta Eugenio Tobalina. Asteartean 14ez, Rosario Morillas sopranoa, Santos Ariño, baritonoa eta Jose A. Urdiain, tenorea. 15ean, Bilboko orkestra sinfonikako Quinteto de metales eta quinteto de viento. 16an, soinu-joleak: Asier eta Amagoia Loroño. 17an, Bilboko koral elkarteak umeen taldea. 17an ere, baina gaueko 10,30tan (gainerakoak 8tan dira), Raimonek kantatuko du, eta bukatzeko, hilaren 18an, Bilboko orkestra sinfonikoaren saioa.

Nafarroako Organo II. Astea

Bost kontzertu antolatu dira Nafarroa osoan zehar ospatuko den II. Organo Aste hau dela eta. Urriaren 11ean Tafallako Sta. Maria elizan Karnele Burdaineak arratsaldeko 8tan Bach, Mendelssohn eta Guridiren lanak joko ditu. Urriaren 12an berriz, Larragako elizan Jose Ignacio Martinez (organoa) eta Pablo Martinezek (trontpetu) beste zenbait autoreen lanak eskainiko dituzte eguerdiko 12,30tan.

kirolak

■ Urriaren 10, 11 eta 12an Morgan idi probak antolatu dituzte. Proba hauek pisu librean izango dira, Bilboko Aurrezki Kutxa erregularitaterako baliagarriak direlarik.

■ Euskadiko Aizkolari Txapelketa Nagusiaren kanporaketa hilaren 19an, Durangon ospatuko da.

Idi

demak

Urnietan

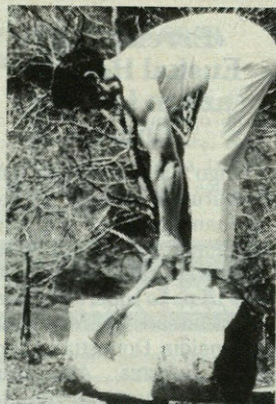
Urnietako Udalak, Aurrezki Kutxa Muzizipalak, Probintzialak eta Lankide Aurrezki Kutxak antolatu dituzte idi dema hauek. Dema egunak 11, 12, 13, 17, 18 eta 19 besteak beste direlarik. Izena emateko epea itxia dago jadanik, eta zeini zer egunetan jokatzeko tokatzen zaion ere jakina izango da dagoeneko. Idi pareen pisu nagusia mila eta ehun kilotakoa da. Ezeren zalantzik izanez gero, Urnietako Udaletxera dei ezazu: 556208.

Euskadiko Txinga Txapelketa

urria
■ Zaldibiako herriak eta Euskal Joko eta Kiroien Gipuzkoako Federazioak, Euskadiko Txinga Txapelketa eratu dute, beraz urriaren 11ean arratsaldeko 5etan Zaldibian ospatuko delarik. Izenak emateko epea itxia dago, baina argibide gehiago nahi duenak telefono zenbaki honetara dei beza: 457037.

«Esne-Ona»k badu finalistarik

urria
■ «Esne-Ona»ren finalisten zerrenda kaleratu da. Hauek izan dira probaz proba puntu gehien jaso dutenak eta finalera pasatuko direnak: Artadialde, N.Pedernales, M.Arrate, «Arra», R.Ibarzabal, «Iketz», I.Urrutia, D.Olabarrieta eta Basañez Gondra. Bi saiotan jokatu da finala urriaren 18an, bata arratsaldeko 5etan eta bestea, gaueko 10etan.

jaiak

Mutxiko

Eguna

Arrangoitzen

Urriaren 12an ospatuko da Arrangoitzen Mutxiko Eguna izeneko ospakizuna. Ekitaldiak urriaren 4an hasi baziren ere, ospakizun nagusia urriaren 12ko hau izango da. Honokoa duzue egun horretarako prestatuko egitaraua: goizeko 11etan mutikoek euskal dantzaren alde hainbeste egin duen Pierre Beteluri omenaldi bat eskainiko diote herriko enparantzan. Egurdiko 12, tan hamaiketakoa izango da eta ondoren elkarteei harrera bat eskainiko zaie, 1,30tan Joseba Tapia trikitilariak, Alkat bertsolariak eta txaranga batek giroa alaituko dute, baita bertan entzun ahalko diren beste trikitilariak ere. Arratsaldeko 4, etan Nafarroako dantza talde batek saio bat eskainiko du. Arratsaldeko 5, etan zinemari egokituko zaio bere txanda, bi filma emango direlarik. Egunduan osoan zehar jantzi eta musika tresna erakusketa bat ikus ahalko da.

■ Garazin Hilabete Nagusia lemapean zenbait ekitaldi ospatzen ari da urriaren zehar. Jakin badakigu hurrengo egun egun hauetan ere izango dela zer ikusi herri honetan, urriaren 12 eta 18an batez ere.

Araba:

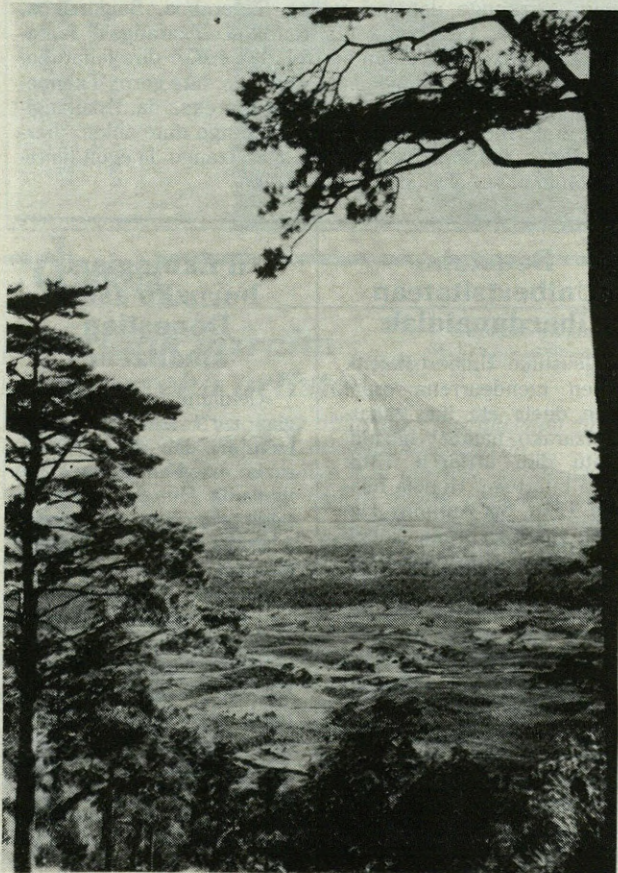
- Moreta, 22an.
- Igai, 11ean.
- Fontecha, 11ean.

Bizkaia

- Basauri, 13an.
- Durango, 13an.
- Lemoiz, 17an.

Nafarroa:

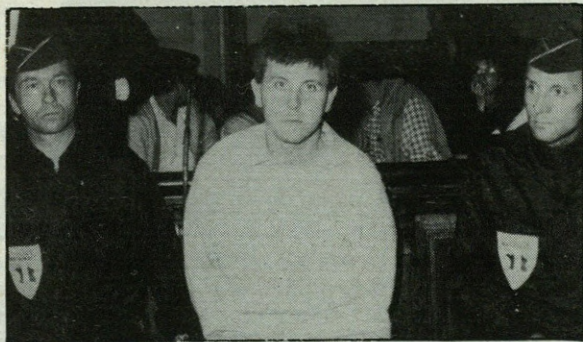
- Antzin, 13an.
- Otiñano, 13an.

mendi ibilaldiak

urriaren 19rako

- Gasteiz: La Lusa (Burgos).
- Anaitasuna (Azkoitia): Otzaurte - Urbia - Arantzazu.
- Lagon onak (Azpeitia): Txindoki.
- Anaitasuna (Iruñea): Iltzarbe - San Donato - Unanua.
- Miru GAin (Otxandio): Beriain.
- Sestao: Tres Dedos (Burgos).
- Artibai (Markina): Aitzgorri.
- Mehategi Eskualdeko mendi taldea (Bizkaia): Yoar Sta. Cruz de Campezo - Kodes (Araba - Nafarroa).
- Kresala (Donostia): Llorenzo - Iturrigorri - Berberana.
- Euskalduna (Andoain): Bakedano - Urederra ibaiaren sorrera lekua - Sta. Maria Baseliza - Urdiain.

Hamar espulsioren ondoren Bereziartuarena zintzilik

PARISKO bonben aintzakiatan Ipar Euskadira ekarri diren paraxutistekin zorrotzago da orain bide eta kaleen kontrola. Errefuxiatu hegottarrak normalki ez dira beren etxeetatik atera ere egiten, eta hamar espulsioren ondoren hurrengo norena izango den zain dade. Txema Bereziartuaren kasuan Paueko auzitegiak hartu duen erabakia, errefuxiatu estatutua duen baten estradizioa onartzea alegia, justizia frantsesaren erabaki historikotza jo da Estatu Frantsesean. Zenbaki honen erredazio lanak isterakoan, Bereziartuaren etorkizuna zintzilik zegoen, baina baikorrenek espero zuten Estatu Espainolera estraditatu ordez Afrika edo Ameriketara espulsatuko ote zuten. Errefuxiatuen alde, bitartean, ez da mugimendu zabal eta sendorik ipintzen martxan.

Hondarribiako arrantzaleak Parisko Gobernuaren mende hilero

EUFORIA handiz hartu da arrantzale guztien artean, eta Hondarribiakoen artean batik bat, Zaragozan ministrari frantses eta espainiarrek Eskotari buruz lortutako akordioa. Baina gauza ez dago konpondua, eta berehala hasiko dira buruhausteak. Hilero emango dituzte frantsesek Eskotan arrantzan aritzeko baimenak, eta horien kopuruak gutxituz joango direla beldur izatekoa da. Letra ttikiz pasa bada ere, akordioaren baldintzetako batek dio lortu nahi dela «una moderación satisfactoria del esfuerzo de pesca». Beraz, aurtengo udaberria arte Eskotan aritu diren untiak gutxitu nahi dira, arrantzaren presioa ahuldu, «moderatu». Hondarribitarrak istilutan sartu ziren «artes pelágicas» deituekin ari zirelako Iparraldeko arrantzaleak Eskotan; akordio berrian, hauen lana segurtatua geratu da.

Herri Batasunaren ilegalizazioa hauteskundeon ondoren eskatuko

BILLABONAN HBren lokaletan aurkitutako armen oihartzuna hauteskundeon ondotik areago entzungo da. Arrazoaren 30a bitartean legez funtzionatuko du taldeak, baina bere buruetako zenbaitek uste duenez azken hilabeteotan behin eta berriz Madrilen eskatzen zen ilegalizazioari hauteskundeon ondoren ekingo zaio. Manifestazioetarako deiak eta buruzagien deklarazioak ziren orain arte arrazoinik sendoenak; Billabonakoaren ondoren, HBren eta ETaren arteko lotura demostratua geratu dateke.

Trutzioz Bizkaiaratzeak denbora luzea emango du

DIMITITU dezan eskatu dio Santander edo Cantabriako gobernuak Trutziozko alkatesa Piedad Gonzalez, bost mendetan zehar Bizkaia barruan Santanderrek administratutako herria izan den Trutzioz administrazioz Komunitate Autonomoan sartzeari eskatu duelako. 1480.an Diego de Avellaneda saldu zuenean geratu zen Bizkaitik kanpo Bilbora 40 kilometro besterik ez duen herri hau. Orain bere 464 biztanleak ez dira ados jartzen Euskadi izatera pasatzearen komentziaz, baina alde atera dira PSOEko alkate eta kontzejalak. Hori egia bihurtzea luze joko du, ordea, eta legez Cantabriaren Estatutoko oztoporik jartzen ez badu ere, Gasteizko Gobernuak negoziatu egin beharko du. Bitartean, Castro edo Kastroko populazioaren zati batek Bizkaia izatera pasatzea eskatzen jarraitzen du. Araban Trebiñorekin zailago dago afera.

Bakearen aldeko Mugimenduak karteekin ekin fase berriari

NAZIEK Alemaniak erabili zituzten koloreak ezarri dizkiete beren afitxeei Bakearen aldeko Mugimenduko. Gipuzkoan «Asociación por la Paz» sortu eta geroztiz Hego Euskadi mailako koordinakundea Altsasun osatu ondoren, gorpuztuz doa mugimendua. «Yoyes»en omenez urriaren 18an Ordizian egingo den jaialdiarekin burutu nahi da oraingo kanpaina, eta horri begira, kontzientziazte lanean sartu dira txartel berriarekin «Colectivos por la paz y el desarme», «Asociación pro Derechos Humanos», «Cristianos por el Socialismo», EEko jendea biltzen duen Deba, «Justicia y Paz», eta beste zenbait talde. «Una cruz gamada va entrando en la vida cotidiana de los ciudadanos vascos» adierazi du Juan Luis Ibarrek, «Asociación pro Derechos Humanos»en buru bera, eta bere ustez, juduak eta Alemaniako beste herritarrak nazismora eraman zituen bidetik abiatuta gaudela euskaldunok.

Eusko Jaurlaritza kolokan lehenengoaren 50. urteurrenean

Korrika eta presaka alderdiak beren programak zehaztuz doaz eta aldi berean orain arte ez bezala Ajuria-enean hurrengo nagusia nor izango den ez dago batere garbi. Hurrengo lehendakaria Txiki Benegas izango delako mamua entzuten da abertzale askoren ahotan. Beste askoren ustez Ardanazak segurtatua dauka bere agintaritza, eta zenbaitek onuragarri ere ikusiko luke PSOEk irabaztea. Beste batzuek, berriz, HBk kolpea emango duen itxaropena dute. Guzti hori, Bilboko Carlton hotelean lehen Jaurlaritza osatu zeneko 50. urteurrenean.

Nor pasiatuko da Ajuria-eneako jardinetatik heldu den urtariletik aurrera?

Txiki Benegas Komunitate Autonomoko lehendakari izatera iristeko posibilitateak elementu berri bat ekarri du betidanik Eusko Jaurlaritza PNVren es-

ku ezagutu duen gure panoramara. Asite honetan ospatu da lehendabiziko Jaurlaritza Jose Antonio Agirreren gidaritzapean martxan jarri zeneko 50.

urteurrena, eta geroztik, atzerriko garaia barne, ia beti egon da PNVren esku. Ia beti diogu; zeren Preautonomiaren hasieran, exilioko Jaurlaritzaren aldamenean Eusko Kontseilu Nagusiaren buru Ramon Rubian sozialista izan bait zen.

Baina PNV izan da Euskadin sortu diren errejimen autonomikoetan beti ku-deatzaile, gerra aurretik bezala ondoren. Autonomia horrek milaka funtzionari bildu ditu eta urtean milaka milioitako presupostuak manejatzen, horiei Komunitate Autonomoko hiru diputazioak erantsi behar zaizkielarik. Diputazioak ez dira hautagai azaroaren 30ean, baina kasualitate batez PNVkoa ez den norbait sartuko balitz Ajuria-enean, Lakuako ormak dardarka zartatuko lirateke.

PNV ez den noren eskutan egon daiteke Lakua?

Azken hilabeteotan behin baino gehiagotan entzun zaie Lakuako funtzionariei esaten han likidazio giroa dagoela, bihar zer gertatuko den ez jakitean lan erritmoa ere ahuldua dagoela. Salburuako Alderdi Egunaren ondotik alderantzizko irudia saltzen du PNVk: estabilitatearen, sendotasunaren eta gobernuko alderdia izatearen irudia.

Azaroaren 14ean hasten den kanpaina ere hortik dirudi joango direla PNVren mezuak, azken urteotan ikusi dizkiogun esloganen ildotik: Europa, sendotasuna, indarra, aurrera goaz. Eta sozialistekiko legealdi tratua irudi aberztalearen aldetik gasturen bat ekarri badu, hiru istilu datoz gero eta gogorrago azken asteotan.

Kupoaren %40 igoera da bata. Madril-ek Gasteizi egindako eskakizun berriaren kopuruak eta moduak ez dira oraindik zehaztu, baina PSOErekin borroka egiteko haina inportantziakoak dirudite. Solchaga ministrariak, hain zuzen, kupoaren igoera handi hori sartu bait du bere presupostuetan; ez da, beraz, hasieran aipatu zen jugada, negoziatzeko base bat erabiltzen zuela PNVk bere propagandan.

Irakaskuntzaren legea Madrilgo Auzitegi Konstituzionalak zintzilik utzi du, eta horrek ikastoletako jende guztia astinduko du, noski. Horrekin batera datoz justizia mailako prolemak, informatizatzearen inguruan sortuak, eta beste hainbat.

PSOE, espainol izatearen abantailak goratzen

PNVk betiko mezua eta usadiozko esloganak erabiliko baditu, PSOEek alternatiba izatearen abantailak nahi ditu profitatu. Txiki Benegas lehendakari-za

aurkeztearen inguruko zalantzak argituta, programaren zenbait ardatz ere zehaztuz doaz. Batetik akordio zabalen beharra, autonomiaren jestio monokolora kritikatzuz, eta hauteskunderen bi-haramonerako legealdi tratatu berri bat edo gobernuan sartzea planteatuz.

Horrekin batera, Estatu Espainoletik hainbeste bereiztearen kalteak azpimarratuko dituzte PSOEkoek. Jadanik alde guztietan zabalitzen ari da Estatu Espainolean krisi ekonomikoa gainditzeko ari dela baina Euskal Herria horretan atetik datorrela. Gasteizen gobernu sozialista bat egotea mesedegarria litzatekeela, alegia. Baina gobernuak lortu daitekeenik ez du inork sinesten seriotan kalean.

CDSk ere krisiaren afera horretan sakondu nahiko du, eta lehendakariyai aurkezten duen Chus Vianak beste bi gai ere aipatuak ditu jadanik. Batetik biolentzia politikoa behingoz konpontzea, eta bestetik Lurralde Historikoen Legea edo LTH famatua berriro planteatzea.

EA-NV konfederazioarekin eta HB KAS alternatibarekin

EA-NVkoek ere LTH eta Komunitate Autonomoaren beste antolaketa modu bat aldarrikatuko dute, eta Karlos Garaikoetxeak aitortu duenez, hizkera garbi batez mintzatuko dira autodeterminazio eskubideaz. Elkarrizketetan Karlos Garaikoetxea Estatu konfederatu baten beharra aipatzen ari da azkenaldi honetan.

Estatutua erredaktatu zen garaietako kontsentsura iritsi nahi du berriro ere Txiki Benegasek.

Aztertzaile politiko askorentzako CD-Srekin batera EA-NV da azaro honetako inkognita. Beste batzuen ustez, NV eta PNVren arteko boto banaketa bera ere inkognita da. Edonola ere, alderdi estrenatu berri batekin ekiten dio apostuari Garaikoetxeak eta antolaketa proiektuez aparte siglak erabiltzea bera ere buruhauste bihurtu zaio. Baina ikaragarria izan da azken urteotan PNVren desgastea eta Garaikoetxearen karisma ukaezina delarik, sorpresa baten itxaropenean daude bere aldekoak.

Herri Batasuna, aldiz, negoziaketaren eskabidean zentratuko dela dirudi. Oraingoz ormetan erantsi diren afitxeak aurreratzen dute kontsigna eta lehendakariarako eskaintzak baino Estatutoaren denuntzia eta KAS alternatibaren eskatzea izango dira punturik inportanteenak, eta bera da lehendakari-gairik aurkezten ez duen talde bakarra.

Ekaineko emaitzek leku on batean jartzen zuten HB eta horren konfiantza ari dira bere militanteak. Arrisku bat dute epe laburrera begien aurrean: «Yoyes»en hilketaren ondoren izandako astindua beren kontrako kanpaina bihurtu da, eta bakearen aldeko mugimendua gorpuztuz ari den neurrian gauzak zailago jarriko zaizkio.

Betiko gobernuak ala inestabilitate aro baten hasiera?

Euskadiko Ezkerrak bere hiru gizon inportanteenak daramatza zerrendaburu: Mario Onaindia, Kepa Aulestia eta Joan Mari Bandres, lehendakariarako hau doalarik. Gobernuak monokolora izatearen okerra haizatuko dute EEkoek eta koalizioan agintzea eskainiko, seguruenik bi alderdiren artean ere nahiko kontsentsu izango ez dela aurrikusiz.

Horrekin batera LTHren eztabaida berpiztuz nahiko da EETik ere, eta borroka armatuari dagokionez pazifismoa eta bakearen aldeko mugimenduen potentziatzea ikusiko da.

CPRekin gertatuko dena dago oraindik ikusteke. Estatu Espainolean egin denaren alderantzizkoa egin du Julen Guimonek, PDPTik atera eta APn sartu. Lehendakariagaia segurtatua du, beraz, CPk. Baina orain artean indarra ez du horrek eduki Komunitate Autonomoan. Hemen Orejatarrek izan dira beti nagusi, eta Unión del Pueblo Vasco bat antolatua nahiz dabilta, UPNren estiloko zer bait.

Sondaketak laster hasiko dira prebizioak plazaratzen, eta edozein modutara ere sekula baino handiagoak izango dira hurrengo lehendakaria nor izango denari buruzko apostuak. Madrilen, berriaz, azaroaren 30aren ondotik inestabilitate garai bat hasten dela segurutzat ematen da.

Iñaki ZUBIONDO

Jesus Insausti «Uzturre» hauteskundeen aurrean

«Oraingoa, krisia baino, gure barnean sortu den kistea da»

Familia nazionalistaren kideak oraindik zein alderditan geratuko diren erabakitzen ari diren unean, hauteskundeen mamua hurbilduz doa. Jokaerak eta programak argitzea inposatzen da. EAJko buruek krisia amaitu dela esaten dute. Alderdiak bizirik, eta indartsu dirauela, eta «joan direnak» ahazteko momentua heldu dela. Orain etxeari begira egin behar dela lana. Termino hauetan mintzatu zaigu Jesus Insausti, «Uzturre», Bilboko EAJko egoitzan duen bulegoan.

Uzturrek ere krisia bukatu dela eta hemendik aurrera zauriak isten saiatu behar dela uste du.

ARGIA.— Hainbat hilabetetan luzatutako krisiak, azkenik alderdi berria erdibitu du. Eta zuek krisia amaitutzat ematen duzue.

Jesus Insausti.— Nere ustez gaur egunean alderdiaren barnean izan dugun krisia itxita dago. Egün tristeak pasatu ditugu, eszizioak inoiz ez dira atseginak izaten, min latza ematen dute, baina nik esan dezaket partiduaren barnean lasaitasuna sartu dela. Orain baikoitzak ba dakigu non gauden, joan direnak ez dira erreferentzi, gure erreferentzia gu geu izango gara, eta esan daiteke, guri dagokigunez krisia amaitu dela.

A.— Batek baino gehiagok esan du azken finean bi alderien artean

diferentziarik ez dagoela. Zer uste duzu zuk?

J.I.— Nik zera uste dut, sakon ezazu arazoa, hartu itzazu gauzak batetik eta bestetik, eta nik ez dut sumatzen diferentzia ideologikorik. Agian talante desberdinak izango dira. Esaterako herria nolakoa izan behar duen, zentralizatua edo federal antzekoa, baina ez dira ideologi problemak. Ikustea baino ez dago alderdi berriaren lehenengo dokumentua. Hor ez da sumatzen diferentzia ideologikorik dagoenik. Bereizteko noski, hau eta hau eta bestea esan behar da. Baina sakonduz gero ez dago diferentziarik.

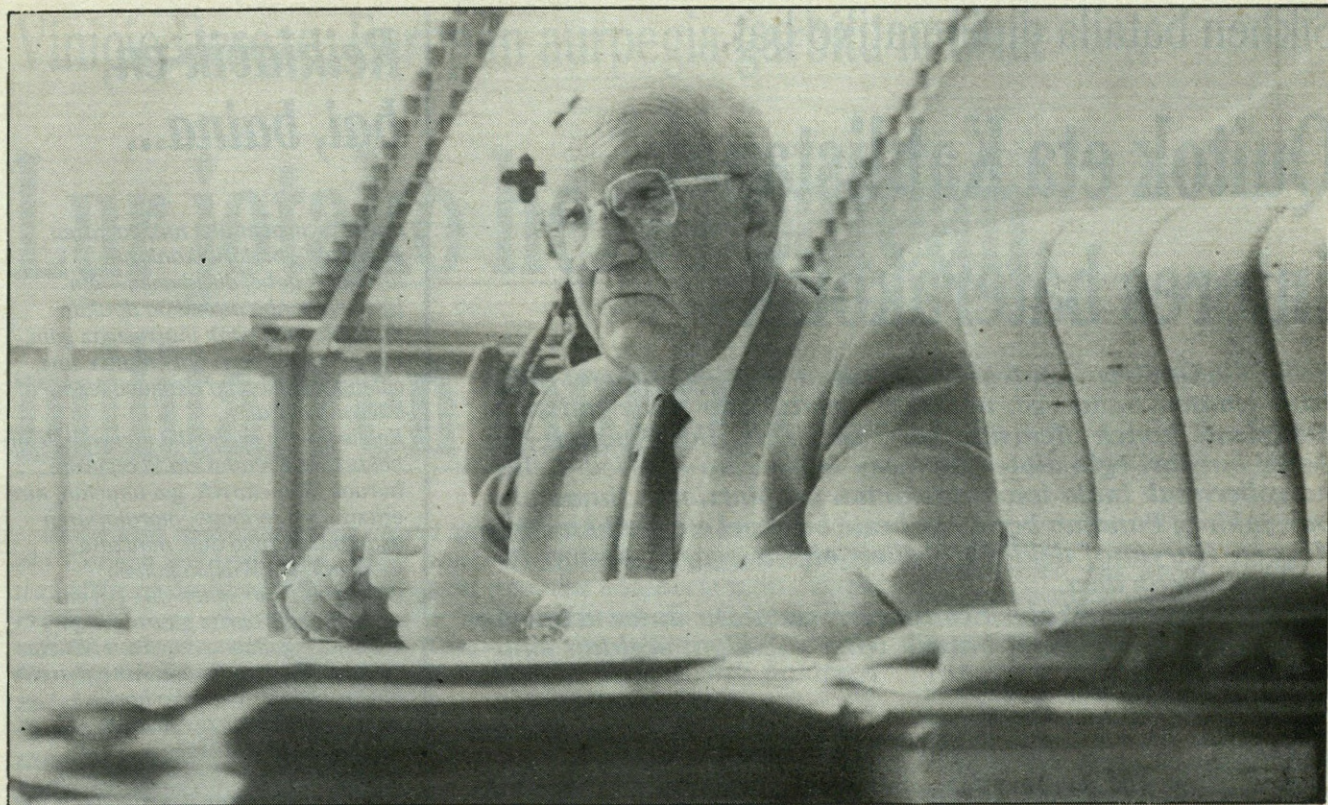
A.— Diferentziak ez badira ideologikoak, zein motatakoak dira?

J.I.— Gauza horietan ez dago objektiboa izaterik. Subjetiboa da beti. Nere eritziz hori izan da urtetan, bi edo hiru urtetan ihardun direla batzu alderdi barrenean alderdiaz jabetu nahian. Eskutara hartu nahi izan dute. Eta horretan oinarritu da. Baina ba daude bideak, bideak daude bai. Esaterako Gipuzkoako Buru Batzarra kanalak zeudelako bereganatu zuten, eta kanalak irekita zeudelako. Bizkaian ez zuten lortu, Araban ez zuten lortu, eta nere ustez, pausu txar bat eman dute.

Partidu guztietan ikusten delako badaudela maioriak eta minoriak. Horrek ez du esan nahi maioriak minoria zapaldu behar duenik, baina ez du esan nahi ere minoriak beraren bidea hartu behar duenik. Minoriak egin dezakeena da bere lana egin alderdiaren barnean egun batez maioria izateko. Eta horren orde, joan egin dira. Eta penagarria dena da bi urte t'erdia horietan eman dugun espektakulua, elkarrekin borroka bizian, elkarri gaizkiesaka.

A.— Eta orain, krisia amaitutzat ematen duzuela, perspektiba «historiko» batekin, posible da krisiaren sustraiak aztertzea?

J.I.— Garbi esan dut, sustraiak ikusi ditut. Agian batzu ez dira konforme egongo partidu honen estruktura, baina estruktura, direnak dira. Nik esango dudana da partiduan egon direla bideak estruktura aldatzeko. Esate baterako, ia lau urte iraun du partiduaren estatutuak aldatzearenak. Eta kurioa da prozesu dena itxi denean beste zenbait arazo planteatzea, eta batean eta bestean aldarrikatzea partiduan ez dagoela demokraziarik, partiduan tribunalak bakarrik jokatzeko dutela, eta hori ez da egia. Bide guztiak irekita zeuzkaten. Ez badute nahi izan bide guztiak behar bezala aprobetxatu... baina guzti hori orain guretzat itxita dago, eta zen-

bait zauri berriztea txarra da... Nire aldetik behinik behin nahi nukeena da orain arteraino elkarri ireki dizkiogun zauriak ixtea.

A.— Orain, hauteskundeen aurrean, bi partidutan aurkeztea jeldideentzat guztiz desegokia dela ematen du, batez ere indarrak galtzearen kontuagatik. Ez al daude partidu biak berriro elkartzera kondenatuta?

J.I.— Bueno, indarrak banatuta daude. Berriro batzera kondenatuta gauden, ezdakik nik. Geroak esango du. Baina egun hauetan apurtu, eta berehala berriro hasi bagina elkarren bila, herriak txoriburutaz hartuko ginduke. Horrek ez du zentzurik. Denadela, geroak esango du. Orain hauteskundeak daude, eta gu hara, leku guztietara bezala, irabaztera joango gara. Koalizioaz eta abarrez ez dugu hitzik egin. Ez dugu egin nahi. Gaur egunean ez, eta bihar Jainkoak esango du. Gu irabazlearen talantearekin goaz.

A.— Espekulazioek esaten duteenez, ez da posible izango inork ere gehiengoa lortzea. Nola jokatuko zenuke koalizioak egin beharreko kasuan?

J.I.— Espekulazioena periodisten lana da, espekulazioak eta galderak egitea. Nik esan dezaket orain arte EAJ hauteskunde guztietara bakarrik joan dela, eta hauteskunde guztietan izan dira honelako galderak. Eta orain areago oraindik. Baina guk ez dugu hori pen-

«Hamasei-hamazazpi urte nituenean ni ere Aberrianoa izan nintzen», aitortzen du Uzturrek.

tsatu nahi. Gure beharkizuna orain hauteskundeak irabaztea da.

A.— Zuk uste duzu Sozialistek alderdiaren krisian zerikusirik eduki dutela?

J.I.— Ez dut uste, ez dut uste. Hori izan da, baita ere, espekulazioa. Hau izan da gure barnean sortu den kiste bat... Kanpokoek ez dute zerikusirik izan. Batzutan telebistan eta, batzuen aurpegiak besteenak baino gehiago atera dituzte, eta izango zituzten beraien helburuak, baina ez dut uste esan daitekeenik sozialistak ibili direnik bazterrak sutzen.

A.— Hala ere, alderdiaren krisiak oztopo baino, aldekoa suertatu zaie haiiei.

J.I.— Sozialisten alde? Bai, seguraski, heuren gehiago aterako dute, edo ateratzeko asmoa dute. Baina nik uste dut herri honek zentzu ona duela, eta badaikiela zer pasa daitekeen hemen sozialistak garaile aterako balira. Herri honek ez ditu sozialistak Jaurilaritzara eramango. Eta joatekotan ere ez lukete erraza izango.

A.— Eta azken galdera, oraingo krisi hau gerra aurrean «Comunion»

eta «Aberria» taldeen arteko krisiarekin gonbara liteke?

J.I.— Nik orduan hamasei edo hamazazpi urte nituen, eta ni «aberrianoa» nintzen. Bertan egon gabe ere, elkartzeko egon nintzen. Badago oinarritzko diferentzia, diferentzia inportantea, aberriarren eta besteen artean. Aberriarrak herrikoia goak ziren. Ez dut esango objetiboa naizenik. Nire kuttunak aberriarrak ziren. Batzuk uste zuten Madrilera joan behar zela, eta beste batzuk lana bertan egin behar zela, eta Madril bost axola zitzaigula. Hori zen batez ere «Comunion» eta «Aberri»ren arteko diferentzia.

Baina gaur egun ez da hori. Diferentzia handienak izan dira herri honi eman beharreko estruktura. Bai joan direnak eta bai guk, uste izan dugu denbora batean gure helburuetara instituzioen bidez iritsi behar zela. Eta beste jarrera ETakoek eta, hartu izan duten bidea zen.. Guk uste izan dugu mendi puntara heltzeko zuzenean eta beti gora joanda zaila dela iristea. Gure bidea izan da mendiaren inguruan, jiraka eta jiraka aritzea. Egund batetan izan daiteke bide erdian aurkitzea, eta zuzenean ari direnak porrot egitea. Baina guk segitu egin dugu, gora iritsi arte.

Oraingo krisia aldiz, ez da horretara ere iristen. Orain hamar urte bai gu eta bai joan direnak bide horretatik abiatu ginen, eta denak uste genuen bide ona zela.

Laura MINTEGI

Sikhen bataila diplomatiko bat

Quitok eta Kahlistanek, interes baterakoiak

Rajiv Ghandi-ren kontrako atentatua sikh-en lana ez dela izan ematen badu ere, nonbait "sekta" edo talde independentzizale honek ofentsiba berri bati ekin dio; Pundjab-eko polizi buruari egin dioten atentatu frustratua eta New Delhi-ko gobernuak India iparraldeko lau probintzietan (hauetako bat, jakina, Pundjab bera, eta beste bat hori eta Delhi artean dagoen Haryana) deklaratu duen alerta egoera susmo horren seinaleak dira.

Sikhek Hegoamerikako Ecuadorren antolatutako duten azpiegituraz datu interesgarri batzuk iritsi zaizkigu, segidan ematen ditugunak.

Quitoko aireportuan irudi normala bihurtu omen da Europatik iristen diren gizonen turbande-bizidunak. Geroztik eta gehiago omen dira Ecuadorreko sikhak, nahiz kaleko jendearentzat beti ere misterio bat den.

Lehenengo urteko uztaillean hartu zuen aferak tonu eskandalagarria. Edgar Teran, Ecuadorreko kantzilerrak, Indiako gobernuaren ohar bat jaso zuen, galdetuz ea Quitok ezagutzen ote zuen atzerriko sikh-en gobernuak, sedea Londresen daukana. León Febres Cordero-ren gobernuak segituan erantzun zuen, alegia, Ecuador Indiarekin harreman bikainetan zegoela, beraz ez zuela inongo talde disidenterik ezagutuko.

Inglaterrako prentsak zabaldu zituen zurrumurru horiek ez ziren bat ere fundamenterik gabekoak. Ekainean, sikh-en delegazio batek egin zuen Ecuadorrera bisita, eta bi ministroarekin ere elkarrizketatu zen, Barne-ministariarekin eta Nekazaritza-koarekin hain zuzen ere, inmigrazioari eta laborantzari buruzko plan batzuk azaltzekotan. Horretan akordio batzuetara iritsi zirela eta, maila goragoko kontakto batzuetarako prestatu ziren.

Horren erakusgarri, Febres Cordero-ren telegrama hau, Kahlistan-go errepublikako gobernu-presidenteari bidalitakoa: «Apirileko 10eko zure abisua jaso dut. Atseginaz mintzatuko nintzateke zuten ordezkariarekin. Noizkoaz hitz egiteko, Carlos Julio Arosemena presidenten-ohiarekin mintzatu zaitezte (...)

Ez jakin nola, Indiako Notizia Agentziak jaso zuen telegrama hori eta Londreseko *The Observer* en publikatu zuen. Horren ondorioz tira-bira diplomatiko go-

gorrak suertatu ziren, lehen aipatu ditugun ondorioekin.

Arosemenaren haritik tira eginez gero, argibide batzu azaltzen zaizkigu. Arosemena, Ecuadorreko presidente-ohia esan dugunez, *Frente de Reconstrucción Nacional* Febres Cordero presidentzira eraman zuen koalizioaren bultzatzaile bat da. Konkreteki *Partido Nacionalista Revolucionario*-koa da, arras eskuindarra; alderdi berekoa da Gandara, Ecuadorreko enbaxadorea Londresen, sikhekin aurreneko kontaktuak bideratu zituen.

Quitok eta New Delhik harreman diplomatikoak hautsi

Besteak beste, sikhek finantzi bitarteko handiak dituzte, eta Ecuadorreko agintariak proposatu omen zieten ze, Ecuadorren ezagutzen ez diren produktuak aldatzeko lurrak erosiko zituztela, eta hartarako mila milioi dolar zituztela. Mokatu txarra ez, merkatal-zirkulo handitan murgiltzen den Arosemenarentzat; joan omen zen, berau, Londresera, eta tratotetan hasi.

Kontaktoak ongi probetxuzkoak izango ziren, ze laster (1985eko urrian gaude) Ecuadorreko gobernuak, presupuesto murrizten aitzakiz, New Delhin zegoen ekuatoriar enbaxadorea, Adolfo Alvarez, etxeratzeke agindua eman zuen. Horrenbestez eta egundaino bi estatuen arteko hartu-emanak etenik gelditu ziren.

Sikhek, beren aldetik, Singh Khalsa Ecuadorren dagoen Kahlistan-go enbaxadoreak edo esan duenez, «batez ere pentsatzen genuen Ecuadorreko gobernu antikomunista dela, eta geu ere bagarenez gero, badugu puntu garrantzizko bat lotzen gaituena».

Reikiavik-en, bai, baina...

Sobietar urpekuntzi nuklearraren istripuak —ondorio konkretu larregirik gabe, dirudienez— eta Israelek bonba atomikoa daukan notiziak, bazterrak inarroteaz gain, atentzio toke berri bat ematen dute, asteburu honetako Reikiavik-eko bilerari begira.

Reikiavik-era aspaldiko merkantziekin heldu dira Kremlin eta Etxezuriko buruak. Sobietarrek, gai hauetan, nire eritziz, beti serioago, moratoriaren asuntzaz nahiko dute mintzatu (honenbestez Washington-en isiltasunak min egiten du), bai eta armagintzari buruz gaurregungo arriskurik gaitzena datekeen SDI edo «izarretako gerra»z ere. Amerikarrek, bazter batera azkeneko hori, bestelako «aportazio» batzuk mahaieratuko dituzte: eskualde-gatazkak (Afganistan-dik hasita) eta Sobietar Batasuneko giza eskubideen egoera, nonbait aski tamalgarrizkoa. Taktika horiek bi estrategia desberdinen adierazgarri dira: defentsa estrategia bat SESBen, oldartze eta atentzio-desbideratze estrategia bat EEBBetan.

Atentzioa benetako arazoetatik desbideratu litekeelako kezkatzen gaituzte Reikiavik-ekoak bezalako «tontorrek». Ez dut esan nahi noski Islandian ukituko dena, batez ere desarmea, benetako arazo bat ez denik; ezta, inondik ere, «bi handiek», noiznahi ere hitz egin dezaten beharrezkoa ez denik; baina bai kontziente izan behar dugula, horrelako solasaldietan, elkarri aurpegiak garbitu ez-eziz, beste deus gutxi egin ohi dutela. Interpretazio batzuren arabera, adibidez, superpotentziek, horrelako bilerekin, arma-lasterraz sentitzen dugun urduritasuna eta beldurra arindu nahi ligukete. Dena joko huts bat besterik ez dela dioenik ere ez da falta; izan ere, bilerak joan, bilerak etorri, emaitza konkretuak oso dira urri, eta «konplejo militar-industrial»ak bere lege egiten du, eta esperantzak...

Pablo SASTRE

Vinicio Cerezo, European aurpegia garbitu nahirik

Lur jotako herri batean, militarren morroi

Joan den asteazkenean etorri zitzaigun Europara bisitan Vinicio Cerezo urtarrilaren 14tik hona Guatemalako presidente dena. Militarrek burututako sarraski ugarien bidemale zibila datorenean ospe eta ohore handiz hartua izaten da. Demokrazia eraman duena, arazo guztiak konpondu eta militarrek koartelatan sartu dituen... holako eta bestelako lore sortak botatzen zaizkio.

Cerezok bere aldetik iruzur egin die orain hilabete batzuek agindutako berriztatzei. Lur landakorra 8.000 jauntxoren eskutan dago; militarrek jaun eta jabe dira bai lur, bai banku zein indigenen bizitzaz. Armada garaile eta ohoretsu horrek 100.000 herriarretik gora hil ditu azken hogeitortan, eta beste 40.000 desagertarazi.

sortzeko, eta pakea, justizia eta askatasuna finkatzeko...»

Irakurritako hitz horiek Espainiako erregea omen den Juan Carlosek bota zituen, Viniorekin afaltzen zegoenean. Berbok ikusita hainbat aldiz entzundakoez gogoratzen gara, eta nekez dakigu, herriaren izena kenduz gero, nori zuzendutak diren: bisitari berria, diskurtso berdina.

Zenbat aldi gehiagorik entzungo dugu 'eskubidezko estatua' deitzea genozidioari? Zenbat bider 'progreso' kanpo zoritzel eta porrot ekonomikoari? Zenbatetan gehiago kontatuko digute giza eskubideak jagoten direla oraindano desagertetak gertatzen direla eta oposizioak jendea hiltzen ari direla?

Historian murgilduz

Vinicio Cerezo Arevalo Guatemalako lehen presidente zibila da, diktadura militarren pean 25 urte pasa eta gero. Halaz ere diktadurapeko mende laurden hori ez da dena, azken 68 urtetan hogeitortan presidente eta behin behineko batzordeak egon dira boterean, hiru ez beste guztiak militarrek.

Guatemalako armadak tradizio luzea dauka herria zapaltzen yankeeak zerbitzen eta bere partaideen sakelak betetzen.

1951eko hauteskundeetan Jacobo Arbenz heldu zen lehendakari zara, alderdi burges eta ezkerrekoen eskutik. Gobernu hau jatorriz eta osagaiez burgesa izanda ere, lurrak erosteari ekin zion, lur horiek laborariei ematekotan. Joera herrizalea zuela eta, CIAk eratu zuen eztanda militarra, eta hiru urte beranduago (1954ean) Eisenhower-ek pozez gainezka aipatu zuen, Estatu Batuek gobernu komunista bat hondatzen lagundu zutela.

Harez geroz bizitza zibila beti militarren menpe egon da, balantze nahiko tragikoarekin: 100.000 herritar hilak; 40.000 desagertuak; 400 herri zapuztuak; 30.000 laborari indigena "polos de desarrollo" deriztatenetan bilduak.

Egoera horri erantzuna emateko, 60. hamarkadan, FAR (*Fuerzas Armadas Rebeldes*) izeneko talde gerrillaria sortu zen.

European ohore handiz onartutako Cerezoren herrian armadak segitzen du hein handi batetan nagusi; beheko argazkian, militarrek, Quiché-n.

«Guatemalan azken aroan askatasunerantz eta demokraziarantz eman diren urratsak aditzen ditugu. Konstituzioa idatzi zenetik, horren sortzen bait du konbentzientiarako eremu juridikoa, eta gizarte aske eta zuzenagoa eraikitzeak aukera ematen duelako. Badakigu jakin zeuen herrian aurrerakoitasuna eta pluraltasuna lortzeko ahaleginak egiten dituzuela. Jakitun gaude zuen ahaleginetaz bortizkeria ito eta benetako eskubidezko estatua eraikitzeak, benetako pake soziala lortzeko, giza eskubideak errespetatzeko giroa

Hasieran PGT *Partido Guatemalteco del Trabajo*-ren indar armatu modura hasi ziren, geroago alderdi horretatik aldendu-ko zen, ideia marxista-leninista ortodoxoetan oinarritzeko. Erakunde armatu honek eraso militarren aurrean galera gehiago izan zuen garaipen baino, eta lehen esperientzia hau, egun, militaristegizat eta herriaren oinarri gabekotzat jo izan da.

1976. urtean EGP erakundea hasi zen

ekintza militarrek egiten Quiché eskualdean; eta 1978.enetik aurrera ORPA (*Organización del Pueblo en Armas*). 1979an gerrilak indar handia hartu zuen, erakunde desberdinak elkarrekin lanean hasi zirelarik. Armadak berriz, 1981.ean taktikaz aldatu zuen, kolpe emateko ez zuen gehiago itxarongo erasoa izan arte, baikik eta mendietan sartu zen masiboki itzelezko sarraskiak eginez eta gerrilari askoren batera milaka herritar akabatuz.

1982tik URNG (*Unión Revolucionaria Nacional Guatemalteca*) erakundearen koordinatzen dira gerrila talde desberdinak. Armada garaile ageri da, eta faktura pasako dio Cerezori, botere zibilari alegia. Militarrek guda irabazi dute, eta beraz lege guztiak isilarazteko eskubidea daukate.

Eta Vinicio heldu da

1975. urtean Vinicio Cerezo "El ejército, ¿una alternativa?" liburua idatzi zuen, eta bertan horrelako gauzak irakur daitezke: «Gaurregungo baldintza sozioekonomikoei aterabide gabeko gatazka bat aurkeztzen digute, Armadak eta DCG-k (*Democracia Cristiana de Guatemala*) herria berrerratu eta berbideratzeko bat egingen ez badute». Orain hamaika urte egungo presidenteak militarren eta Demokrazia Kristauren batasuna proposatzen zuen, aurrera jotzekotan; orain, orduko filosofiari jarraiki, militarrekin gobernatzeko ituna burutu dute. Akordioaren arabera, ez dituzte sarraskiak burutu zituzten buruzagi militarrek epaituko, ez eta lur banaketarik egingo, eta goi mailako burgesiari lorturik dauzkan eskubide osoak gordeko zaizkio.

Vinicio Cerezo kargua hartu zuenean hiru betebeharrak zituen premia premiazkoak: 1. ustelkeria militarra eta neurri berritatzaileren kontra erabat zeuden lur jauntxoaren hondatutako ekonomia indartzea. 2. giza eskubideak aditzea eta segurtasun indarrak kontrolatzea. 3. kanpora begira Guatemalako nazioarteko irudia hobetzeko lan diplomatiko sendoa egitea. Helburu horietatik lehenengo biak behintzat ez ditu inondik ere lortu. Kanpora begira Reagan-engandiko distantziamentu publikoa eraman du itxuraz; saioak egin ditu "Ertamerikako Parlamentua" berpizten; Nicaraguaren aurrean jarrera moderatua eta neutrala ageri du.

Plateari begira egindako ekitaldi hauek urte askotako irudi kaxkarra garbitu nahi izan dute, joera aurrerazale eta pakezalea erakutsiz. Kanpoan irudia irabaziz barruko gatazka gelditzen saiatu da gure Cerezo jauna. Hala ere oinarriak huts egin dio: ekonomia, boterearen kontrola eta giza eskubideak.

Ekonomia: krisisetik porrotera

1980an guatemaldarren sarrera per capita orduko 443 quetzal-etakoa zen (orduan U.S. \$1 = quetzal 1); 1985ean berriz, bost urte pasata, kantitate hau 364 quetzalera jaitsi zen. Gaur egun dolar-quetzal trukea U.S.\$1=Q.3 izaten da, eta sarritan merkatu beltzean gehiago ere bai. Iazko inflazioa %31koa izan zen, baina quetzalaren devaluazioa kontutan hartzen bada inflazio maila %300era irits daiteke.

Konparatiboki ikusteko ratio ekonomiko batzu ikusiko ditugu:

-1982an sarrera nazionala gordina 3.804 milioi dolarretakoa zelarik, 85ean 3.674koa izan da.

“Hamabi urterekin, zerbitzari joan zen kapitalera. Suertatu zitzaion etxean, gaizki erabiltzen zuten. Berak **tortilla** jaten zuela, txakurrari haragi puxkak nola ematen zizkioten minez ikusten zuen neskak. Erdaraz ez bait zekien nagusiari «**tú**» egin ziolako, «**tú serás tu madre**» ia kolpatzen dute. Bi hilabeteren buruan, aita etorri zitzaion. Gose zen, diru pixka bat nahi zuen etxera itzultzeko. Alabak ezin zion ezertxo ere eman, oraindik ez zioten ordaindu eta. Aitak «ez da posible, ez da posible» negar egiten zuen, alaba horrela ikusita.

Aita orduan kapitalean langileen sindikatuarekin kontaktuak hartzen ari da, nekazarien borrokan oso sartuta dago... Noizpait, soldaduek Rigobertaren anaia atxilotu dute. «Atzazalak erauzi zizkioten, mingaina eta hankapeak ebaki zizkioten...» Bera eta beste preso batzuk herri bateko plazan bizirik erre zituzten. Rigobertak eta gurasoek —triskantza iragarri zuten militarrek— dena ikusi zuten... Ezin ezer egin, ejertzitoaren kontra...!”

Rigoberta Menchu-ren kontakizunak biltzen dituen liburutik

“ Militarrek guda irabazi dute, berez eskubide guztiak gordetzeko eskubidea daukate

-barne produktu gordina ere 3.955 milioi-
tatik (\$) 3.674 milioitara jaitsi da urte bi-
tarte horretan.

-hazte tasa -1,2koa izan da 1985ean.

-barne produktu gordina biztanleko
%4ean gutxitu da.

Esan beharrik ez dago, kanpoko zorra
ere biziki gora etorri dela (2.643 milioi
dolarretakoa, ditugun azkeneko datue-
tan). Orohar, bista batera ikusten da Gua-
temalako ekonomia bolada depresibo ba-
tean aurkitzen dela, nahiko hondatuta da-
goela ez esatearren.

Eta jakina, nork ordaintzen du guzti
hori? 8.000 jauntxoek, lur erabilkorren
%80a daukatenean, ala laborari xumeek?
Lur jabeen %90ak 1979an 1,2 hektarea
lur zeukaten batz besteko, eta hortik
ateratako produkzioaz 60-70 egun jateko
besterik ez dute ateratzen.

Langile asalarrietuei dagokien alorrean
egoera askoz txarragoa da ondino. Eko-
nomikoki eragilea izan daitekeen %ko
50etik gora langabezia dago, lan beltza
edo subenpleatua egiten.

“Dios los bendiga soldados”

Cerezo demokraziaren aintzindariak
oraintsu egindako mintzaldi publikoetan
behin eta berriz armada eta herria gorai-
patzen ditu, biak adiskidetu nahiean.
«Adiskidetze historikorako aroa, adiskide-
tze nazionala, zeinetan Guatemalako ar-
madak eta herriak demokrazia sendatze-
kotan batera urrats bat ematen duten, zu-
zenbidean, giza eskubideak eta legeak
gordetzen eta hedapen ekonomiko eta
soziala bultzatzen».

Adiskidetzeaz hitz egitea ulergaitza da,
bizitz eskubideak gehiengoari ukatzen
zaion herria batean, indigenen kultura
eta hizkuntzari (maya-quichi) eguneroko
eraso egiten zaienean, eta janzkera tradi-
zionala erabiltze soilak maiz trufarako bi-
dea ematen duenean. Indigenei ohizko
bizimodua ukatzen zaie, antolaketa eta si-
nismen tradizionalak zapaltzen, eta az-
ken batean ladinizazioa bultzatzen de-
nean, sistimaren egitura zapaltzaileenak
goraipatzen ditu gure Viniciok.

Ez da kasualitatea Estatu Espainolean
transizio demokratikoa asmatu eta bul-
tzatu dutenek orain Viniciori ere afaria
ordaintzen, ez da kasualitatea errege mili-
tar horrek militarren morroia gonbida-
tzea, ez da kasualitatea ez.

Iñaki GOITIOLTZA

ARGIA

BEHAR DEN ASTEKARIA

Euskal Kulturari pultsua hartzeko,
astekoaren berri jasotzeko,
gizarteaz eta politikaz ohartzeko,
alfabetatzen jarraitzeko,
denbora pasatzeko...
ARGIAk 60 orri eskaintzen dizkizu
astero zure etxean.

Erreportaia ugari,
elkarrizketa interesgarri,
komikia koloretan...
Haur eta gazte, senar eta emazte,
baserritar, langile ala estudiante,
euskaraz bizitzeko
ARGIA behar duzue.

ARGIAREN HARPIDA IZAN NAHI DUT:

IZEN DEITURAK

HELBIDEA

Telefonoa

Herria

Probintzia

Banku edo Aurrezki Kutxa

Sukurtsala

Kontu Korrontearen Zb.....

SINADURA

1986ko harpidetza-ariak: Hego Euskal Herria: 4.800 pezeta; Ipar Euskal Herria: 330 libera; Estatu espainota 4.800 pe-
zeta; Beste alzerriak: 6600 pezeta; Airez 10.000 pezeta

ARGIA. Ametzagaña, 19. Donostia, 20012.

Euskal Herriko benetako joaregile bakarrarekin mintzo

Epifanio Lazkano eta joarearen armoniak

*Nafarroako Riezu izeneko herriaren inguruan akanpaturik geundela, gure Lizarrako Ezekiel lagunarekin gelditu ginen Lizarraga mendikatean dagoen «La Trinidad» izeneko tontorre-
ra igotzeko. Hortan ari ginela, zetorkigun eguraldi sargoritsuari nolabait aurre egiteko eten labur bat egitea pentsatu genuen gure goranzko bidea ahalik eta eramangarriena egitearren. Non eta Iturgoyen izeneko herriko iturri paregabe eta freskoaren aldamenen. Kantinplorak Bartoloren ardo txuriz bete eta... Hara! aintzinako labe zahar kutsua duen horietako bat ikuskatu genuen.*

Nire buruari zertarako balio zeza-keen itauntzeko astirik izan baino lehen gure lagun Ezekielek Euskal Herriaren altxor ezezagun baten aurrean ginela adierazi zigun. Gure Nazioko benetako zintzarriak bertan ekoizten zirela jakin bezain laister joaregilearengatik galdezka hasi ginen. Hona hemen Epifanio Lazkano Ezkurra eta bere semearekin izandako elkarrizketaren zenbait jakingarriren berri.

ARGIA.— Lazkano bezalako deitura ez da errez entzuten inguru haue-
tan, ezta?

EPIFANIO.— Nire aitonaren aitaren familiaren aintzinakoak Gipuzkoan ha-
ziak izan ziren, Nafarroako lehen pau-
soak eman zituena nire aitona izan ze-
larik.

A.— Kontatu diguzunaren arabe-
ra, zure aitonaren ama-hizkuntza
euskara izan zela ondorioztatu ge-
nezake.

E.— Bada, ondorio ez zuzena aterako zenukete. Gure aitonari eta are gutxia-
go gure aitari ez nien euskarazko hitz
bat ere entzun. Kontatuko dizuet zer
gertatu zen behin herrian duela urte
mordo bat aitona eta herriratu zen
«vasco» baten artean. «Vasco» hitza da-
rabildanean euskaraz hitz egiten due-
naz ari natzaizue. Bada, egite ez egite

edo arrazoi batzu zirela medio sekula-
ko jipoiak eman zizkioten elkarri, nor-
gehiagoka ari bailiran. Halako batean
etorkinak, alegia vascoak «barcasio»
edo antzeko hots arraro samar bat
etengabe ahoskatzeari ekiten ari zi-
tzaiola, aitonak gero eta gogorkiago jo-
tzen zuela ez bait zion ulertu, euskaraz
tutik ere ez zekiela, alegia. Orduda-
nik «El Barcasio» goitzenaz bataiatu zu-
ten gipuzkoar horri.

A.— Lan honetarako hain ederki
erakusten ahal diguzun iaotasuna
alde batetik eta bestetik lanbide ho-
ni buruzko sekretuen sorburua edo
iturria bilatzeari ekingo bagenio,
nondik eman beharko genioke ha-
siera?

E.— Gure aitagandik dakidan guztia
datorkit zuzen zuzenean. Dena den,
aitortu behar dizuet gure aitari Nazar
izeneko herriko bizilagun batek irakatsi
ziola. Aintzinean, Nazar-tik kilometro
gutxira dagoen Acedo herrian baze-
goen honelako artesaunik; gaur egun
semea eta biok gara Euskal Herriko be-
netako joaregile artisaun bakarrak.

A.— Gure aldizkariaren orrialde-
tan Goizuetako familia bati argitara-
tu genion elkarrizketan beretzako
gordetzen zuen joaregile bakarra
izatearen ohorea.

E.— Ondotxo ezagutzen dut orain
Lekunberrin dagoen goizuetar familia
hori. Haiek ere ederki ezagutzen zuten
gure izena, honaino etorri bait ziren be-
hin «espioitza» lana egitera. Etxeko pi-
kaportea jo beharrean hemen, joaretegi
honetan ibili ziren kuxkuxeatzen.
Agurtu eta gero hasi zitzaizkidan oso
galdera teknikoekin eta nik susmo txar-
ra hartu nien. Nahi zutena ezin zeza-
ketela lortu ikustean tabernaratu ziren.
Han zeuden bitartean bere izenez jabe-
tu nintzen. Geroxeago egin nahi zutena
oso itsusia zela esan ondoren joan egin
ziren. Egia da hauek joareak egiten di-
tuztela baina ezin ditzakete benetako
joareak egin. Urte t'erdi eskas irauten
dituzten oso ondo hornitutako burni
puxkak besterik ez dituzte lortzen, ale-
gia urtea pasatzean joarearen soinua
galtzen zaie, gure joareekin gertatzen
ez dena, hogeitapiko urtez irauten bait
dute.

A.— Puntu honetara helduta eta
zeuen sekretua guri aldarrikatu die-
zaguzuen inolako pretentsiorik ga-
be, ziur gaude joare bakoitzak pai-
ratzen duen «ernaldiaz» zerbait kon-
tatzeko prest zaudetela. Nola jaiot-
zen da joare bat?

E.— Hasteko joarearen materialaz
mintzatuko natzaizue. Nortasunik gabe-
ko soinua duen burni zati edo xafra ba-
tez eginga dago. Joare-eredu bakoitzak
lodiera desberdineko xafra darama.
«Joare-eredu» terminologiaz mintzatzen
garenean abeltzain batek eskatutako
joare kopuru osoari soinua bera emango
dion lehen joareaz ari gatzatzaizue. Xa-
fla horrek ebaketa bat nozituko du, pie-
za bakarrekoa izango den zintzarriak
behar duena, hain zuzen. Geroxeago
itxura ematen hasten gara, kirtena eta
abar jartzen diogularik. Lan honetara-
ko beti erabiltzen dugu ingudea. Hau
egin ondoren lohiaz estaltzen dugu de-
na batera laberatzen dugularik fundi-

tzeko asmoz. «Jaiotzean», hau da labetik ateratzean, tonu askoko joarea dugu, alegia desafinatuta ateratzen da soinua; ateratzearekin batera min hartzen duzu belarrian, piano batek desafinatuta dagoenean min ematen duen bezalaxe, eta orduan afinatze, armonizatze prosezua datorkio, izena jartzen diogu, hots: abeltzainak eskatutako nota musikalak jartzeari ekiten diogularik, probintzia bakoitzeko abeltzainen gustuak xoil desberdinak bait dira eta ondorioz tokian tokiko joare erosleei leku horien nortasunarekiko lotura duten zintzarriak egin behar dizkiegu. Hau ulertarazteko beti jartzen dugu leku-ahozkatze desberdinen adibidea. Nafarroaren Erriberako hiltzunen ahotsa entzun orduko identifikatzen ahal dugu, Mendiko hiltzun batetik bereizten dugularik. Bada, beste horrenbeste lortu izan dugu guk, hau da, Oiarzunera ekiten dugun joareak ez du Goierrikoarenaren soinua bera aterako, joare bakoitzak tokian tokiko mintzairaz hitz egingo du.

A.— Nota musikalak jartzen dizkiezuela aipatu duzue lehen. Musika jakitea beharrezkoa dela esan nahi duzue?

E.— Horixe. Musika oso belarri onekoak gaituzue, inongo kontserbatoriarako bidea zein den jakin ez izan arren. Joare-eredu bakoitzak eskalaren

Iturgoyen-go Epifanio Lazkano Ezkurra eta bere semea, atzean halako kontu haundiz egindako joareak bistan daudela

tonu bakoitzarekin armonizatua izan behar du, dagokion oktaba gordeko duelarik. Hau zoragarria da, ezen konturatzen bazarete unibertso izaki eta ez-izaki guztiak nota desberdin batean bibratzen ari gara, dauzkagun pluraltasuna eta nortasun desberdinak damazkiogularik. Beraz, naturak erakusten diguna aplikatzen diogu joareari.

A.— Joaremihi, hau da, zintzarriaren barrukoa astintzen duena zerikusirik izango du soinuan, ezta?

E.— Zeharka ikusita bai, bestela ez. Ez dago animalien adarrez lortzen dena bezalako joaremihi.

A.— Lehen aipatu dugun analogia beretik jarraituz, zer kontatu diezagu kezue horren hazitze-prozesuari buruz?

E.— Egiten dugun joare haundiena, «cuartizo» izenekoa, hemezortzi litrokoa da. «Esquilla» izenekoa haundia eta txikia izan daiteke. Beste joare motaren

izenak hauexek dituzue: «bitarte», «campanar», «chipurriano» eta abar. Iturongo zantzarrek darabiltzatenak hamabi litrotakoak izaten dira.

A.— Zenbat denbora irauten du joare baten ekoizpenak?

E.— Orain arte ezin izan dugu neurtu zenbat denbora ematen diogun bakoitzari, ez bait ditugu bakarka egiten. Hau dela eta ezin diezazuekegu produkzioaren kostu zehatza zein den esan. Sekula ez zaigu bururatu joare bakarra egitea. Adibidez, xafla ebaki eta itxura ematen segituan egiten dugu, baina labean ale bakarra sartuko bage-nu oraingo salneurria laukoiztu behar izango genuke ikatza eta beste materialen prezioari aurre egiteko.

A.— Zenbat gradutako tenperatura erdiesten du labeak?

E.— Ez dugu neurketarik egin baina Eibarko mutil batzuek esan ziguten bi mila gradutara iristen zela.

A.— Ikusiko al zaituegu noizbait Erreterian antolatzen den artisauen feria delakoan!

E.— Leizaola izena daraman idazlearen bidez Ereintza Elkarteak gonbidatuak izan ginen iazko maiatzean. Hemen geratu behar izan dugun arren, irrikaz gaude joateko, jendeak ezagutu dezan gure lana.

UREDERRA

Lurralde Antolakuntzarako Lege foralaren Proiektua

Nafarroako Gobernuak arriskutan jarri du udalen autonomia eta etorkizuna

Nafarroako Gobernuak «Lurralde Antolakuntzarako Lege foralaren Proiektua» aurkeztu berri du, sarri Parlamentu Foralean eztabaidatuko dena. Dirudienez, aurreproiektu honek gutxi argitzen du zer eta nola antolatu, eta asko nork eta nola kontrolatu.

Kontzeju eta udalen autonomiak, lurralde antolakuntza eta hirigintza alorrean batez ere, badu bere garrantzia Nafarroan, urtetan zehar finkatua dago-eta. Autonomi hori dago orain aurreproiektuaren erasopean, zeren beraz Nafarroako Gobernuaren kompetentziak areagotzera zuzendua agertzen bait zaigu. Zenbait udaletxe eta kontzeju hasia da dagoeneko mugitzen.

Txomin Garmendia Berriozarko Kontzejuko kontzejantea da eta beregana jo dugu proiektu honi buruzko eritzia-
ren galdezka. «Esan beharra dago ez gaudela lurralde antolakuntzarako proiektu baten aurrean, baizik eta Nafarroako Gobernuari lurraldean eskuhartzeko tresnak ugalduko dizkion proiektu baten aurrean».

Besteak beste, hauek dira egun Udal, Kontzeju eta Mankomunitateak aurrean dituzten arazoak alor honetan: Udal eta Kontzejuen arteko hirigintza kompetentzien zehaztasuna eta banaketa; hesparru zabalagoko orientabide eza; hiri barruko lurraldearen gestio arazoak; eskualde mailako plangintzarako oztopoak eta antzeko beste zenbait.

Bestalde, bazegoen lehendik ere nahi adina tresna proiektu honek aitortzen

dituen helburuak eskuratzeko, hala nola Lurralde Antolakuntzarako Arauak edo ta Eskualde mailako Hirigintza Normak, era egokian erabiliak izanez gero baliagarriak zitezkeenak. Beraz, proiektu honen ondorioetako bat nahasketa juridikoa sortzea izan daiteke.

Gobernuaren sendotzetik kontzejuen ahultze eta desagertzera

Zenbait zinegotzi eta kontzejantaren ustetan, lege honekin, Parlamentu foralean onartua izanez gero, Nafarroako Gobernuaren eskuetan geratuko litzateke hirigintza sailean proiektuei baime-na emateko kompetentzia, udaletxe interesatuak «entzunak izatera» baztertuak geratuko liratekeelarik. Hain zuzen, eta besteren artean, proiektuaren proposatzen diren Eskualde mailako Hirigintza Arauen arabera, inolako ahalmenik gabeko jarraipen batzorde baten harrizko gonbidatuak izango lirateke Udal eta Kontzejuak, eta gestio mailatik urrunduta geratuko lirateke, orain arte afera horiek beraien esku zeuden bitartean.

Txomin Garmendiaren hitzetan: «Lurralde antolakuntzarako arau edo

orientabide orokor batzuren beharra ez dugu ukatzen, honela nahi bada. Baina gezurra badirudi ere, Gobernu honi beharrezko egiten zaio honelako zerbait, zenbait astakeria burutu eta aurrera eramateko. Adibidez, Esako urtegiaren handitzea, edo Irurtzundik Gipuzkoarako autobidea, edo El Perdoneko koartela eta lehen Belagoakoa, itxuragabeko ibai dragaketak eta abar. Bainan bat da arau orokor batzuk onartzea, eta bestea, erabat desberdina, proiektu honen proposatzen duena».

Ez du azpimarratu gabe utzi nahi Txomin Garmendiak proiektuaren beste xehetasun nabarmen hau ere: proiektu osoan zehar ez direla Kontzejuak behin bakarrik ere aipatzen. «Gaurko Kontzejuen desagertzea preparamen ari ote zaigu Gobernu hau, kontutan izanik datorren udaberrian hauteskunde municipalak izango direla?».

Autobidea, urtegia, koartela... herriei hitza kendu

Azken finean, proiektu honek, eta bereziki sektoreko plangintzen bitartez, Nafar Gobernuak udal kompetentzietan edonoz eta nahi duen moduan eskua sartu ahal izatea suposatzen du. Eguneroko kasu konkretuetan ondorio posible batzuk argi eta garbi azaltzen dira, eta batzuk bederen aipa ditzakegu:

— Itoizko urtegiaren mehatxuaren menpe aurkitzen diren biztanleek be-

ren eskubideak ahazten has daitezke.

— Gauza bera esan daiteke **autobi-deak** jotzen dituen Udal eta Kontzejuei dagokienez.

— **El Perdono**ko superkoartela erakitzea ala ez jadanik Defentsa Ministeritzaren eskuetan bazegoen, orain, proiektuaren eraginez, Nafar Gobernuaren esku geratuko da hitza, bertako inguruko herriek legalki ez zer esanik eta ez zer eginik izango ez dutelarik.

— Projektu honekin, Nafarroako Gobernuak bidea erabat libre edukiko du **Gorraizko** konplejoa aurrera eramateko, bere Kasino, Golf zelaia, luxuzko hotela, goi mailako 800 etxebizitza, eta guzti. Norentzat? Ez behintzat langile jendearentzat.

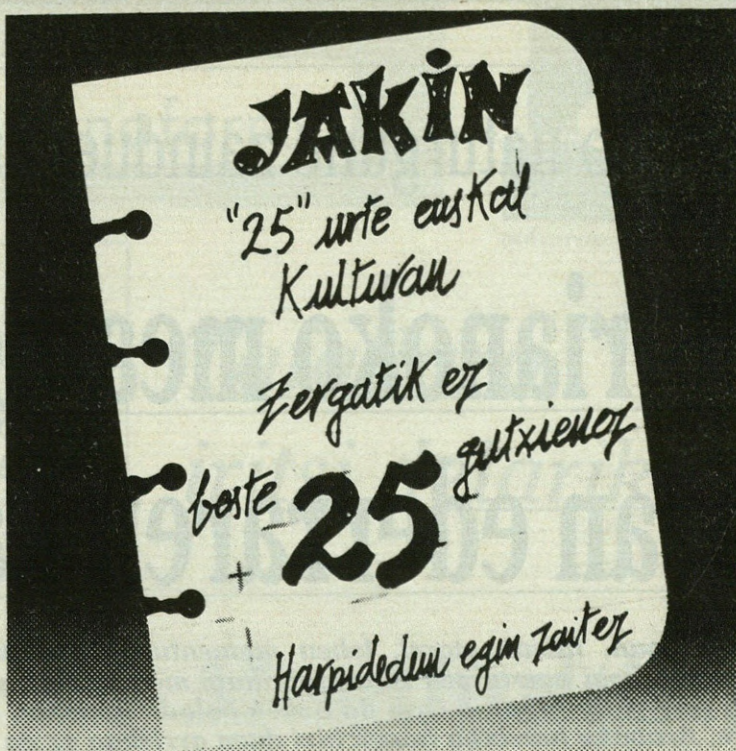
Ezkerreko zinegotzi eta kontzejanteak martxan hasiak dira

Hori horrela dela eta, lehenbiziko inizatibak dagoeneko martxan dira proiektuari zuzenezko oposizioa adierazteko. Irailaren hamahiruan biltzen ziren Antsoainen zenbait zinegotzi eta kontzejante, proiektua aztertu eta ekintzak antolatzeke asmoz. Lehen pauso gisa erabaki zuten bertan mozio bat aurkeztea ahal den Udal eta Kontzeju gehienetan, proiektuaren aurkako mogimendua berak kaltetutakoena bezain zabala izan dadin.

Bestalde, Udal eta Kontzejuen Nafar Federazioak, hilaren hamabian egindako bileran proiektuari 17 enmendakin aurkeztea erabaki zuen, osotasunezko enmendakina aurkeztea, ezkerreko zinegotziek eskatzen zutena, onartu ez bazuen ere.

Datozen egun eta asteetarako indar politikoekin bilerak eta beste ekintza batzuk iragarriak daude. Nafarroaren etorkizuna hain zuzenki mugatuko duen lege-projektu honek zer esanik frango eman behar du oraindik.

J.M. Gogorza

Aldizkari honi lagunduz, harpidedun eginez, zeure kulturari laguntzen diozu: euskal kulturari.

Bere historia osoan JAKIN beti ahalegindu da, eta gaur are gehiago ahalegintzen da, tresna bizia izaten euskal kulturari bultz egiteko eta azterketak bizkortzeko. Arintasuna eta sendotasuna bilatuz, eguneko kotasuna eta seriotasuna elkartuz, edozein arazotan sakontasuna lortu nahi du JAKINEK.

Hori dena aski arrazoi da, gure ustez, zure laguntza itxaroteko, eta harpidetza txartela bete dezazula eskatzeko.

Gure hitza ematen dizugu: harpidedunen ugari-tzeak ekar lezan irabazi oro aldizkaria hobetzeko izango da oso-osorik.

HARPIDETZA TXARTELA

JAKIN aldizkariaren harpidedun egin nahi dut

Izena

Herria

Kalea

Tel.

Gurutze (+) baten bidez adierazten dudun eran egingo dut urteko ordainketa (1.200 pta.)

☐ txeki bidez ☐ renbultsoz ☐ nire Banku kontuaren bidez (bete beheko zati hau)

Banco o Caja de Ahorros

Banku edo Aurrezki Kutxa

Nº de cuenta / Kontuaren zenbakia

Sucursal / Sukurtsala

Titular de la cuenta / Kontuaren jabea

Entitate horretako nire kontuan zorpetu itzazue, mesedez, JAKINEK nire izenean aurkez diezazkizuen erreziboak. Agur.

Sirvanse adeudar en mi cuenta con esa entidad los recibos que a mi nombre les sean presentados por JAKIN. Atentamente.

Firmado / Zinatzailea

Domicilio / Helpidea

Arabako naturgune zainduen etariko batetan

Bitorianoko meategia, haran ederraren kaltetan

Hileak joan, hileak etorri, lehen mementuetan prentsan hain polemikoki agertu zen Bitoriano ikatz meategiaren proiektua ezer gutxi aipatua izan da azken bolada honetan. Hala ere, Arabako herrixka honek bizi duen arriskua ez da bat ere gutxitu.

Zuiako haranan kokatzen da Bitoriano, Arabako iparraldean hain zuzen. Gorbeia, Arrato eta Badaia mendiguneen artean zabaltzen den ibar muxerran.

Oraindino Araban hoberen gordetako natur-zonaldeen artean dago haran hau, baina egoera laster alda daiteke baldin eta Eusko Jaurlaritzak baimena ematen badio lur-azaleko ikatz meategi baten esplotazioari.

Historio honen hastapenak ezagutzeko 1876. urtera jo behar dugu, orduan hasi bait zen Oroko harkaitza delakoaren mazelan ikatz meategiaren ekiteari, Bitorianotik urbil. Hasera batetan meazulo bidez egindako esplotazioa laster joan zen pikutara errentagarria ez zelakoan. 1916., 1921. eta 1939. urteetan zehar beste saialdi batzu egin ziren meategia martxan jartzeko, baina alferrik.

Problema berriki plazaratu da «DYENSA-Canteras Bengoa» entrepresa arabarrak berraurkitutako ikatz-meategian «kaikatak» egiteko Bitorianoko Udalarai baimena eskatu zionean.

Haseran Bitorianoko herritarren jarrera ez bazen kontrakoa izan, «kalikaten» ondorioak ikusita erabat aldatu da.

Bitorianotarrak nekazaritza eta abelkuntzatik bizi dira. Azken urte hauetan Zuiako haranak domingeroen txaleten eraiketa basatiak jasan ditu bere zelaietan, autobide bat egin dute haranaren erditik, eta orain datorren arrisku paregabea zuitarren bizimodurako: lur azaleko meategia.

«Katikatek» betetzen dituzten ha. erabat suntsiturik geratu dira, baina esplotazioa martxan jartzen bada askoz gehiago galduko dira, agian alferrik ez baita argi ikatzaren kalitateak hondamendi hau justifikatzen duenik.

Dakizuenez lur azaleko meategi batetan milaka tonelada lur mugitu behar izaten da mea ateratzeko.

Hau izan daiteke Bitoriano herrixkaren amaiera eta oso kolpe gogorra Zuiako haraneko oreka ekolojikoaren tzako.

Meategiaren aurkako arrazoi asko

Hala ere Eusko Jaurlaritzak baietza osoa eman dio proiektuari. Datorren urte hasieran «Canteras Bengoa» entrepresa has daiteke meategia lantzen. Esplotazioaren kontrako arrazoiak honela agertzen dituzte ekolojista eta herritarrek:

—Kutsadudaren arriskua handia da, antzeko beste meategien esperientzia ikusita.

—Ez dugu ahaztu behar Zuiako haranean zehar doan ibaia, Baias izeneko, Arabako ibai garbienetarikoa delarik.

—Meategiaren errentagarritasuna lur azaleko esplotazio teknikari dago lotuta, hots eremu zabala behar da suntsitu, tartean pentzetarako erabiltzen diren lurrak ondutuz.

—Nekazaritza eta abelkuntzaren zein ondorio izango dituen neurtu beharra dago, haranak horretan oinarritzen baitu bere ekonomia.

Guzti honen aurrean Arabako ekologistak eta herritar batzu hasi dira beren ekintzak prestatzen meategi basati eta zentzugabeko honi firmoki aurre egiteko.

Orain dela gutxi Ingurogiroaren lege-proiektua onartu zuen Eusko Jaurlaritzak du azken hitza.

Hala ere jende askorengan susmoa da lege-proiektu hau ez ote den azaleko ekintzetan mamituko, besterik gabe. Bitorianoko meategi proiektua izanen da honen lekuko!

SAIARRE

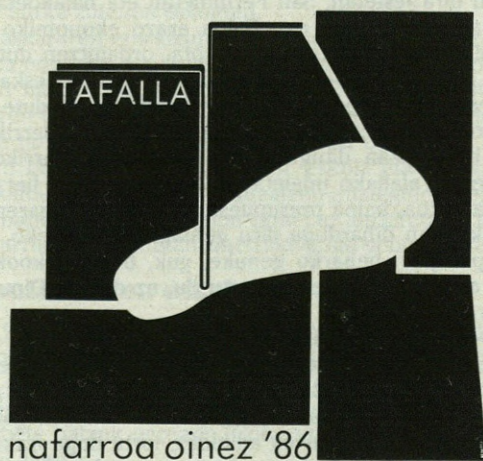
nafarroa oinez '86 nafarroa

OINEZ
EDO HEGAZ
BETI EUSKARAZ

12 OCTUBRE

nafarroa oinez '86

Tafallara
iritsi delarik

***Mendialdetik
Erriberara,
Nafarroa
Oinez***

Urriaren 12an ospatuko da ikastolen aurtengo azken eguna. Nafarroako ikastolena hain zuzen ere igandean Tafallan ospatuko dena. Seigarren edizioa izanik aurtengo aipatzekoa aurrekoetan goraka joan dela bertaratu izan den jendetzaren kopurua. Nafarroako Euskararen Lege proiektua daukagu aurtien tartean, honek oztopoak baino ez dizkiolarik jarriko Tafallan su ta gar ikastolan eta gau-eskolan ari direnei. 10.000 biztanleko herria izanik 175 haur dauzka ikastolan, eta euskaldun gutxi izan arren beste edozein baino kementsuagoak dira euskara aurrera ateratzeko ahalaginetan.

Tafallako Ikastola, 16 urte bidea irekitzen

Ikastola guztiak izan badira esfortzu handiz hasitakoak, merito berezia daukate Tafallakoak bezalakoak, inguru erabat erdaldun batean euskararen bidea egiten hasi zirenak. Duela 16 urte hasi zen Tafallakoa lanean gaur egun goraka doan ikastetxe bat delarik.

TAFALLAKO IKASTOLA

LA IKASTOLA FUNCIONA Y ESTA LEGALIZADA COMO COOPERATIVA DE ENSEÑANZA.

FORMA PARTE DE LA FEDERACION DE IKASTOLAS DE NAVARRA.

ESTA SUBVENCIONADA POR DIPUTACION FORAL DE NAVARRA.

IMPORTE SUS CLASES DESDE EL CURSO 1.979-80 EN LAS ESCUELAS DE LA REAL DEFENSA.

DISPONE DE UN BUEN EQUIPO DE PROFESORES TITULADOS.

PLAZO DE MATRICULA MAYO/JUNIO DE 1982

AHORA ES EL MOMENTO DE MATRICULAR A TUS HIJOS PARA EL CURSO 1982-83. RECLAMA LA FICHA Y PASATE POR LA IKASTOLA DE LUNES A VIERNES EN ESTE HORARIO DE 9:30 A 12:30 Y DE 3 A 5

ARGIA.— Tafallako Ikastola honen sorrera...

IKASTOLAKO ZUZENDARIA.— Ikastola honen sorrera, finka dezakegu duela 16 urte, guraso batzu elkartu ziren zegoen euskal irakaskuntza-eskaerari erantzun bat bilatu nahian. Beraz hasi ziren maternalean bakarrik, 2, 3 urteko haurrak. Gero kopurua handitu, eskolaurrera pasa, ta justu justu duela 8 urte oinarritzko heziketa orokorrarekin hasi ginen, beraz dagoeneko zirkulu osoa abarkatzen dugu. Hori da prozesua, frankismo garaian sortu zen. Etxe zahar batean hasi ginen, 10 bat urtez han egon, eta duela bederatzire urte hona etorri ginen.

A.— Zenbat ikasle, irakasle eta kurtso daude?

I.Z.— Momentu honetan 12 irakasle eta 175 ikasle. Maternaleko gela bat, eskolaurreko bi eta EGBko 8.

A.— Kontzientzirik bada ikasle, guraso eta denen artean?

I.Z.— Bai motell, harreman onak ditugu ikasleekin, eta giro jatorra dago. Bestalde, euskara ari da ateratzen kalera, zeren jende erdalduna dago kalean, ez dugu hau ghettoa izan dadin nahi, saiatu behar dugu euskara kaleratzen, hortarako gau eskolakoekin harremanetan jarri gara haiek ahalik eta euskara gehien egin dezaten, beraz umeek ikus dezaten gauza naturala dela euskara, ez daudela inolako getoan. Batez ere euskarak duen baliagarritasunaz kontura daitezen. Ez bakarrik ikastolan, denetarako baliagarri dela, beste harreman guztietarako.

A.— Hortaz aparte zein ekintza dira antolatzen dituzuenak?

I.Z.— Bai, zenbait hitzaldi, nahiz kirol aldetik dela edo, giroa sortu nahian. Bada gainera herrian kultur-etxe bat eta gauza dezente antolatzen du, horietako zenbait gauza aprobetxatzen ditugu guk ere. Kirol aldetik, larunbatero umeak beste eskoletakoekin jokatzera ateratzen dira?

A.— Ze eredu jarraitzen duzue?

I.Z.— D eredua.

A.— Arazoak ekonomia aldetik eta?

I.Z.— Horiek batez ere. Badakizu hemen gauzak nolatan diren, Diputazioak irakaslegoa subentzionatzen du, Diputazioak emandakoarekin irakaslegoa ordaintzeko doi doa, urtero ez da heltzen. Gero, falta den bestea gurasoak arduratzen dira festetan, San Ferminetan eta halakoetan txosnak jartzen, kuotak, e.a. Baina arazo ekonomiko larriak daude. Haur bakoitzeko 1.400 pta. ordaintzen dute gurasoek. Kontuz ibili behar dugu ezin da gehiago eskatu. Presupuestoaren %25a gurasoek ordaindu behar dute. Presupuestoa 57'5 milioietakoa izan da aurtén. Berrikuntzak egin behar izan ditugu. Erdia Diputazioak jarriko zuen, laurdena Tafallako udaletxeak, eta ikastolako batzordeak hondarrekoa, baina presupuestoak irten egin garenaz, negoziaketetan dihardugu diru gehiago eskuratzeko, bestela diru pila jarri beharko genuke, guk, batzordekoak, gurasoek alegia. Udaletxeak onartu du, ez dakigu Diputazioak zer erabakiko duen.

A.— Pedagogikoki eta?

I.Z.— Pedagogia aldetik beti izango da huts bat edo beste, hori eskola guztietan bezala. Hemen zertan den arazoa? Zenbait ume arazodun badugu, baina saiatzen gara gure erara konponduz. Aurtén adibidez, lortu dugu irakasle berezi bat ekartzea, sikologoa, hori egongo da gainera irakas-kuntza bereziaz arduratuta, gelaz gela ibiliko da arazoak dauzkaten hurrekin, horretarako bakarrik. Pentsatzen dugu pausu handia dela, hori ez da edozein ikastoletan ikusten, ekonomikoki sakrifizioa da, baina batzordeak hala onartu zuen.

A.— Programazio aldetik, zer eredu jarraitzen duzue, Madrilekoa edo?

I.Z.— Programazio aldetik jarraitzen ditugu Ministerioak emandako programaketak, askotan bakoitzak bere meto- dua darama, baina normalki ministeriokoak. Askotan programaketa horiek jarraituta ere, gure beharrei egokitzen ditugu.

a oinez '86 nafarroa oinez '86

A.— Zenbat bizilagun ditu Tafallak?

I.Z.— 10.000 inguru edo, horietatik euskaldunak, gau-eskolan 40 bat, 175 haur ikastolan, sakabanatuta daudenak eta, guztira 300en bat.

A.— Ikastolaz gain zer euskalduntze-prozesu dago Tafallan?

I.Z.— Lehen aipatutako gau-eskola fruitu ederrak ematen dituen, 40 euskaldunberri atera dira, tituludunak gainera, besterik ez dago. Bada gero Hodeiertz, talde euskalduna, iaz sortua, euskara kalera ateratzen saiatzen direnak.

A.— Arazoak dituzue euskalduntze-prozesuarekin, abertzaletasunari buruzko kontuekin eta?

I.Z.— Arazoak izan dira, baina esan behar da arazoak gero eta gutxiago direla, hasieran baziren herri mailan, ikastolak izan duen harrera ontzat jo daiteke, eta orain ikastola hau ikusten da beste eskola bat gehiago balitz be-

zala, ez dugu uste inolako diskriminaziorik dagoenik. Gu ez ginen ikastolen hasieran, ezin dugu ezer zehazki esan, baina guk ez dugu entzun halako arazo handirik izan denik.

A.— Gurasoek parte hartzen al dute ikastolan?

I.Z.— Ikastolaren funtzionamenduan bai, badago batzorde orokorra, organizadoreena, hori jantzi hartutako erabaki guztiak gurasoen asanbleak onartuak behar dute izan, bestalde gurasoen junta dago jestio eta administraritzak lanak eramateko, eta bestalde irakasleen klaustroa arazo pedagogikoez arduratzeko. Badira gero zenbait batzorde misto guraso nahiz irakasleek parte hartzen dutenak. Nik ez dut uste gurasoen lanaz kexa gintezkeenik, batzuk besteek baino lan handiagoa egiten dute bai, jaietan txosnan egoteko, ikastola garbitu behar denean e.a. Baina orokorki ezin kexa gintezke, lan handia egiten ari dira.

Ikastolen jarrera, diputazioaren eskaintza

Ikastolen Jarrera

Itsaso honen erdian, ikastolak orain arte egindakoari ekin eta jarraitu nahi diote, zihurtasun gehiago ikusten ez den arte. Izan ere, orain arte urtetan egindako lana ezin utzi daiteke heuren jarrera zalantzatan eta denbora gutxi arte aurka zutenen eskuetan.

Euskararen etorkizuna neurri handi batetan, ikastolatan datza oraindik, eta ikastola bakar bat ere ixtea proposatzen duen bidea ezin daiteke ontzat eman. Ikastola mugimenduaren helburua, orain arte lortutakoa finkatzea da eta helburu hori lortzeki ekingo diogu, sasi eskaintzak kontutan hartu gabe. Bitartean, hori bai, eskola eta lekuan lekuko euskalduntze prozesuak bultzatzen ahalegindu beharra dago, nahiz orain arte kanpu honetan aurkitutako hezur eta iruzurrak bide honetan sinesteko gogo gehiegirik ez eman.

Diputazioaren eskaintza

1.985/86. ikasturtean Nafar Gobernuarekin edukitako elkarrizketen jarraipen gisa, eta N.I.E.k berak, behin behingoz gobernuaren asmoak idatziz eta osotasunean ezagutu nahirik, ikastolei buruzko proiektua azal zezan eskatu zion. Hilabete batzuk geroago, Gobernuak proposamena idatziz igaro zuen.

Hiru ikastola mota eta multzo egiten zituen:

1.- *Maila guztiak dituzten ikastolak (Eskolaurretik OHO 8.)*

Multzo honetan, 11 ikastola sartzen dira: hauen etorkizuna, diru laguntzen bidez orain arte bezalakoa izango litzake. Hitz gutxitan esanda, kontzertazioa eskaintzen zitzaien.

Beste hiru ikastolei, nor bere herriko eskolarekin batzea proposatzen zitzaien, «sare elebiduna», osatuz, irakaslego titulaturak «elebidun multzora» igaroko litzake eta titulugabeak indemnizazioa jasoko lukete.

2.- *Herriko eskolan jarraipena aurki lezaketen eskolaurte hutsa duten ikastolak.*

Gehienbat herri euskaldunetan kokatzen diren ikastolak dira; danetara 14 ikastola.

Herri hauean, egoera batzutan ona da eta beraz neurria hasieran ona litzake, baina ondorioetan ez da sinisten. Beste herrietan proposatutakoa aurrera eramatea ezinezkoa litzake, gurasoengandik (eskolakoak aurka aterako liratekeelako), irakaslegoa definitu gabea delako,....

Irakaslego titulugabea aurreko multzoan bezala indemnizaturia izanen litzake eta titulaturak «cupora» igaroko litzake.

3.- *Ez eskolan, ez ikastolan jarraipen gabeko ikastolak*

Danetara 13 ikastola, herri erdaldunetan gehienak; eskolan sartzea proposatzen da, astean 5 orduz euskara hartuko lutekeelarik. Irakaslegoa aurrekoen antzera.

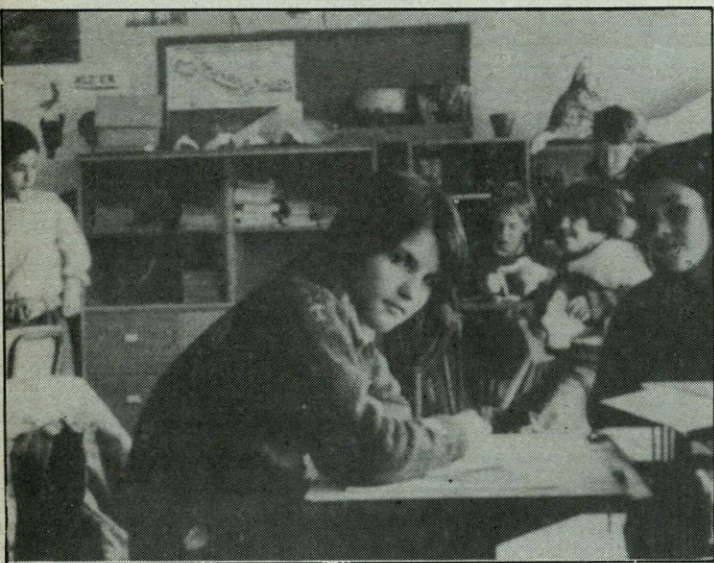
Ikastolen erantzuna

Proposamen horiek, bere osotasunean, aztertu eta landu izan zen ikastolatan, eta gero, jasotako iritziekin landutako txostena bi Batzar Nagusietan finkatua izan zen.

Txostenak, bere sarreran, ikastolaren sorrera aztertzen zuen, helburuak eta ikastolaren oinarritzko puntuak azalduz; era beran euskara eta euskaraz ikasteko eskubidea Nafarroa osora hedatu nahi zuen. Ikastolaren instituzionalizazioa aldarrikatuz, ikastolaren helburuak zehazten ziren.

Azken ohar batzuk eta proposamena bere hiru ataletan erantzun eta irtenbide egokiagoak proposatuz, amaitzen zen, hitz gutxitan laburtuz, erantzuna ez zela ezezko bat azpimarratuz, elkarrizketa jarraitzeko puntu interesgarri batzuen aurkezpena baizik.

J.L. Larraza (N.I.E.ko idazkari)

A.— Zenbat ikasle daude Tafallan EGB-n ikastola ez diren beste eskola guztietan?

I.Z.— Gu 175 bat gara. 500 edo 600en bat Escolapiosetan, Komarkaletan (hauetara herri ttikietako haurrak ere badatoz) milatik gora, mojetan 160, hona baino gutxiago, Lizeo izeneko eskola pribatuan 200 bat. Denetara 2.000 edo 2.200, baina denak ez dira Tafallakoak, herri ttikieta-koak ere badira artean. Dena den, argi dago gu gora goazela, aurtan adibidez, matrikula berri gehien izan dutenen artean bigarren edo hirugarren gaude.

A.— Euskal giroan gertatutako aurrerakuntzaz zer gehiago?

I.Z.— Bai, fruituak biltzen ari gara. Halako gauzak pausoka gertatzen dira, urtero, fruituak edozein mementutan datoz, azken hiru urte hauetan garbi dago gora joan dela, beste urtetan baino nabariago. Iaz gaueskolan, 90 lagun zeuden, eta hori asko da, talde berri bat sortu zen, Hodeiertz; maila guztietan euskara aurreratzeko. Gero gainera ETB sartzea lortu genuen, Iruñean baino lehen gainera. Ikastolako ikasleek gehienek ETB ikusiko dute guk uste.

A.— Zer beste komunikabideren presentzia nabaritzen da?

I.Z.— Hori bakoitzaren kontua da. Euskadi irratia entzuten da, jende askok entzuten du, dagoen prentsa e.a., ARGIA barne. Hemen Tafallan bada MERINDAD izeneko aldizkako prentsa, eta zerbait euskaraz bidali dugun guztietan argitaratu egin digute. Bada ere irratia bat «Eltxo» izeneko, lehen euskarazko saioak egiten ziren, saiatsu ginen irratia horren bidez euskara bultzatzen, baina tirabirak sortu ziren partaideen artean, batzuk alde egin genuen eta orain ez da ezer egiten irratia horretan. Bada beste aldizkari bat, olerkarien itzala izeneko, gehienak erderaz argitaratzen dira, baina baita batzu euskaraz. Tafallako kultur-elkartekoak ere saiasten dira euskara sartzen, ahalik eta gehien, oso joera positiboa.

A.— Aurrera begira optimistak?

I.Z.— Bai, guk optimistak izan behar dugu, badakigu gure lan hau luzerako dela, gure helburua eskualdea berreuskalduntzea da, ez dakigu noiz lortuko dugun, ez dakigu lortuko den, espero dugu lortuko dela, ez dakigu noiz, baina

gu optimistak gara. Mugimendua aurrera doala argi dago, oztopo guztien gainetik, oztopoak milaka aurkitzen baititugu bidean, bai ikastolak, eta bai gau-eskolak. Euskararen legea ere kalte egingo digun beste gauza da, erabat baztertua uzten baikaitu, eta hemengo mugimendua berek ez dute ezertan kontutan hartuko, optimistak noski, eta bidean aurreraka, baina milaka oztopo gainditu beharrez, gerta liteke jendea nekatzea, pentsa gau-eskolatik 700 pertsona pasa direla azken urte hauetan, jende asko da, eta jendearen borondatea adierazten du, baina zenbat atera dira euskaldundurik gau-eskolatik 700 horietatik? banaka batzu atera dira bai, baina material edo irakasle esperientzi-faltagatik emaitza oso onik ezin lortu. Dena den nik esango nuke beste inon baino euskaldun gehiago atera dela Tafallan, talde majo bat atera da.

A.— Euskararen lege-anteproiectua dela ta?

I.Z.— Zer esango dugu ba, ezin onartuzkoa dela, gu inguru erabat erdaldunean sartuta utzi gaituzte, beraz hori onar dezakeen nafarrik ez badago, are gutiago guk. Guk badugu eskubidea euskaraz mintzatzeko, baina gu administratza- ra euskaraz bagoaz, haiek badute eskubidea guri erdaraz mintzaeratzeko. Eskubide erabat indibiduala da. Irakaskun- tza mailan eta, legeak dio eskaeraren arabera lagunduko zaiola euskarari, eta zer gertatzen da? Adibidez Oliten ikas- tola bat sortu nahi badute eta sei edo zortzi haur besterik ez badago, haiek ez dutela lagunduko eskaera ttikia dela- ko, eta kontutan hartu behar da gu ere 12 bat haurrekin hasi ginela Tafallan, alde horretatik mingarria da. Errealita- tean ez dago posibilitaterik aurrera egiteko, aurtan guri adibidez subentzio bat kendu digute. Tafallan zer gertatuko da gau-eskolan, nola lagunduko diote «zona no vascofo- na»n dagoen gau-eskola bati? Eskaeraren arabera jokatzeko irtenbide faltsua da, euskarari laguntzen badiote gora joan- go da, ez badiote laguntzen behera joango da. Hor esan na- hiko nuke Erriberan gertatu dena eta oraindik ere gerta- tzen ari dena, Erriberako jende askok euskararena ez zuen ulertzen, zerbait arrotz bezala hartzen zuen, ez berena be- zala, orduan lege honekin hori areagotu egingo da, nafar guztien arteko elkar-ulertzea gertatu beharrean kontrakoa izango da. Euskara izanen da batzuren, baina ez bestee- na, jendeak kontrako iritzia hartuko du euskararekiko, le- ge honekin okerrera goaz.

A.— Presupuestoak goraka joango ote dira inguru euskaldun deritzan horretan?

I.Z.— Bai euskara erabiltzeko eskubidea dutenez, adm- nistrazioan behar batzu sortuko dira, irakaskuntzan euska- ra hutsez egiteko eskubidea izango da, eta horrek irakasle- go aldetik inbertsioak dakartza. Azken finean Gobernuaren borondatea dago, eta badakigu orain arte zenbaterainoko borondatea izan duen Gobernuak euskara berreskuratze- ko, legea euskara bultzatzen eta berreskuratze dago, eta be- netako borondatea balego, gauzak beste erara egingo lira- teke, begira zer borondatea, ikastola txikiei subentzioa kenduz, ETB Nafarroa guztian ezin ikusiz e.a. nolako bo- rondatea da hori euskara berreskuratze dago?

ARGIA

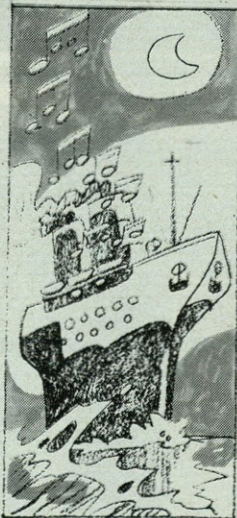
«Tarttalo» eta «Jaizkibel» en laguntzaz

K O M I K I A

32. zenbakia

WALTER GARMENDIA JR.

Loketegi
&
Iateb 86-

Virela & Loketegi 86-

ZINKUNEGI OPTIKA

Optikari-Optometrista

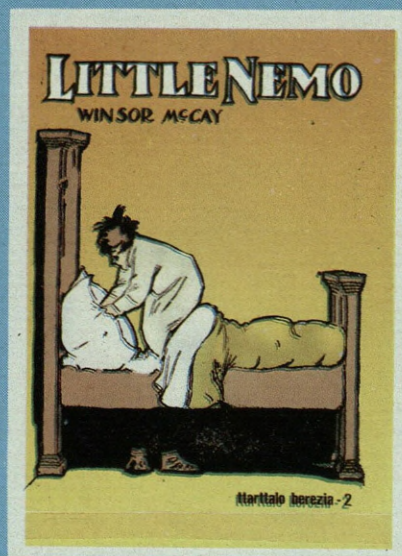
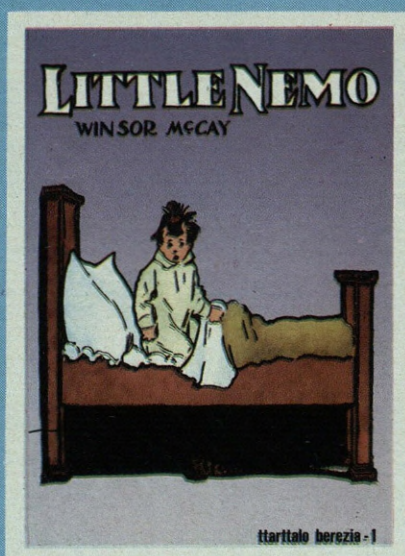
Ukipen lenteak

hernani,4

donostia

t.42 06 24

EZ UTZI IRAKURRI GABE

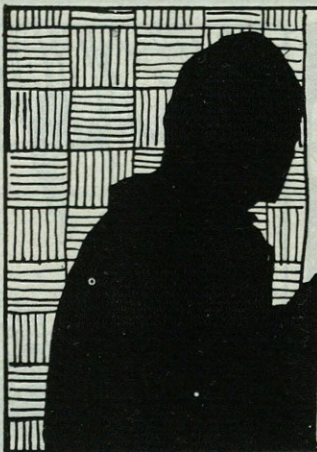
NEMO TXIKI Aren ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

TTARTTALO Argitaletxea

CORTO MALTESE: ITSAS GAZIKO BALADA (32. kapitulua)

Aurrekoaren laburpena: Pandorak egindako ahalegin guztien kontra, Slütter afusilatzeko tenorea heldu da iadanik. Preso zeude beste aleman batzuri alemaniar uniforme bat eskatu die azkenik.

EZ ZAIZU
IRONIARIK ATE-
RATZEN, LAGUN,
SARKASMOA BAI-
NO. ETA SARKAS-
MOAREN ETA IRO-
NIAREN ARTEAN
KURRUKADA ETA
HASPEREN BATEN
ARTEKO DIFEREN-
TZIA BERA
DAGO.

TXALOAK. ZURE ESALDI BORO-
BILA AMAITU DAZULARIK UTZ
NAZAZU ORAIN ESPLIKATZEN
AHALEGINDU NATZAIZUNA
BUKATZEN. LEHENIK:
SLÜTTER HILIK DAGO, ETA
TRAIZIOAREN AKUSAZIOA
KENTZEN BADIOGU "VICTORY"
A HONDORATU ZIGULAKO BAKA-
RRIK HIL DUGULA GERATUKO
DA...

...ETSAI BEZALA
BERE BETEBEHARRA
ZENAGATIK, GURE
UNIFORME BAT ERABI-
LITA ERE BERE EGIN-
BEHARRA ZEN... BIGA-
RREN: HILKETAREN
AKUSAZIOA KENTZEN
BADUGU, LEGEZKOAK
BILAKATZEN DIRA
GURE GARRAIUNTZIEN
KONTRAKO HONDORA-
KETA GUZTIAK;
ETA HORREK KOLD-
KAN JARRIKO DA
ITSAS MINISTRA-
RITZAKO...

BURUZAGIREN
BAT, GURE UN-
TZIEN DEFEN-
TSAREKIKO
INKOPETENTZIAZ.
ETA ERITZI
PUBLIKOARI
PIRATA ALEMAN
BAT AURKEZTA
BEHAR DIOGU,
EZ LEGEZKO
GIZON BAT...
EZ LIZUKETE
SEKULA BAR-
KATUKO HAU
GOIKOEK.

SAIA GAITEZEN PRAKTIKOAK
IZATEN, REINALDO.
BONBERO ARTEAN EZ DA
KOMENIGARRIA MANGERA
ZAPALTZEA. HILABETE BA-
TZU BARRU KONTRALMI-
RANTE IZENDAPENA ETA
ZURE ESKUADRA BAT
IZANGO DITZU...
PIKATARA BIDALI AL DAZU
DENA ETA MINISTERI-
TZAKO EDOZEIN BU-
LEGOTAN AMAITU?

EZ!

ZER SUGERI-
TZEN DAZU?

REALISTA ETA INTELIGENTEENA.
ZURE SOLDADU ERROMANTIKO IZ-
PIRITUAK AGINDUTAKO ESKRUPULO
HORIEK AHANTZ ITZAZU, ETA UTZI
SLÜTTER-EN AKTETAN TRAIZIO
ETA HILKETA AKUSAZIOAK. GURE
MAILAN BANIDADEA DA GIZALE-
GEZKOAK ETA ERROMANTIKOAK
IZATEA. BADAUZKAGU GAUZA
SERIOAGOAK BURUA
BEROTZEKO

BAI, DIOZUNA
EGINGO
DAT.

ARRAZOIA DAZU. EZ DAKIT
NOLA EGIN DUDAN URRATS
OKER HAU. ESKERRIK ASKO
KONTSEILUAGATIK, LAGUN HORI...
EA, EDAN DEZAGUN.

ETORRI, TARAO.
HAU ZEN SLÜTTER
JAUAREN TXABOLA.
AGIAN ZERBAIT
UTZIKO ZUEN
POLIZIA MILITA-
RRAK ORAINDIK
JASO EZ
DUENIK.

CORTO MALTESE LAGUNA: KARTA HAU JASOTZEN DUZINEAN, OSO URRUN IZANGO NAUZU SEGURUENIK, EDOTA AGIAN BIZIRIK GABE SIKIERA. ZU ETA BLOK EZ DUGU HITZ EGITEKO AUKERA GEHIEGIRIK IZAN, AGIAN NIRE HEZIKETA MADARIKATUA DELA MEDIO. MARINA INPERIALEKO OFIZIAL BATEK **EZIN DU** INIZIATIBA HARTU KONFIDENTZIA TRUKE BATERAKO. ETA ORAIN AKATS HORRETAN ERORTZEN BANAIZ SEKRETU BAT EMAN NAHI DIZUDALAKO DA. PANDORA ETA CAIN ZENBAT ESTIMATZEN DITAZUN JAKINDA, DESKUBRITU DUDANA KONTATUKO DIZUT, MOMENTUA HEL-DUTA, AILEGATZEN BADA, LAGUNDU AHAL DITZAZUN: "MONJE" A THOMAS GROOVESNORE BESTERIK EZ DA, PANDORAREN BENETAKO AITA. BERAK USTE DU THOMAS GROOVESNORE SUTE BATETAN DESAGERTUTAKO OSABA BAT DELA, MARGRETHA BERE AMAREN ETA TADEO GROOVESNOREREN ARTEKO...

...EZKONTZA EGUNEAN GERTATUTAKOA. NESKAK BERE AITA BEZALA HARTZEN DUENA BERE OSABA ETA AITABITXIA BESTERIK EZ DA. ORAIN ULERTUKO DUZU ZERGATIK EROTU ZEN "MONJE" A PANDORA IKUSI ZUENEAN. BERE DELIRIOAN ENTERATU NINTZEN GUZTI HONETAZ. ETA BERE SEKRETUAREN BERRI EMAN ZIDALA KONTURATU ZUENEAN, HIL EGINGO NINDUELA ZIN EGIN ZUEN BERE BIHOTZEAN. BERARENTZAT GROOVESNORETARRAK ETA BEREN INTERESA BESTE EZER BAINO GARRANTZITSUAGOAK DIRA...

"ULERTU DUDANAGATIK, HEGOALDEKO ITSASOETAN AGINTZEN DUEN DINASTIA BAT DAGO, ETA BERAIEK SUSTATZEN DUTE. BENO, ORAIN LASAIAGO SENTITZEN NAIZ. ZUK, CORTO MALTESE, NIK BAINO HOBETO JAKINGO DUZU UNE EGOKIAN ZER EGIN. ITXAROTEN DUDAN BAKARRA GUTUN HAU BESTE ESKUTAN EZ JAUSTEA DA. ETA HONEKIN BUKATU ETA AGURTU EGITEN ZAITUT, LAGUNA. LAGUN DEI ZAITZAKET, EZTA?"

CH. SLÜTTER

HEGOALDEKO PAZIFIKOA,
1914 KO ABENDUAK 25.

"MONJE" A...
PANDORAREN
AITA? ORDUAN,
ZERGATIK EZ ZEN
AMAREKIN EZKON-
DU...? NOLA DU
IZENA...?
AH BAI,
MARGRETHA."

AGIAN, TADEO, ANAIAREKIN
PROMETITURIK ZEGOELAKO?...
EDO SAZERDOTE BOKAZIOA
INDARTSUAGOA IZANGO
ZEN?

EZ! HORREK EZ DU ZERIKUSIRIK:
PASTOREA IZANDA EZKON ZITEKEN.
SEGURUEN, MARGRETHAK EGIN
BEHAR ZUEN ERROREA ULERTU
ZUEN ETA "IN EXTREMIS" SALBATZEA
NAHIAGO IZAN ZUEN...
JA, JA! ZEIN ERRI-
DIKULUA DEN HAU
DENA. SLÜTTER GI-
XATOA HAIN HARROA
IZAN EZ BALITZ,
GROOVESNORE
KOMANDANTEARI
ERAKUTSI AHAL
ZION GUTUN
HAU.

EZ ZEN AGIAN ALEMANIAKO
MARINAREN ARAUEI JARRAI-
KI HILKO BAINA ORAIN,
ZENTZU ONAREN ARAUEI
JARRAIKI, BIZIRIK
LEGOKE."

EA MUTILOK!
GROOVESNORE KO-
MANDANTEA IKUSTERA NOA...
EZ URRUNDA GEHIEGI; AGUR-
TU NAHI ZAITUZTET ALDE
EGIN BAINO
LEHEN.

LITTLE NEMO

IN SLUMBERLAND

BADAKIT. NIRE TRIKIMAKOAK UTZIKO DIZKIOT.

PRIMERAN. NEMO EKARTZEN BADIUELA, ERREGEA OSO POZTUKO DA.

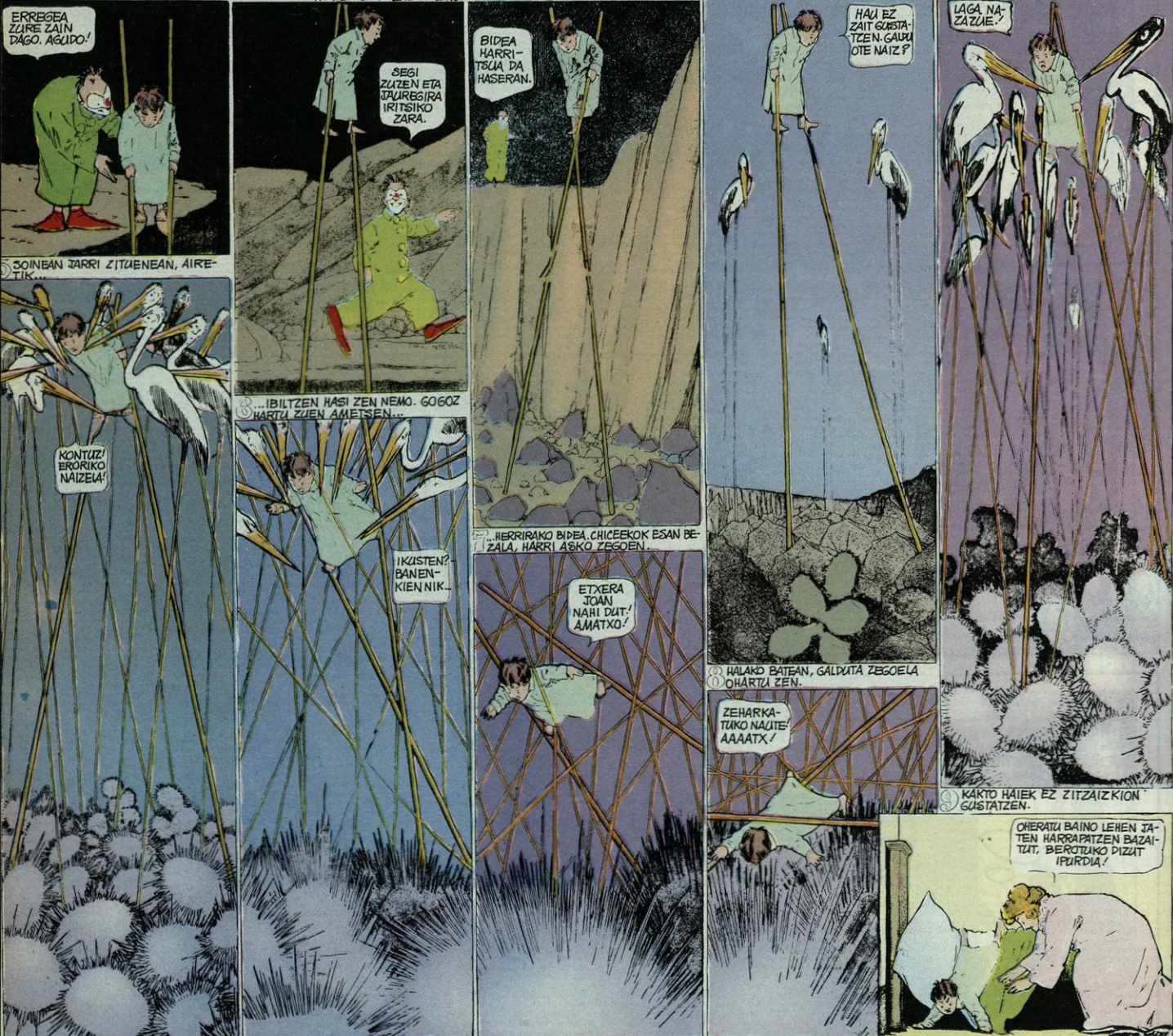
NEMO! BIZKOR, ZATOZ NIREKIN!

ERREGEAK TRIKIMAKOAK EMAN DIZKIZU. ZATOZ.

AMETSEN HERRIRAINO JOAN AHAL ITZANGO ZARA.

HONA TRIKIMAKOAK. JANTZI ETA LASTER ZAITEZ.

1. NAHIZ IO EGON, LASTER JAIKI ZEN. 2. MORFEO ERREGEAREN MEZULARIAK ERRAZ KOMENTZITU ZUEN NEMO. 3. BIZKOR ABIATU ZIREN NEMO ETA CHICEKO AMETSEN HERRIRANTZ. 4. BASO HANDI BAT ZEHARKATU ETA GERO IKUSI ZUTEN TRIKIMAKOAK.

ERREGEA ZURE ZAIN DAGO. AGUDO!

SEGI ZUTEN ETA JAUREGIRA IRITSIKO ZARA.

BIDEA HARRITSUA DA HASERAN.

HAU EZ ZAIT GUSTATZEN. GALU OTE NAIZ?

LAGA NAZAZUE.

5. SOINEAN JARRI ZITUENEAN, AIRETIK...

KONTUZ! ERORIKO NAIZELA!

IKUSTEN? BANENKIEN NIK...

ETXERA JOAN NAHI DUT! AMATXO!

6. HALAKO BATEAN, GALDUTA ZEGOELA OHARTU ZEN.

ZEHARKATUKO NAUTE! AAAATX!

7. KAKTO HAIK EZ ZITZAIZKION GUSTATZEN.

8. OHERATU BAINO LEHEN JATEN HARRAPATZEN BAZAITUT, BEHOTUKO PIZUT IPURDIA!

9. ETA ZIKONEK, DENEK BATERA BESARKATU NAHI ZUTEN. 10. HEGAZTIEN HANKA UZEEK TRIKIMAKOEN TRABATU... 11. ...ETA BURUZ BEHERA JOAN ZEN KAKTOEN KONTRA. 12. GARRAISIKA HASI ZEN, BAINA ALFERRIK. 13. AMA ETORRI ZENEAN ESNATU ZEN NEMO.

a oinez '86 nafarroa oinez '86

nafarroa oinez '86

Nafarroa Oinez, goraka edizioz edizio

Altsasu, Elizondo, Bera, Iruñea, Lizarra... eta aurten, seigarrenez, Tafallan ospatuko da gero eta handiago bilakatzen ari den Nafarroa Oinez ospakizuna. «Oinez edo hegaz, beti euskaraz» lemapean, milaka lagun bilduko da aurtengoan ere 3,5 kilometrotako zirkuitoan ikastola eta euskara aurrera bultzatzeko. Tafallako edizio honen antolatzaileek kontatuko dizkigute xehetasunak.

ARGIA.— Zein da Tafallan izango den Nafarroa Oinez honen historia?

ANTOLATZAILEAK.— Sei urte dira Altsasun lehen aldiz egin zela eta oraingoan guri tokatu zaigu. Altsasu, Elizondo, Bera, Iruñea, Lizarra eta seigarrena Tafallan. Urtetik urtera arrakasta gero eta handiagoa, Lizarrakoan iaz 20.000 pertsona. Aurtengoan Tafallan maiatzean hasi ginen batzorde bat biltzen, dena antolatzeko. Batzorde horretatik sei azpibatzerde sortu ziren, ekainean hasi ziren hauek funtzionatzen, udan zehar lan gutxi eginda, eta kurtsoa hasiz gero indarrez ekin diogu lanari eta bada batzorde bat propaganda eta materiala saltzen duena, eta horiek udan zehar jai guztietan ibili dira elastikuak eta txanoak saltzen. Beste batzorde batzu zirkuitoaz arduratu dira, beste bat harreman publikoez, prentsarako e.a. Janaria eta tabernetarako beste azpibatzerdea eta atzena emankizuna. Egun horretan, batetik ikastolako eta Tafallako jendearen parte hartzea nabarmentzea. Haurrek parte hartuko dute kantuz, nahiz aurretik moldatu bertsoz. Haur gehienak dantzariak direnez dantzak ere izanen dira. Gero txistulariak kanpotik. Txarangak, trikitixa, alboka, bertsolariak, pilota-partidua, ume-jolas asko eta erakusketak. Erraldiak ere izango omen dira. Tafallako jendearen parte hartzea da nabarmendu beharrekoa, ez bakarrik ikastola inguruko jendearena, baita besteena ere. 600 bat pertsona izango da lanean, eta oso pozik gaude herritarrek emandako erantzunarekin.

A.— Zenbat kilometrotako ibilbidea da?

An.— Ikastola bertatik irtenda, 3 kilometro ta erdiko ibilbidea dugu.

A.— Subentziorik eta, eskatu al duzue?

An.— Eskatu dizkiegu Euskal Herriko udal guztiei, Diputazioei, Euskal Parlamentuari eta Nafarroako Gobernuari. Udal batzutako diru-laguntzak heldu dira. Gobernuak egunean bertan ematen du laguntza, eta espero dugu iaz bezainbeste emanen duela.

Iaz Gobernuak 3 edo 4 milioi eman zituen, eta denetara 12 edo 13 jaso ziren. Aurten hainbeste bederen espero dugu. Aurtengo Nafarroa Oinez-en berezitasuna erraldioena, haurren parte hartzea eta herriaren laguntza gaitza. Musika banda, Usoa abesbatza, Tafallako dantzariak, Tafallako txistulariak, joteroak, gaiteroak, abeslari bat, Tafallako soilaria e.a. zinez eskertzekoa da hori guretzat.

A.— Lemak eta?

An.— «Oinez edo hegaz, beti guk euskaraz». Badira beste bi lema: «euskara ahantziz, sustraiak hautsi». Horrekin salatu nahi da euskaldunek hizkuntzarekiko duten axolagabekeria, herriaren ezugarriaren galtzea. Hirugarrena, «euskara lokarri, inolaz ere mugarri». Hori euskara legeari zuzendurik doa, euskara izan dadila nafar guztien lokarri ta ez banagarri.

Guzti honetaz gain, esan, oso garrantzizkoa dela igandean jendea Tafallara etortzea ez bakarrik diruarengatik, baita gainera kontzientziarengatik. Bultzada handi bat izango da ez bakarrik ikastolarentzat, baita euskararentzat ere.

A.— Nafarroako egunkariak zer jarrera hartu dute?

An.— Orokorki positiboa, egunkarietan, bai Navarra Hoy eta bai Egin ongi portatu dira, baina ez Diario. Prentsaurreko bat egin genuen eta ez ziren azaldu ere egin, lehenbiziko prentsaurrekoan egon ziren bakarrik; beren orrietan lerro bat ere ez da azaldu honetaz. Dena den agindu digute aste honetan zerbait egin behar dutela. Irratiak ere ongi portatu dira, entrebistak egiten ari dira Nafarroako gehienak, denak bat ez beste, Antena 3 ez beste. Gero udaletxea laguntzen ari zaigu, bere indarrak eta langileak jarri ditu lanean, bai bide konpontzen eta bai zirkuitoak prestatzen, oso jarrera ona hartu du. Guk udaletxeko alderdi politko guztietako zinegotziak gonbidatu ditugu igandeko jaira. PSOEko 5, AP-UPNko 3, HBko2 eta karlistetako 1.

Ikastola, euskararen zuzpertzaille

Mila bider, azaldu eta kaleratu da, nolatan lehen Ikastolak sortu ziren gure herrian, eta kasu honetan bereziki, Nafarroan ari naiz.

Egun hauetan senide arteko gerraren amaieran 50 urteurrena betetzen delarik, denontzat ezagunak dira une harek ekarri zituen ondorioak gure herriarentzat, eta batez ere euskararentzat.

Nafarroan, bereziki, euskarak atzerantz egin zuen, eta gudaketa hori dugu zenbait eskualdeetan euskararen erabilpena mugatua gelditu zeneko une historikoa.

Euskarak hala ere, bazituen bere jarraitzaile fidelak, eta 60/65. urtetan, pizten dira lehen ikastolak Nafarroan. Laguntza «ofizialik» ez bazuen asmo hark, Nafar Diputazioko Kontseilari ziren zenbaiten bultzada kontutan edukitzekoa da.

«Principe de Biana» Diputazioko erakunde edo sailak beregan hartuko du bultzadaren ardura, bere barruan eragozpen ezberdinak sortzen diren arte. Baina hazia ereina zen, eta euskara zuzpertzeko lehen urratsak emanak ziren.

Euskal Herrian ohituak gauden «fenomeno» baten aurrean aurkitzen gara beraz: herriak, bere eraginez, bultzatu eta egi bihurtu duen eskola sortu da: EUSKAL ESKOLAK lehen urratsak emateari ekiten dio: dirurik gabe, ikastetxerik gabe, haurrik gabe leku askotan, mexprezio erdian, asko eta askok txanpan baten apostua egingo ez luketen ikastolak, geldi-geldi bainan etengabe handitzeari ekiten diote.

1977. garren urtean Federazioa, NAFARROAKO IKASTOLEN ELKARTEA sortzen da, ordu arte Diputazioak ematen zituen diru laguntzak moztu nahiaren asmoaren aurka etorri nahirik. Hau zitekeen asmo bat, nahiz bakarra ez bazen ere. Ikastola barruan elkarren arteko harremanak bizkortzeko gogoia, ikerketari ekin, etabar asmo ezberdin/ugarik, Elkarte honen sorrera ekarriko du.

Garrantzitsutzat jotzen da Elkarte honen sorrera Nafarroako Euskararen munduan, izan ere, honek arazoaren ardura bideratzea posibilitatzen baitu. Bestalde, ikastola berriak eraikitzea lortzen da, eta eskola «Estatal» ezberdinetan lehen euskalduntze bideari ekin diezaion eragiten da. Ikastolek horrelako bultzagile bixi/bizkorra dutelarik, lehen sare elebidunak sortzen hasten dira herri zenbaitetako eskolatan.

Une hau arte, euskarak bizi zuen tratamendua aldatzen doala sumatzen hasten da.

Ikastolen eragina hezkuntza munduan

Ezin utziko ditugu, azken 6/8 urtetan, irakaskintza munduan lankide izan omen ditugun erakunde «euskaltzale» zenbait aipatu gabe.

Lehenago adierazi denez euskarekiko jarrera aldatzen hasten da: jadanik euskararen edo hobeto esan «vascuencea» ren alde azaltzen dira irakaskintza munduan dabilzan erakunde zenbait eta pertsonak ere. Honez gero, hamarka-

da honen lehen urtetaz ari naiz, ez da larrialdirik sortzen ikastolatan Ministeritzako «Inspektorea» etorriko omen dela jakiten denean. Ez eta ere, Hezkuntzako Ordezkaritzara joaterakoan, kartilak behar ditugula dihardugunean, beraz, beste giro bat sumatzen da, eta bultzadarik sumatzen ez bada ere, beste prozesu baten aurrean gaudela susmatu daiteke.

Honaino iritsirik, eta oraindik erantzun zehatz bat ematera ausartzen ez gelarik inor, une berri eta eztabaida berri bati hasiera ematen zaio: kontutan izan idatz/aurkezpen honen hasieran genioena ikastolen sorrera herritarra zela eta; bada orain, eztabaida gai bihurtu da Eskolaren izaera: Eskola Publikoa-Ikatola Pribatua...(?)

Ikastola finkatuz Nafarroan

Azaldu denez, Nafarroako ikastola mugimenduan kopurua bikoiztu egin da azken zortzi urteotan, bai ikastolatan eta baita ikasle kopuruan ere. Hala ere osotara hauek dira amaitu berri den ikasturteari zegozkion zenbakiak:

Ikastolak	43	
Eskolaurrean	121 gela	2.458 ikasle
OHO	196	4.441
BBB	6	168
		7.068 ikasle
		235 irakasle

Gutxi daitezke behar bada zenbaki hauek, batez ere erreferentzitzat hartzen badira eta beste herrialde bizkorrageekin konparatzen badira (Gipuzkoa eta Bizkaia). Nafarroan heziketa edo eskolako adinean dagoen ikasle kopururaren %10 izatera iritsi da ikastolatan eskolatua dagoena.

Gaur egun, Nafarroan ikasle kopuruaren jeixtea bizkorki doanean ikastolatak oraingorantz doa: astiro/astiro bainan aurrerantz. Honek, ez digu geroa estaltzen, izan ere jakin bai baidaki edonork, ikastolatak ikasle kopurua finkatzen ari dela eta urte batzuren buruan jeitsi ere egingo

dela, aspaldian beherantz doazen bezala eskola nazional eta Pribatueta ere.

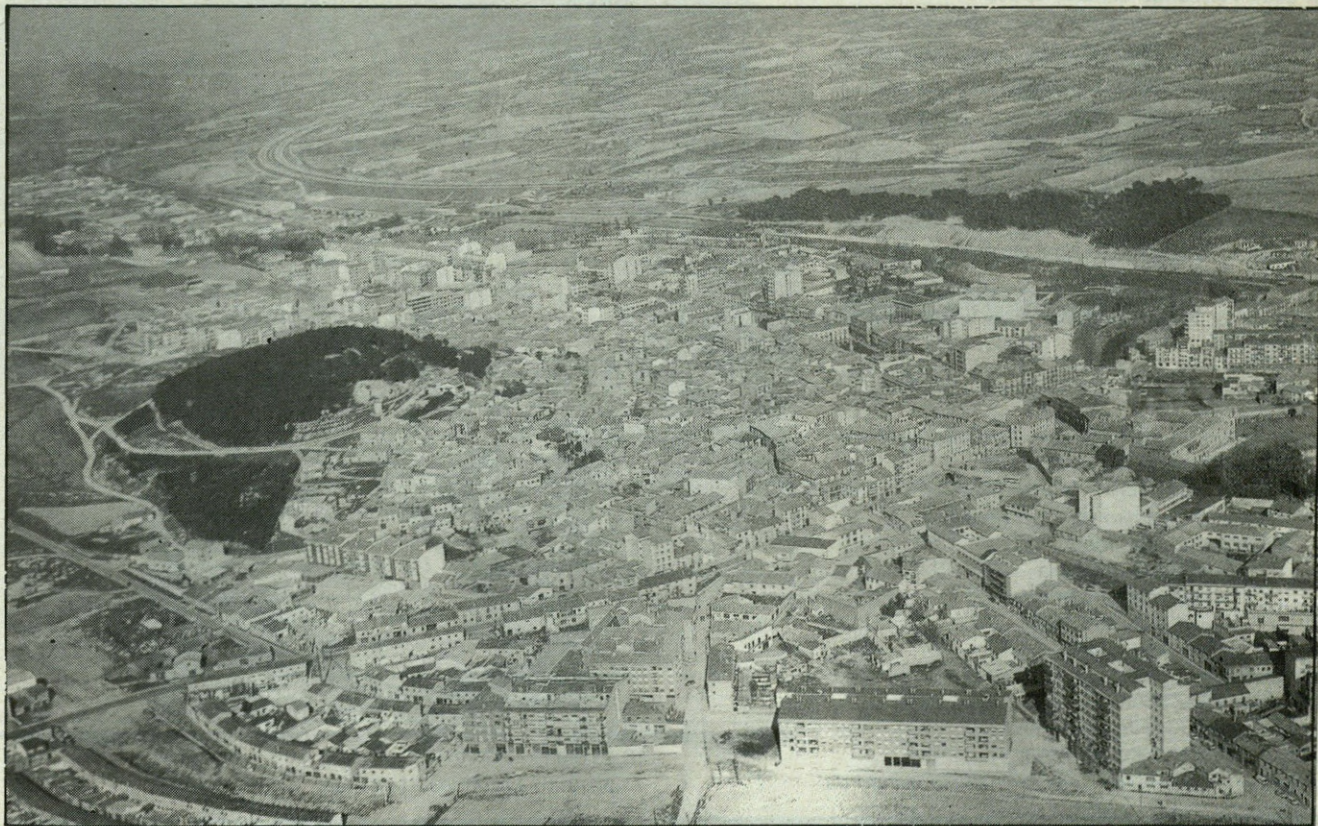
Urte gutxiren buruan Nafarroako herrietan bizkortuko den borroka ez da makala izanen, ez baitago haurrik, bi edo ta hiru eskola-ikastola-privatua betetzeko. Egoera honetaz jabeturik dator ondorengoa:

Ikastetxe Pribatuak, ez du euskararen alde oraingorantz apusturik egin bere-berean, eta orain arte ohizko izan duen bideari ekiten jarraitzen duelarik.

Bestelakoa da Eskolaren (Nazionala, Publikoa) jarrera, berdina ez bada ere herri guztietan. Ikastola dagoenetan, ikastola indarrean esan nahi da, euskarazko irakaskintza eskaintzeari ekin dio: arazo edo ta aipamen berezi eta ezberdinak merezi ditu honek; lehena, eta nork ukatu, euskararen aldeko zaletasuna, irakaslego gazteenaren artean; baina baita beste batzuk ere, hola nola. Langabezia gelditzeko arriskua, edo lekuz aldatzeko arriskua, euskaltzale gisa azaltzea derrigorrezkoa da batez ere zenbait herrietan... eta norberak aurki liezaizkioken argudioak eskolaren Publikotasuna aldarrikatzen dutenak.

Aipamen gisa, gogora ekarri nahi da, Publikotasuna ahoan darabilkiten erakunde Nafarrek kaleratutako ohara, orain urte bat exkax, bertan Eskola Publikoaren defentsa eginaz, bigarren atal edo une batetarako utzia euskaldunarena.

J.L. Larraza

nafarroa oinez '86 nafarroa

TAFALLA

nafarroa oinez '86

AREA 3

KOMARKALAK

11 etan: «Parque de atracciones» KARS-4 (egun osoan)
Zangotzako gargantua (egun osoan)
Arizkungo dantzari taldea

11,45 etan: Mendigorriako txaranga, Falzesko gaiteroak

12,30 etan: «La Tafallesa» musika bandaren konzertoa

14 etan: Herri bazkaria

15 etan: Bertsolariak
Koldo Indart
Joaquín Del Frago. Soinularia
Martikorena

17 etan: Baigorriko gaiteroak. Iruñako gaiteroak

17 etan: LAYA lasterketa. Ilunberriko txaranga

AREA 2

POLIDEPORTIVO PROFESIONAL

11 etan: Pilota partiduak
Tuterako dantzari taldea

PATIOS PROFESIONAL

11 etan: Umeen jolasak
Ilunberriko txaranga

11,30 etan: Baigorriko dantzari taldea

12,30 etan: Mendigorriako txaranga

13 etan: Arizkungo dantzari taldea

LAS ERAS

11,30 etan: Elizondoko txaranga

12,15 etan: Lizarrako gaiteroak
Otsagiko gaiteroak

13 etan: Tuterako dantzari taldea

VELODROMO

11 etan: Berako dantzari taldea

11,45 etan: Ilunberriko txaranga

12,15 etan: Zangotzako dantzari taldea

13 etan: Alboka - Txikitrixa

AREA 4

FERIAL

11,30 etan: Iruñako gaiteroak. Tolosako gaiteroak

12 etan: Lesakako dantzari taldea

12,30 etan: «GAZTEAK» taldea. «IZUGARRI» txaranga

12,45 etan: Baigorriko dantzari taldea

15 etan: Nafarroako jotak:
– «Alegria Tafallesa»
– «Hermanas Mendoza»
– «Joteros infantiles»
Txambela taldea

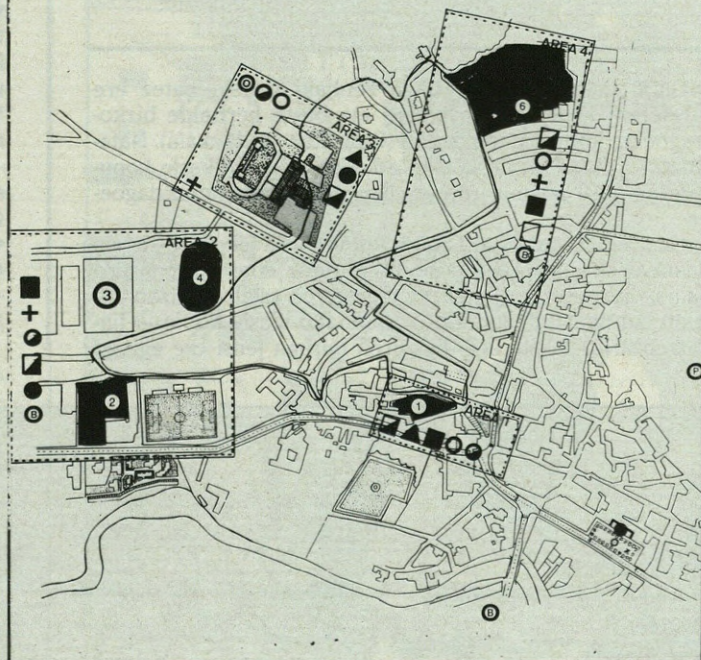
16 etan: Herri kirolak

16 etan: «GAZTEAK» taldea
«IZUGARRI» txaranga
Elizondoko txaranga

Area honetan eskulangileen erakusketa izango da.

- 1.-IKASTOLA
- 2.-ESCUELA TECNICO-PROFESIONAL
• POLIDEPORTIVO
- 3.-CAMPOS DE FUTBOL
• TROFEO CIUDAD DEL CIDACOS
- 4.-VELODROMO
- 5.-ESCUELAS COMARCALES
• PISTA ATLETISMO
- 6.-RECINTO FERIA MAQUINARIA AGRICOLA
- EXCMO. AYUNTAMIENTO DE TAFALLA.

- ▲ Informazioa
- Erakusketa
- Eszenarioak
- Sarrera
- ⊙ Jolasketa
- ⊙ Aparkaleku
- ⊙ BUS
- Taberna
- Komunak
- Jantokia
- + SOS

AREA 1

10 etan: Ikastolaren inaugurazioa «Izugarri» txaranga

10,15 etan: Zangotzako dantzari taldea

11 etan: Zirkuitoari hasiera emango zaio
Tafallako dantzari taldea
Tafallako ziganteak
Zangotzako ziganteak
Txantreako ziganteak
Huarteko zanpanzarra

12 etan: Trikitilari eta albokariak

12,30 etan: Berako dantzari taldea

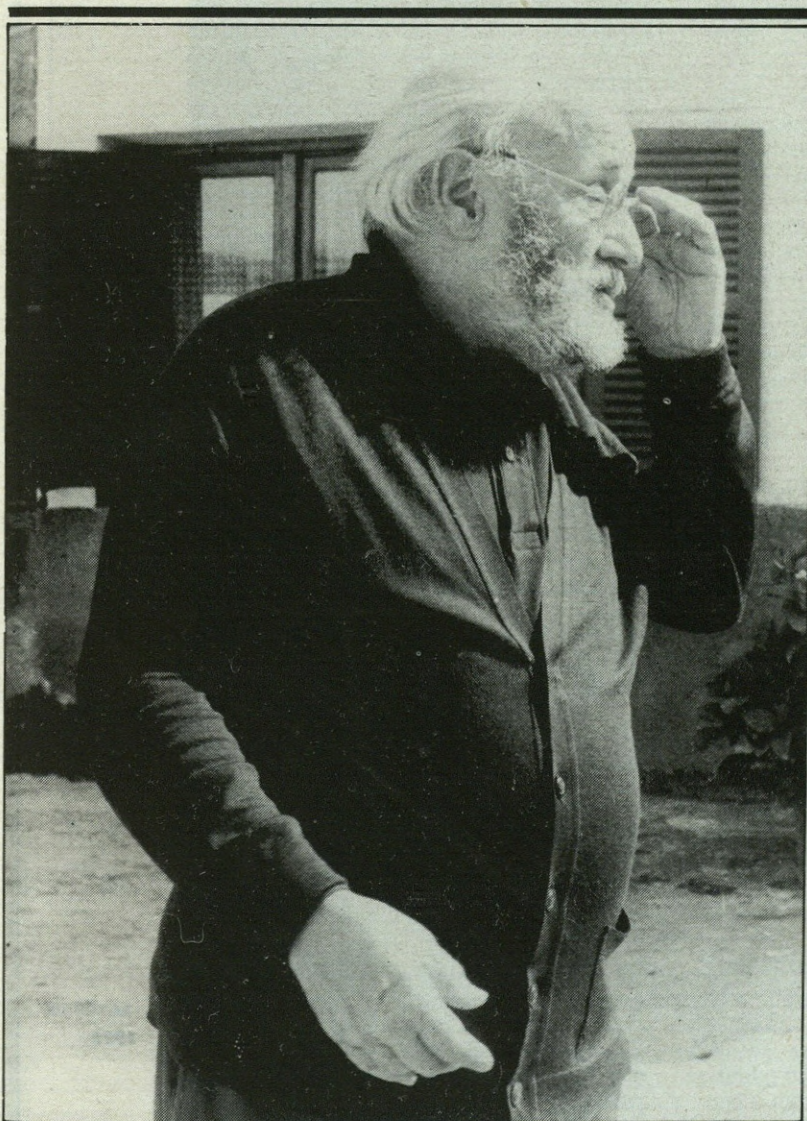
13 etan: Martikorena

16 etan: Lizarrako gaiteroak

16,45 etan: Ilunberriko txaranga

17,30 etan: Elizondoko txaranga

Marc Legasse: «Bi jesuita-ohi dira famatu: Alba-ko dukea eta Arzalluz PNVko 'Duce'a»

Marc Legasseren mintzoa bera da buruak daramakion abiadaren adierazgarria. Berba eta luma zorrotzak edukitzeak hainbat disgusto ekarri diote Marc Legassi, baina hala ere ezin erreprimitu. Ipar Euskadin sortua, hango abertzaletasunaren alde hainbat lan egina, historia jorratuz eta literatura landuz liburu mordoxka bat idatziak baditu, beti ere akraziaren eta separatismoaren ildotik. Lehengo tronbosis baten ondorioek ostikadak ematen dizkiote oraindik, baina ez du amore eman nahi lekuko gisa gertutik ezagutu duen historia esplikatze ahaleginetan.

“Fazistek beti pentsatu dute berentzako PNV errekupegarria zela.

GALDERA: Zure zain ginen GITE-IPESek antolatutako ikastaroan entzuteko asmoz. Baina azkenean gaisotu zinela eta hor geratu gara deus gabe.

ERANTZUNA: Tronbosis bat jasana dut duela urte batzuek eta geroztik noizean behin halako konplikazioen bat izan ohi dut. Eta dena den, zuk aipatu duzun gai horri, fazismoak Euskal Herrian izan duen eraginari, beste leku batetik heldu nahi nion: fazismoa eta PNV.

GALDERA: Probokazio usain bat ere badu horrek. Nondik ekiten diozu zure azterketari?

ERANTZUNA: PNV duela 91 urte sortua da. Lehen fazismoa Mussolinirekin azaltzen da 20.eko hamarkadan. Estatu Espainolean era berezi batean sartu zen, zeren Primo de Riverak sartu zuen, estatu kolpe baten bidez, beraz. PNVk urte horietan krisi bat jasango du. Luis Arana 1915etik kanpora botea zegoen. Jende gutxi aipatzen du hori, beti aipatzen da Luis Aranak 36an dimititu egin zuela, Irujo Madrilgo gobernuan sartu zenean. Baina aurretik espulsatuta egona zen, nor eta bera, PNVren benetako fundatzailea, Sabinok adierazia zuen bezala. Hori izan zen lehen eszisia, eta «Comunión» eta «Aberri» sortu ziren.

Comunión zen sendoena, nolabait gaurko Arzalluzena gogoraerazten duena. Hautes-kundeetan nahiko garaile irten zen, Sota, Epalza, Chalbaud eta horiek bezalako jendeekin. Gauza bitxia, Euskadiko jenderik aberatsena ziren buruzagiak.

Primo de Riveraren «prefazismoa» iritsita, Aberri sakabanatzen du eta Eli Gallastegik Mexicora aldegin behar du. Baina Comuniónekoei ez diete ezer egingo. Geroztik fazismoaren eta PNVren artean ikusiko dugun pasodoblearen lehen urratsa da. «Euzkadi» kazeta isten dute, baina Bilboko alkatea, Mario Arana, diktadurak behatzez izendatua, Comuniónekoea da.

GALDERA: Hori baldin bada dena, ezingo da esan jeltkideek diktadurarekin asko kolaboratu dutenik.

ERANTZUNA: Nahi baduzu, Primo de Riverarekin «indulgente» samarrak izan ziren, eskuzabalak. Historiarekin jarraituz, diktaduratik Berenguer-ekin «dictablanda»ra pasako da, eta Comunión eta Aberri berriro bilduko dira. Adiskidetzeari ospatzeko, PNVren lehen-dakari Luis Arana-Goiri ipiniko dute.

Urte horietan alderdi errepublikanoek sinatuko duten «Pacto de San Sebastián» delakoan PNVk ez du parte hartuko, baina bai sortu berria den partidu berri batek, ANV.

Hau alderdi ttiki bat da, baina ez eszisioren batetik sortua, eta errepublikaren aldekoen artean Estatuto bati buruz mintzatzen badira ANVkoak direla medio gertatzen da hori.

PNV bakarrik geratu da, eta horrekin lotuta dago geroztik jeltkideen oker historiko bat bezala ikusi den tratua: nazionalisten eta karlisten artekoa. Jose Antonio Agirre karlisten zerrendan hautatuko dute diputatu. Madrilen «Gibraltar Vaticanista» bat aipatzen dute, eta Estatutoa ez diete emango katalanei bezain azkar. Baina beste aldetik, nahiz eta gero karlistekiko tratua hautsiko den, Errepublikak osoan zehar luzatuko dira nazionalisten eta fazisten edo prefazisten arteko harreman eta kontaktoak. Jose Antonio Aguirrek kontatzen ditu jeneral batekin, Lopez Ochoa zela uste dut, Sotaren suhi baten bidez izandako harremanak. Jeneral horrek aipatzen die egunen batean kolpe bat emango dutela, eta haiekin bat egitea proposatzen. Agirrek berak emango du ezezkotik boro-bila, baina ikusten duzu fazista edo prefazista horiek pentsatzen dutela berentzako PNV errekupegarria dela.

GALDERA: Beste interpretazioen bat ere eduki lezake horrek, probokazio bat izatea adibidez, edo tranpa bat.

ERANTZUNA: Jeneral horrek bazekien norra zihoan, ez zihoan PSOEkoekin, edo komunistekin, edo Azañarekin hitzegitera. Fazistek beti nahiko dute PNV errekupeatzea, hauek ere hitzegingo dute behin eta berriro, nahiz eta azkenean kolpean sartuko ez diren.

Garai horretan dago hurrengo eszisia. Luis Arana-Goirik EBBtik dimitituko du eta Eli Gallastegi ere hor dago. Astekari bat dute, «Jagi-Jagi», Mendigoizaleen elkargoan biltzen dira, eta hiru batailoi antolatuko dituzte gerratean, PNVgandik arras bereziak.

GALDERA: Luzaz mintzatu gaitezke zurekin GITE-IPESerako prestatu duzun gaiaz. Baina ohartuko zara aktualitatea PNVren krisiak markatu duela azken hilabeteotan. Aipatu dituzun krisietatik gaur egunekora heldu nahiko genuke.

ERANTZUNA: Aurgitu dezagun lehenago gerratean emango dela PNVren hirugarren eszisia. Izan ere, Franco eta Mola-ren jazar-kundea iritsi delarik, Araba Buru Batzarra eta Napar Buru Batzarra errebelioaren alde jazaritzen dira. Hau ikaragarria da, zeren horietatik militanteek eskatzen zaie gerrara fazistekin joatea! Horren aurrean bestelako jarrera hartzen du GBBk, edo xuxenago, GBBkoa ez den Manuel Irujo diputatuak. Beti argi eta garbi konstituzionalitatearen alde jo-

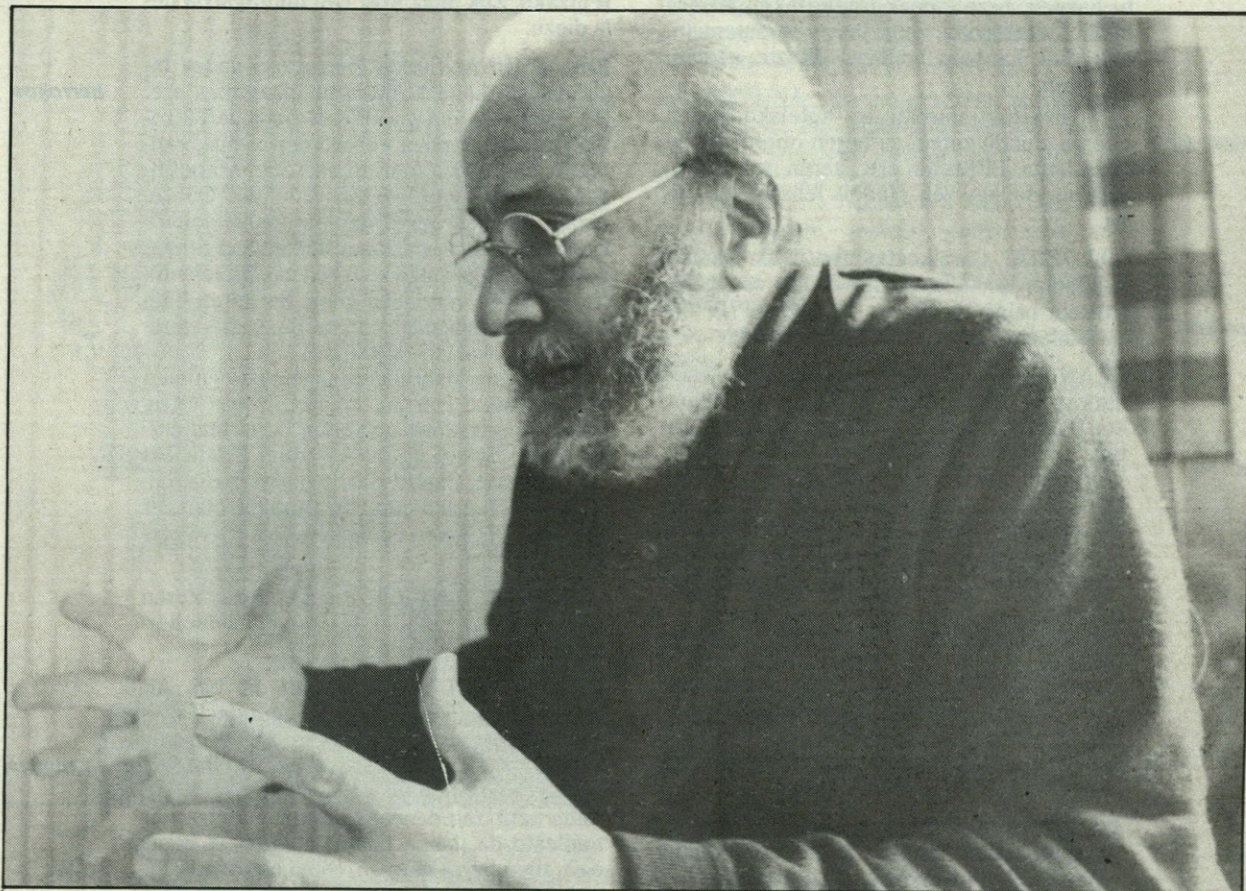
karlistak

fazistak

Jagi-Jagi

1936

“Nafartarrek beren ohoreaz gain
EBBrena ere salbatu zuten 1983an.

katu zuen lrujok, eta orduan ere errepublika-
ren aldeko guztiekin bildu zen; orduan gerta-
tzen dira Maria Cristina hoteleko gertakizun
haiek, Loiolako koartelaren errenditzea, eta
beste.

Egoera bitxia da. Bilbon dagoen EBBk
dauzka batetik ABB eta NBB alzamientoare-
kin elkartu direnak. Hor dago Landaburu
ere, hasiera batean militarrekin batuko de-
na, eta gero ihes egin eta Errepublikaren al-
de lehiatuko dena. Baina Gipuzkoako jarrera
dago beste aldetik, eta EBBren lehendabizi-
ko erreazioa izango da lrujo eta gipuzkoa-
rrak kondenatzea, baimenik gabe jokatu du-
telako. EBB isilik egona zen ordura arte, ez
alde eta ez kontra. Uda honetan «Egin» egun-
kariak argitaratu duen serial batean agertua
da nola joan ziren EBBko arduradun batzuek
«Euzkadi» egunkarira, gipuzkoarren jokabi-
dea salatzen zuen agiria inprimatzeko. Bain-
ta tiroka ari dira kalean, Nafarroatik berri
ikaragarriak datoz, nazionalistak afusilatzen
ari direla... Eta papera gordeta, berriro EB-
Bra doaz. Azkenean, EBBk eztabaida luzeen
ondoren Errepublikarekin geratzea erabaki-
ko du.

GALDERA: Eta gure egunetara hurbilduta,
nola ikusten du PNVren gaurko eszisia
Errepublika eta Luis Arana bera ezagutu zi-
tuen gizon batek?

ERANTZUNA: Eszizio honen sustraia ere fa-
zistoidea da, 83eko hauteskundeetan oinarri-
tua. EBBko burukideek gauza beñetan ikara-
garri bat egin zuten: APko buruzagiengana
doaz, denek dakiten bezala fazisten oinorde-
koak eta fazista disfrazatuak direnengana,
eta eskatzen diete sozialistekin ez elkartzea.
Zenbait udal eta diputazio galtzeko posibili-
tate kezkagarriarik ez zen, baina PNVko bu-
rukideek hala juzgatu zuten eta trukean Na-
farroa erregalatzea erabaki zuten. Nafarroa,
Euskadiren ama, erreinu zaharra!

Gipuzkoa eta Bizkaian ez dira konturatzen
erabaki hura zeinen eskandalagarria zen.
Nafarroako jeltxoen ohorearen salbatzaile
gisa geratu ziren Amezketak, Cabases eta be-
ren lagunak. Ez da Urralburu askoz hobe-
a izango delako, PSOE ona delako, baina gu-
txienek ez ditu eskuak abertzaleen odolez zi-
kinduak. Aldiz, EBBk nafartarrak kanpora
botako ditu. Gerra garaian NBBk gaizki joka-

Nafarroa

“Arzalluzek modu fazistoide batean agintzen du bere koadrillarekin.

tu bazuen, bere kideak frankistekin gerrara bidaliz, oraingoan, ongi jokatzeko dutenean, alderditik kanpora botatzen dituzte, orduan ez, orain.

Nafartarrek ametitu ez zutelako beren ohorea zaindu zuten, ez beren ohorea baka-
rrik, baita EBBrena ere, zeren saldukeria ezin burutu izan zen. Handik lehertu zen krisia.

GALDERA: Garaikoetxearen NVk hauteskundeetan lortuko duena ez da oso garbi ikusten, baina Nafarroan behintzat PNV ofizialistak eta Claveriak jai dutela dirudi.

ERANTZUNA: Claveriak eta beren zerrenda aurkeztu zuten aurreko hauteskundeetan, eta 18.000 botoetatik 4.000tara jaitsi zen. Eta hala ere Carlos Claveriak ez du ezer esaten. Txiste bat kontatzen dute Nafarroan: Garaikoetxea eta Claveria biak Carlos dira, eta Nafarroaren historian bi Karlos dira, «Carlos el Noble» eta «Carlos el Malo»; lehendabizikoa Garaikoetxea omen da eta bigarrena Claveria.

Hauteskundeetan Baskongadetan gogoratu behar duzue Nafarroan ez dela botorik ematen. Eta hala ere, joan den egunean Legasan esaten zidaten: «Hauteskunde haue-
tan, 'Prostitución de Navarra Vendida'ko baka-
r batek ere ez du aurrera atera behar», ha-
la deitzen bait diote hemen PNVri.

GALDERA: Krisiaren jatorrietan ari gara be-
ti, baina krisia, Arzalluzek dioenez, bukatua omen da. Ze inpresio duzu krisi honetaz?

ERANTZUNA: Krisi honek gauza sano bat eduki du. Arzalluzek modu nahiko fazistoi-
dez agintzen du bere koadrillarekin, nere us-
tez. PNVko jurista batek idatzia da espulsa-
tuei ez dietela defenditzeko aukerarik ere
eman, entzun ere ez dituztela egin, behatzez
markatu eta fuera. Denak balio du, alderdia-
ren kontrola mantentzekotan. Nafarroan
hauteskundeetan jasandako frakasoa ez dute
aztertu nahi izan.

Jokabide hori burukide guztiei ikusten zaie. Begira Ardanzari. Ni Iparraldekoa naiz, eta ez daukat zertan sarturik Ardanzaren eta gainerakoen tiki-mikietan. Baina zer gertatu zen OTANeko erreferendumearekin? Lehendakaria ez da alderdiaren ordezkaria baka-
rrik, nolabait estatu-buru baten antzekoa ere bada, estaturik gabe, noski. Non ikusi duzu zuk gobernu buru bat erreferendumean baietza eskatu, populazioaren gehiengoak ezetza eman eta postuan jarraitzen duenik? Eta nazionalista askok ere, gehienek, ezezko botoa eman zuten.

GALDERA: Batzuek esan dute PNVren eszi-
sioa txarra zela Euskal Herriaren etorkizuna-

rentzako. Zuk aldiz krisi hau onuragarria de-
la diozu.

ERANTZUNA: Euskal Herria oso gauza bi-
zia da, eta baita bertako politikagintza ere. Nik esan izan dut gurea dela borroka barro-
koa, forma ugari eta ezberdinez osatua, zati-
ketak, haserreak, hausturak... eta hori positi-
boa da, bizi garela esan nahi du. Onbre,
aipatu dizudan gerra garaiko zatiketa hura
ez zen positiboa, nazionalistak elkarri tiroka.
Indiakoa alderantzizko eredu da: lehenik
Nerhu, Nerhuren alaba gero, Nerhuren bilo-
ba gero... Ongi dago, polita da, baina ez li-
tzateke Euskal Herria izango.

Ikusten da Madril en ze garrantzia ematen
dioten Euskal Herriko krisiari. Gauza estra-
bagante antzekoak egitearen poderioz, eus-
kaldunak Estatu gisako bat dira, Estatu bat
dira nolabait. Euskal Herria beti nahasia, ho-
ri hola da. Ikusiko dugu hauteskundeetan zer
aterako den, baina edonola ere gauza ohore-
garria da.

GALDERA: Hori zuk esango duzu. Zeren
beste aldetik «traizio» hitza dabil hitzetik hor-
tzera.

ERANTZUNA: Hola mintzatu da, bai, Ar-
danza Gernikako Arbolararen gurutzera Lei-
zaolari ematean. Lehendakari dela ahaztuta
alderdi barruko arazoez mintzatu da, oso
itsuski; baina non egon da traizioa Nafarroa
saldu nahi izan denean? Leizaola ere traizioz
mintzatu da, baina benetako traizioa berak
egin zuen gerra garaian, Bilbo oso-osorik, hi-
ru batailoi eta guzti, Francori entregatzean.

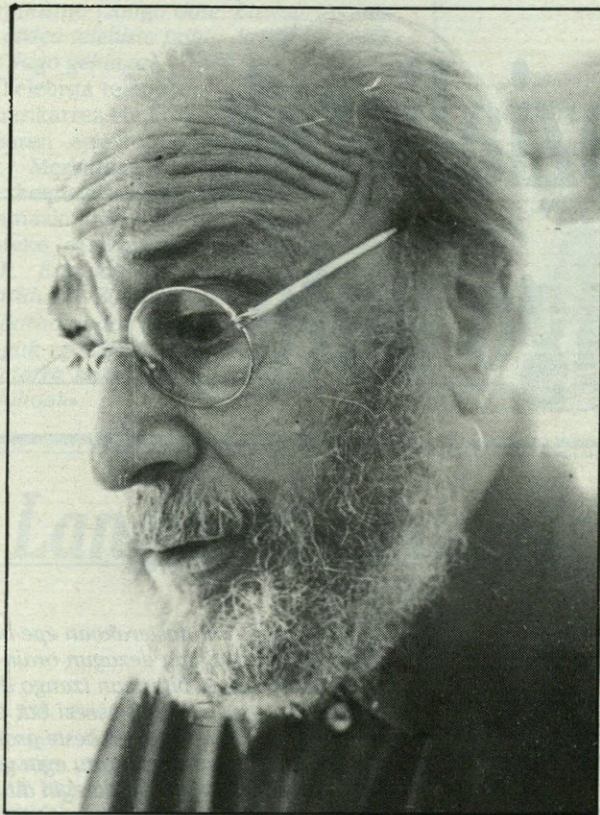
Ni ez naiz autonomista, independentzia es-
katu eta bilatu behar dela uste dut. Baina
autonomismoaren aukera egin dutenen ar-

barrokoa

Ardanza

“Gurea borroka barrokoa da, eta euskal politikagintza oso bizia.

tean lau lehendakari pasatu dira. Historiak erakutsiko du lehendabizikoa eta hirugarrena, Agirre eta Garaikoetxea, lehendakari importanteak izan zirela. Batak gobernua erai-ki du, bere armada eta guzti, eta besteak Estatutoa jarri du martxan, neri gustatzen ez zaidana, baina historian geratzen dena, sei urtez aritu da horretan. Beste biek, pareek, bigarren eta laugarrenak, ez dute gauza handirik pintatzen. Bi hauek ez dute beste bien kategoriarik eta garrantziarik.

GALDERA: Arzalluzen kontra ari zara eten-gabe. Ez zaizula gustatzen begibistakoa da.

ERANTZUNA: Ni Herri Batasunagandik gertuago nagoela gauza ezaguna da. Baina kanpotik begiratuta ere, Arzalluzek eta bere lagun bozeramaileak, Xabier Agirrek, «se acabó el cachondeo» esan zuenak, horiek alderdian elegantzia alde batera utzi eta jarri duten estiloa, pittin bat «chulo madrileño»en estilo hori, ez zait gustatzen. Hemen, Nafarroan, entzuna dut beste txiste bat ere. Alegia, apaizgoa utzi duten jesuitetatik bi egin direla famatu negozio profanoetan: bata Aita Jesus Aguirre, «Duque de Alba» izatera iritsi dena, eta bestea Aita Javier Arzalluz, «Duce del PNV» izatera iritsi dena.

GALDERA: Beste hiru eszizioz mintzatu zara lehen. Aberri, Jagi-Jagi eta gerrakoa. Zeinen antza du gehiago oraingoak?

ERANTZUNA: Garaikoetxearen aldekoetan bada Aberri eta Jagi-Jagitik zerbait. Baina badakizu azkenean batzuk bezala besteak gehienbat PNVn bukatu zutela berriro. Denborarekin berriz hemen ere elkartzera kondenatuta daude. Hasteko, gobernurako negoziatu beharko dute.

Bi taldeen artean ezberdintasun ideologikorik ez da. Denak ari dira orain autodeterminazioaz-eta hitzegiten, baina Garaikoetxeak, agintean zegoenean, ez zuen hori hainbeste aipatzen. Sozialdemokratak direla esaten dute, baina ez dut uste Garaikoetxea, Iruñeko Merkatalgo Ganbarako lehendakari urtetan izan dena, oso sozialdemokrata denik. Jakina, orain bakoitzak ahal duenari heltzen dio. Baina iruditzen zait sustraia, azken finean, hemen «gang Arzalluz» deitzen duten horren jokabidean dagoela.

Beste zerbait ere esan behar da horretan: ez zait iruditzen Garaikoetxearen eta Ardan-zaren botoak bilduta azken hauteskundeetako kopuruetara iritsiko direnik. Jendea aspertuta dago hainbeste eskandalorekin. Eta gainera alderdi berri bat dator Madrildik, CDS; ez dakigu zer lortuko duten, baina sorpresa eman dezakete. Ez daude eroak CD-Skoak, eta oraintsu esana dute Nafarroa Komunitate Autonomoan integratzeko erreferenduma egitearen alde daudela.

GALDERA: Kiniela polita jarri diguzu errez asmatzeko.

ERANTZUNA: A, bada, Herri Batasuna ez dugu aipatu ere egin. Eta gertatu liteke HB ateratzea hauteskunde hauetan nagusi, ikustazu nolako aurrerakada egin duen ekainekoetan. Hor beste bitxikeria bat ere azpimarratu behar da: hartu itzazu gaur PNVk Madrilen dituen diputatuak, eta hartu EEk eta HBk dituztenak. Konturatuko zara nolabait ETaren semeak direnek, EEk eta HBk, diputatu gehiago dituztela PNVk baino. Pentsa orain HB ateratzen dela nagusi, eta Idigorasek esan duen bezala, planteiatzen dela prest dagoela elkartzeko KAS alderditik onartzen duen edozein alderdirekin.

Hori da lehen aipatzen nizun gauza barrokoa. Hau ez da pasatzen Katalunian. Jordi Pujolek, inork ez daki haragia den ala arraina, beti irabazten du, banku bateko estafa tartean izan arren. Baina hemen beste bizi bat dago, hau da separatismoaren fenomeno.

Pello ZUBIRIA
Iñaki URÍA

Garaikoetxea

separatismoa

Arzalluz

ETB-2 eta ETB-1 presupostuen eta hauteskundeen mende

J.M. Iriondo: «Sozialistak badatoz itxi egingo dute ETB-2»

ETBn produzitutako programak desagertzen ari zirela pantailetatik eta horrezaz jakin nahian deitu genuen ETBra. Joxe Mari Iriondorekin hitzegin behar genuela esan ziguten han. Bitartean, J.M. Gorordok ETB-1 euskara hutsez izango zela iragarri zuen. Bataz zein besteaz hitzegiteko aukera izan genuen ETBren zuzendariarekin.

«Programa bat hasterakoan epe batekin hasten da. Eman dezagun orain hasitako bat uztaila bitartean izango dela. Abuztuan programazio berezi bat egin eta irailetik aurrera berriz beste programa berria. Egia duk atzeratu egin garena, programa batzuk kendu egin ditugula eta horien ordezkoak zein izango diren oraindik ez dugula aditzera eman. Baina horren ordezko programak bazeudek» esan digu Joxe Mari Iriondok gure kezka agertu eta segituan.

Programazio berriari errepaso bat eman diogu elkarrekin eta ikusten da ez dagoela barne-produzioko programa gehiago. Gehienez dagoena da lehen produzitutako programen antzekoak izen-berri eta itxura berriekin. «Guk daukagun diruarekin ezin dugu gehiago egin. Nik ez dakit Euskal Herriak noiz konprenituko duen presupostu hauekin ezin dela telebistarik egin. Eta asuntua duk gure presupostuekin lana nola egiten den. Adibide bat; Munduko Pilota Txapelketan bost ordu eman dizkiagu egunero zuzenean; zortzi egunetan 25 lagunek egin dute lan hori dena. Edozein telebistak 150 lagun beharko lituzke ordu horiek eskaini ahal izateko. Horrek zer esan nahi du, gure jendeak lan askoz ere gogorragoa egin behar duela».

Langile gutxi, lan asko

Langile gutxi izateak lan gehiago egitera behartzen ditu ETBko langileak Jo-

xe Mari Iriondoren hitzetan. Langileez gain materiala ere ez daukate behar adina, edota nahi adina behintzat. «Donostiako estropadatan bezala. Bi kamarak failatu eta gure emankizuna pikutara joan zen. TVEn zergatik ez da hori gertatzen? Guk bost kamara eraman genituen, haiek hamar edo hamabost eramango dituzte. Zerbait gertatuz gero errepostua izango dute. Euskal Telebista ordea telebista txikia da eta ez dago. Ez dago gehiago».

Telebista telenobelaz, telesailez, zine amerikarrez eta kirol amerikarrez betezaren arrazoia hortxe bilatu behar da. Merkatuan dauden produktorik merkeenak bilatzen dira telebista programazio ordu batzutan mantendu ahal izateko. «Askoz ere merkeago ateratzen duk. Erlazioa izan daiteke, NBAren partidu bat 300.000 kosta bazaigu, pilota partidu bat 3 milioi. Gutxi gora behera guk egindako produzioaren ehuneko hamarra kostatzen dik enlatatuta eka-rritakoak».

Langileak ez daude pozik ETBn

J.M. Gorordok lan harremanak hobegotu dire dioen bitartean bere gestioaren emaitzik garrantzitsuenetako bat bezala, berehala antzematen da lurretako etxean langileak ez daudela pozik. Lana destajuz egitea gauza bat da eta bestea inolako antolamendurik ez egotea lan horrek emaitzik onenak izan ditzan.

Langile batzordeko batekin egon gara eta adibide nahiko argiak ipini dizkigu panorama ikusteko.

Pilota Txapelketaren erretransmisioan esaterako, esan daiteke langileen erdiak baino gehiago sakabanaturik egon direla Gasteizko hoteletan eta ia eguneroko hotelez aldatu beharrean. «Etxe honetakoak gai izan ez direlako guztientzat hotel bat bilatzeko. Etxe hone-tan produzio departamendua ez dabil» esan digu langile batzordeko kide honek. Adibide bezala esan daiteke Frantziako telebistako langile guztiakl egon direla Gasteizko hotel zentriko batetan. ETBko zenbaitek Altuberraino joan behar izan du lotara.

Produzio departamenduak lanabes guztiak martxan jartzen arduratzen dena da. «Baina hemen oso jende txarra, ez-profesionala dago eta ondorioak horiek dira. Hotelik ez dagoela, behar baino jende gutxiago planifikatzen dela... Pilota txapelketan, tekniko batzuk, apa-

ratu guztiak konektatu baino lehenago, euren jai eguna zen eta euren borondatez esan behar izan zuten "gu hemen gertatzen gara hau montatu arte, bestela ez dago erretransmisiorik". Langileak eskatu behar izan zion enpresari bere jai eguna galdu behar zuela programa aurrera ateratzeko».

Berez produzio departamenduak antolatu beharko luke guzi hori. Badirudi ordea ez dela gai horretarako.

ETBn gertatzen ari den beste kasu bat bertan-hasi eta kanpora doazen langileena da. Eszedentzia modura batzuk edota beste lan bat aurkituta besteak. «Aurreko astean joan da errealizadore bat TVEren Logroñoko egoitzara errealizadore laguntzaile bezala, hemengo estruktura soportatzen ez duelako. Iruñeako korresponstala ere Navarra Hoyra joan zen». Kazetari nahiz tekniko, deskontentoa nabarmena da ETBko langileriaren artean.

1985.eko abenduan erabakita dago ETBko langileentzat euskarazko klaseak jartzea. Oraindik ez dira hasi. «Horretaz hitzegiteko gerentearenganaino jo behar duzu. Ez du merezi tarteko beste inorena joateak. Kontsultatu egin behar dutela esaten dizute beti. Horretarako hobe zuzenean gora jotzea.

I.U.

Ordaina sasikultura amerikarra gure etxean ere zabaltzea da, eskaintzen den produktoaren kalidade eskasarekin batera. Produkto eskasa eskaintzen du ETBk... «Daukaguna. Ahal dugun programa eskaintzen dugu. Eta konpetentziara joaten bahaiz, zer gehiago eskaintzen da? Eskatu zigutek liburugintzaz programa bat egitea. Astean orduerdi bat. Frantzian egiten da, baina hemengo liburugintzak ematen al dik astean orduerdi egiteko lain?».

Bertan produzitzeko hutsuneak

Bertan egindako telenobela, filme etabarrik ez dagoela dio Joxe Marik Iriondok. Gidoigileak, aurkezle onak, telebistagile onak... guzti horien falta nabarmentzen du. «ETBko jendea ez zegok oraindik preparatuta. Hemendik urte batzutura jende ona izango duk. Eskola egiten ari gaituk. Informatiboak dituk ETBren fuertea. Urte gutxi barru jende trebea izango diagu informatiboak egiten».

Aspaldian hasi ziren Donostiako Miramon-en ETBrako obra berriak egiten. Labaien-ekin hasiera batean onartutako planak murriztuta geratu dira obrak presuposturik gabe geratu direlarik behin eta berriz.

«Barne produzioa dela eta, hor zegok Miramongo obra. Durango informatiboak egiteko dago, eta produzio osoa egiten da hemen. Urte hasieran Miramongo zati bat martxan jartzen bada ere ez gara erabat lasaituko. Han unidatad movil batekin egiten dira grabazioak eta ez duk oso eroso. Presupostua izaterakoan kontrol nagusi bat jarriko diagu. Baina noiz? Hurrengo urtean jartzen bada gustora».

K-2.000, ETBri begira produzitzen

Jakina da Euskal Telebista sortu zenetik bikoizketa enpresa pribatuak ere eraiki zirela Euskal Herrian. Hasiera batean bikoizketara dedikatutako enpresa horietatik sortu dira bertan produzioa egiteko inizatibak ere gero ETBri edota beste telebistaren bati saltzeko. K-2000 izeneko enpresa dugu kasu honetan punta puntakoak. Euskal Telebistak berak baino grabazio estudio handiagoak, ekipamendu hobeagoa eta post-produziora dedikatzeko tresneriarik modernoenetakoa daukana Europa mailan. Euskal Telebistan lan egindako jende pizkorrenetako batek erikitakoa eta, zurrumurruek diotenez, PNVk bere sostengu ekonomikorako sortu dituen enpresatako bat bezala. Enpresa pribatu batek lortu ahal du normalean ente publiko batek ezin duen prezioa. Bertako produzioa egin, ETBri saldu, eta honi berak egitea baino merkeago aterako litzaioke. «Saltzeko produkto bat ateratzen badute, bai. Erosiko genuke. Baina oso arriskutsua duk gure aldetik begirata. Hemen enpresa publiko bat eraikitzen baduk egiteko, orain ez zeukeagu erabat enpresa pribatu batengana makurtzerik ere. Gu ari gaituk produzioak egiten K-2.000ekin, eta gau-

zak ondo ateratzen badira magazin bat egingo da. Horri bueltaka gabiltzak aspaldian. Nork egin, nola egin eta zein presupostutan egin. Orain miloia, miloia eta berrehun mila pezetatan ateratzen ari duk ordua. Hori bera barruan egitea lau miloi kostatzen zaigu. Horrelako lan batekin hasi al gaitzke K-2.000n? Bueno, hasi K-2.000n eta gero Miramon martxan dagoenean Miramon-era pasatu. Bitartean gure jendeak ikas dezala haiek nola funtzionatzen duten. Guk egiterik ez daukaguna duk, hain lotsagabeki enpresa pribatu bat potentziatu ere! Orain, K-2.000ak baldin badauzka, eta badizkik, esaterako Unibertsitateko programa bat bazegok hori, bailarei buruzko beste produzio bat ere bazegok hori, horiek denak erosiko dizkiagu. Horiek oraingoz guri begira eginda zeudek».

Iñigo, ETB-2ren fitxajea eta TVEren betoa UERen sartzeko

Jose Maria Iñigo telebistarako hasiko dela argitaratu du prentsak duela gutxi. Iriondok esan digunez bera eskaini da ETB-2rako 13 programako ziklo batekin. «Hiri etortzen zaik Iñigo bat eta, onerako ala txarrerako, izena duen tipo bat, eta eskaintzin dik prezio batean. Guk Euskal Herrian ez zeukeagu inolako posibilitaterik norbaiti holako bat enkargatzeko. Horrek astero bi ordu emango dizkio zuzenean ETB-2ri. Guri doblea baino gehiago kostako litzaiguke programa hori produzitzea».

Europako Irrati-Telebisten Sarean, UER delakoan, sarrerik ez dauka oraindik ETBk, TVEk jarria dion betoa dela medio. Gailago eta katalanak ere kasu berean daude eta azaroan izango den bilera batetan puntu hau ikutuko dute berriro ere UERekoek. «Garbi dago TVEk bideak ixten dizkigula eta ito egin nahi gaituela, ez dutelako onartzen inolako konpetentziarik».

ETB-2, ETB-1, hauteskundeak, sozialistak...

«ETB-2k aurrera segitzen badu, eta hori presupostuak onartzearen arauera zegok, informatiboak eta pelikulak erdaraz izango ditu, eta haur programak eta kirolak euskaraz ETB-1ekin konektatuta. ETBko informatiboak euskaraz izango dira» esan digu Joxe Mari Iriondok, Gorordok prentsari azaldutakoa jasoz. Hauteskundeak gainean direla eta dagoen saltsa politikoa atera dugu harrera. «Saltsa politiko honekin zer gertatuko den? Bueno, legez egiten dena da, hurrengo urteari dagozkion presupostutatik tiratzen jarraituko dugu oraingoa aprobaten den bitartean. Eta ETB-2ren presupostuei ezetz esaten badiete zer gertatuko da? Gerta daiteke

ETB-2 segitu egingo duela. Oraingoxe egoeran segitu egingo dik programazio esperimentalean. Segitu egingo du oso presupostu txikia duelako eta gobernuak, legez, ETBren presupostuaren ehuneko 10a eman dezakelako beste inolako kontsultarik gabe. Beraz horrek iraun egingo du. Ixteko agintzen dutela? Aginduak ez dik baliorik izango tanketekin etortzen ez diren bitartean. Dena zegok presupostuen arauera eta iruditzen zaidak orain inpass hilabete batzuk izango ditugula».

Eta inork ahaztu nahi ez duena: sozialisten mamua. «ETB-1 eta ETB-2 planteamenduak funtzionatuko dik prezioa dagoen bitartean. Baina ez zegok prezio handirik. Hik jo ezak oraingo hauteskundeetan, sozialistak etorri daitezke agintzera. Sozialistak etxe honetara baldin badatoz garbi zegok ETB-2 itxiko dutela eta ETB-1 elebidunduko dutela. Presio gogor bat ez badago pikutara joan daiteke dena».

Hau da, ez dago batere garbi datarren uztailan ETB-2 zabalduko denik eta ETB-1 euskara hutsez izango denik. Edozer gerta daiteke hauteskundeetan, eta ETBren presupostuak onartu egin behar dira hori horrela gertatzeko.

Iñaki URÍA

Itziar-Debako «Kilometroak» ere joan egin dira.— Kilometroak bere hamargarren ediziora heltzean sekula baino jendetza galantagoa biltzea lortu zuen, ehun eta hoge mila lagun inguru gerturatu zelarik Itziar Debako zelaian «Euskararen indarra, gure indarra» lempaean ospatutako festa egunera. Eta hain zuzen euskara izan zen mundu guzti hura elkartu zuena, egia esan, euskal eskola publiko eta bakarraren nola ikastola pribatuaren aldekoak bait ziren bertan, asmo eta helburu desberdinak gogoan, baina euskara izaki amankomuneko lokarri. Itziar Debako Kilometroak beraz, errekorrak hautsiz burutu zen, antolakuntzaren ahalmenak gainditzearaino iritsi baldin bazen ere. Ea tankera igualtsuan suertatzen den igande honetan Tafallako Nafarroa Oinez, erantzunkizun aldetik gutxienez.

Lapurtarren Biltzarra, salaketatsu Igandean burututako Uztaritzeko Lapurtarren Biltzarra, koloretsu eta alaia izateaz gain, salaketa egun bilakatu zuten bertan elkaturiko bi mila eta piku lagunek: lurganadutza aritzen den biztanlegoak jasaten duen Gobernu frantsesaren explotazioaren aurka, torturaren salaketaz, Paristik datorren Iparraldearen turistatze kanpainaren kontra, paraxutisten muga okupazioari aitziki... eta bestalde, Iparraldeko hiru irati euskaldunen lana gorapatuz; Gure Irratia, Irulegi Irratia eta Xiberuko Botzarena alegia.

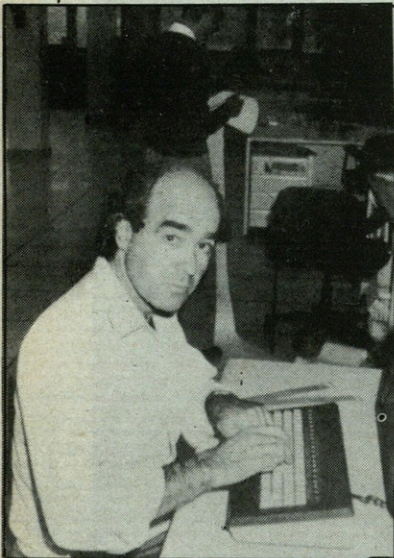
Jaurlearitza kontzertuak pikutara Auzitegi Konstituzionalak ekainean Gasteizko Gobernuak baitetsitako euskal hezkuntza kontzertuak aurrera eramanez dutez gainera du oraingoz, beren betekizuna konstituzionala edota ez-konstituzionala den erabakira heldu artean. Badirudi zazpi mila milioiko ikastolentzako finantziaketa deusean geratuko dela, esaten zenez, dohantasanaren bidetik abiatzea posible egingo lukeen. Hala ere, Hezkuntza Saileko burua den Churrucak aditzera eman duenez, «sinaturik dauden kontzertuok ez dira ezertan aldatuko eta egi bihurtuko dira aurrez jarritako epeetan».

Diskoei laguntzak Gasteiztik Inoiz dirulaguntzarik jaso ez duten euskal diskagintza, koreografia eta dantzak bultzadarik izango omen du hemendik aurrera Gobernuaren eskutik. Hauteskunde kanpaina bezperatan halakorik dextente gertatzen baldin bada ere, sailok gustora poltsikoratuko dituzte ziurrenik eskeini zaizkien txakurtxiki apurak: zazpi-zortzi milioi diskaetxeentzat eta hamar bat koreografia eta dantza emanaldi proiektuentzako.

1930.eko artegintza Donostian Donostiako San Telmo museoan zabaldu zen pasatu den astean «Errepublikara garaioko euskal artea eta artistak» izeneko eskulturara, pintura eta arkitektura erakusketa interesgarria. Garaiko etxegintza aztertzen duen hogeita bi euskal arkitektoen obrak proiektuak ikusmiratzeko parada alde batetik, eta banguardiek suposatutako zuten eraberritzea bestalde, kuadro, kartel eta eskulturatan.

Itzultzaile Eskola berria Euskal Itzultzaile juridiko-administratibo Eskola irekiko da Gasteizen urriaren azkenean, Administrazio Publikoaren Euskal Institutorearen aretotan. Eskolaren sorrera duela gutxi onetsi zuen Gobernu autonomoak, Euskararen Erabilpena Normalizatzeko Legean datozen denon eskubide linguistikoaren garapena helburutzat duela. Gisa honetan metodo eta teknikak irakatsiko dira itzulpenen kalitatearen hobetzeko, halaber itzulpengintzaren arlorik istilutsuenak ikertuko direlarik.

Amatiño: «'Eguna'k alaia izatea du helburu»

«Hemen» en ondoren, «Eguna» dugu Eusko Jaurlaritzaren deiari erantzunez kaleratu den bigarren asteroko egunkaria.

Behin eta berriz saiatu gara «Eguna»ko alma mater den L.A. Aranberri «Amatiño»rekin elkarrizketa egiten, baita telefonoz deituko zigula agindua jaso ere. Hala ere, ez genuen hartaka horrelakorik lortu, eta informazio-hutsune hau bete gabe utzi nahi ez genuenez, «Euzkadi» aldizkaritik ondoko galdera erantzunak hartu ditugu. «Eguna»ren helburua argitzen hasiko zaigu, beraz, Amatiño.

AMATIÑO.— Helburua oso sinplea da: euskal publikoak interesatuko duen euskarazko astekari bat egitea. Hau, edozein egoera normaletan oinarrituko printzipioa da. Euskaraz, ordea, sekula-ko apustua.

GALDERA.— Nola sortu zen ideia?

A.— Ideia aspaldikoa da. 1979an «Deia»ko zuzendaritzari luzatu nion txostenean zera esaten nuen: euskaraz ez zuela luzera ganorazkoeta duintasunezko etorkizunik erdarazko egunkarietan. Eta, hain zuzen, euskarazko aldizkaritxo bat egin, edota «Deia» egunkariaren barruan joango zen zortzi orrialdeko gehigarria. Zazpi urte behar izan dira proiektu bi hauek kalean ikusteko, «El Diario Vasco»ren «Zabalik» eta «Eguna» eta «Hemen» proiektuak lekuko. Honek ez du esan nahi, jakina, gauzak gertatu direnik nik 1979an horrelakorik esan nuelako, prozedura guztiek heltzeko denbora behar dutelako baizik.

G.— Azken bolada honetan eta subentzio horiei esker euskal prentsa gehiago egin da. Honek kompetentzia ekar dezake, ezta?

A.— Bai, gure izatearen malura da hori. Ezeretik hiegitxora pasatu ohi gara euskaldunok. Denetik beti bi, aspalditxo idatzi nuen bezala, bi ETA, bi ELA, bi aka-

demia, orain berriz, bi eusko alderdi... eta orain, ezin bestean, bi euskarazko astean behingo egunkari, euskal irakurlego aberatsaren adierazgarri.

G.— Hitzegin dezagun orain egunkari-astekariak izango dituen ezaugarriez.

A.— Astean behingo egunkari honek tabloide formatoa izango du, hau da teknologiaz beste edozein egunkari bezala igina izango da. 32 orrialde izango ditu gutxienez, hamar mila aletako argitalpen batez. Lehen azken eta erdiko bi orrialdeak kolorez izango dira, eta besteak beste bi helburu lortu beharko lituzke: bata alaia eta ez 'kabreagarria' izatea. Bestea, giza funtzio bat bete ahal izatea.

Hau da, nik uste dut dirua ez dela garrantzitsuenarekin ez duten gauzak egiteko orduan. Baina era berean, garbi egon behar du ere merezi duten gauzak ez luketela testimonisismo hutsez iraun behar. Hau da, euskarak laguntza berezi behar du, baina euskaraz diren gauza guztiek ez dute euskaraz direlako iraun beharrik.

G.— Euskal egunkarietan edo astekarietan goi-mailako euskara erabiltzen dela gauza nabaria da. Zer diozu horretaz?

A.— Nik uste eritzi hori matizatu beharra dago. Askorentzat, goi-maila lortzen da testuak zailak, korapilotsuak eta uler gaitzak diren neurrian eta ondorioz jende arruntarentzat euskara eta zailtasuna beti ere elkarrekin agertzen den binomioa da. Nik uste dut badela merkatua 'goi-mailatzat' eskeintzen den euskara, benetan, txarra eta aski sinplea den goi-mailako euskara erraz eta jatorra.

Bestetik ezin uka euskal irakurleagoa oso konplejoa dela, lurralde batekoa zein bestekoa izan, euskalki batekoa ala bestekoa, euskalduna ala euskaldun-berria, es-

kolatu ala ez, zale ala ez, eta abar eta abar. Publiko guzti horri aldizkari batez erantzutea ez da, gero, gauerdiko ahuntzaren eztula. Dena dela, gauzak diren bezelaxe dira, errealitate ukatzerik ez dago eta publiko zabal horren konplejitarean aurrean gure alternatibak eskaintzen ahaleginduko gara. Hau da, ahalik eta adizkaririk alaiena, interesgarriena, ulerkorrena eta profesionalena egiten. Gu, gure alde-rik saiatuko gara, baina irakurleagoak ere bere ahalegintxo egin beharko du. Bi lagunek ez dute elkarrekin hitzegen batek nahi ez baldin badu.

G.— Zein lan-talde arduratzen da astez aste «Eguna» egin-behar horretaz?

A.— Sei lagun gara, espezialitate haundirik gabe, denetik egin beharko dugunok, dagoeneko nork bere lan-barrutia adierazi xamarra baldin badu ere. Izenak aipatuko ditut, alfabetaren ordenaz, Mikel Atxaga, Nerea Azurmendi, Txemi Galarraga, Imanol Unzueta, Antton Zubikarai eta ni neu.

G.— Zenbait komunikabideetan aipatu izan da zuen artean hasi aurretik konponduezinak daudela.

A.— Nekez egon daiteke, gaur egun behintzat, munduan zehar beste redakzio-rik gurea bezain ondo konpontzen denik. Gertatzen dena zera da: Euskalherrian jendea pronto dagoela beti zerbait egiten duenaren kontra kritika zorrotzak esateko. Gure herri honetan omisiozko pekatuak ez dira inoiz aipatu ere egiten. Ondorengoko lan serioak, berriz, sekulako azpikoak jasan behar izaten ditu. Hemen, etsaia, arerioa, kompetentzia, ez da alperia eta ganorabakoa, langilea eta ekimendua baizik. Kritika txarra jasotzeko lan on bat egin behar baldin bada, guk meritoa egi-teko prest gaude.

F. ANDONEGI

Zenizientaren ipuina berriz ere

Jaurlaritzak subentzioetan barre egin euskal antzerkiari

Aurten antzerkian ere dirua partitu da. Euskal teatroak itsusiarekin dantza egin behar izan du.

Hau eskandalu bat da. Zuek ikuslegoaren, euskal antzerkiaren kurrikuluman, euskal teatroaren, hizkuntzaren berreskurapenaren, Gabriel Arestiren gainetik zoazte, eta gainetik joategatik zeuon eskandaluaren gainetik zoazte. Hauek dira Maskarada taldearen hitzak aurten Eusko Jaurlaritzak teatroaren diru urriarekin egin duena definitzeko.

Nahikoa zen berria publiko egin zeneko egunkariak irakurtzea kazetariak erabiltzen zizuten hitzez ohartzeko: loteria, partiketa, zenbaitzuen etorkizuna ipotx baten nahiaren arabera balego bezala. Hala ere antzerki munduan ez da ahorik entzun ezeren kontra, Maskaradak atera berri duen «Muturreko berria euskal teatroari» gutuna ezagutu arte. Soluzionatu ote dira, euskal teatroarentzat ezik, Vaskongadetako teatroaren arazoak edo bilatu ote zenbait aho ixiltzeko bidea? Desagertu al dira zenbait ekintza burutzeko arrazoiak? Edo antzerkizaleok aldatu dugu gure jite negartia baikortasun faltsu batean erortzeko? Eta denok dakigu gainera antzerkiaren ikuspegiak aldatu baino ajolagabe-

kerian erori dela gure agintarientzat. Ixiltasuna alde batetik edo bestetik ez da komenigarria, irakurle eta ikusle xeheak ez bait du barnerko gorabeheren berri.

Arduradun eta aholkulari ugari, ardurarik inon ez

Administrazioaren jokaera ez da inoiz argia izan. Garai batean bazirudien ezer egiteko asmorik bazela, sortu ziren erakundeak, Antzerti ditxosoa, sortu Aholku batzordeak. Urteak joan eta guzti hauen helburua dietak gastaetzea ez ote ia denek pentsatzen dugu. Antzertiko bi arduradunak banatuak ditugu Gasteiz eta Donostia artean, eta badiudi bigarrenari dagokinez, bere zereginik inportanteena, euskal teatroaren etorkizun beltzaz, artikululu luze bezain dokumentatuak idazteab datzala, nor eta bera instituzioen kontra. Itzalik gabeko erakunde instituzionalak ez dira behar, eta gutxiago itzak hutsa direnak, Aholku batzordea kasu. Eta hain ugari direnean itxurabako izaki instituzional hauek boterea non dagoen inork ez daki. Eta guzti honi gehitu beharko zaio Jaurlaritza eta Aldundien arteko ardua banaketaren argitzea, hauteskundearen eragina ahanzi gabe, noski.

Ez dut gogoratzen artikulu honetan Maskaradaren zeregina, haien ustetan bezala niretzat ere bere azken obrak jasotako erantzuna nahiko lekuko delako. Beraz, nola ulertu taldea subentziorik gabe. Denetik pasatzen zaizu burutik, arrazoi posible guztiak. Baina ez dut aitzakirik aurkitzen. Intenzio txarreko? Beharbada. Norena orduan? Kontseilaritza? Aholku Batzordea? Maskara-

daren galderak zuzenagoak dira. «Barea Jauna, superbizitzeko aukeraren bat ba al dugu, gure patuaz erabakitzen duten epai mahaletan zauden bitartean? Zergatik suntsitunahi gaituzu? Agian, enbarazu handia al agra zuretzat? Beobide Jauna, akaso pentsatzen duzu oraindik Aresti espāñolista zela? Lasagabaster jauna, Teatroa idatzi eta gure teatroaren arazoak ezagutu behar zenituen horrek, banatze epaile batek hartzen dituen erabakien ardura ez al duzu sentitzen zuk? Zure Afarietako batetan diru bilketaren bat egingo al duzu desagertu ez gaitezen? Finean bat al zatotze presupostu horrekin eta egokiera horiekin? Zeregin honetan Eusko Jaurlaritzarekin batera bat al zatotze zuen arduraz jabetzeko unean?»

Ez profesionalak, ez afizionatuak

Euskal teatro profesionalen aritzen diren bietatik (Maskarada eta Kukubiltxo) bat laguntzarik gabe geratu

bada afizionatuen artean ez da bestelakorik gertatu. EATBren izena ez da inondik ageri izan. Zurrumurru bezala esan izan da horrek bide diferentziatua baduela. Baina hala ere, ezer ez. Eta hau gobernu «euskalzalea» dugula. Maskaradarena kasu bat besterik ezda, eredu agian euskal teatroarentzat, baina beste proiektu asko ere erdi bidean geratuko dira. Ez dugu hitzegin subentzionatu direnetaz, hor agian ereduak ere aurki daitezke, baina denetarako ez dute emanten lerro hauek.

Maskaradaren hurrengo proiektua Gabriel Arestiren inguruan da: «Harrizko Aresti hau», eta gauzak aldatzen ez badira behintzat, Bilbon bakarrik aurkeztuko dute. Bukatzeko taldeak berak erabiltzen dituen hitzak: «Hurrengo Azaroaren 30ean euskal teatroarentzat eta Maskaradarentzat zalantza aro berri bat hasiko da. Bitartean Eusko Jaurlaritza eta bere aholkulariak azken zurrutada mikatz bat uzten digate. Ez zegoen hobe egite-rika».

E. OLASAGASTI

Europako Idazle Elkarteen I. Ihardunaldiak,
ezin ukatuzko premian

Hamar herrialdetako idazleak bildurik

**Europako
hamar bat
Idazle
Elkartek,
beren
ordezkariak
Donostiara
bidali ahal
zituzten,
urriaren 2tik
5era iraun
duten
ihardunaldi
edo topaketa
hauetara.**

Suedia, Noruega, Finlandia, Dinamarka, Breaina, Georgia, Catalunya, Galiza, Euskadiko bi aldeetarik etorri idazleak: hona zerrenda, piska bat nazioarteko gurtzatze hauen kosmopolitismoaren ideia bat ukaitzeko. Komunikazio hizkuntzak ziren inglesa eta gaztelera, frantsesa arras gutti, frogatzen bait du horrek frantsek bere lehentasuna aspalditik galduta duela Europa mailan.

Lan saioak luzeak bezain interesgarriak, eta Euskadiko Komunitate Autonomoan zehar bidaia politiko-turistiko: egitaraua bi ardatz hauen inguruan borobiltzatzen zen. Aipagarria Aju-ria-Eneara eta Gernikako Ar-

bolara egin zen bisita, beila mistiko moduan. Aipagarriak ere hain oparoki eskeini ziren afariak eta eguerdiko bazkariak, tumatzak benetan. Ihardunaldi hauetako 25 bat kanpotiar parte hartzaileek Euskaditik dudarik gabe oroitzen gogoak eramango dituzte.

Europako Idazle Elkartek, baina zehazkiago erranik Europako Hizkuntza Minorizatuak idazten duten Eskribitzaileen Elkartek, hor zeuden Donostian. Ordezkarik bakoitzak bere txostenak aurkeztu zituen bere herrian idazteak zekarzkie oztupoak azpimarratuz. Oroorki agertzen zen Elkartek ez zutela botere ofizialtarik nehongo laguntzarik erdies-ten, edo arras gutti, eta editorial txikiak ez zituztela ba-tere, idazleen deretxoak

errespetatzen, nahiz eta Elkarteen eragina azken denbora hauetan, kasik bortxaz, idazleak zerbait jaso dezakeen argitaletxeen partetik, kontratu firmatu bat baizik ez izan arren. Salaketa asko entzun zen hizkuntza nazionaleri buruz, nola beren pisu zapaltzaileak edozein mespretxu mota menbratu gogo bait dute indiferentzia soilaz.

Agertu ziren ere desberdintasunak frango literatura minorizatuaren artean, adibidez Europa Iparraldearen eta espainol Estatukoaren artean: ezin dira pareka gure ustez, katalaniera eta suomi edo breainerazko idazkintzak. Biek garapen neurri ezin konparatuzkoak dituztelako. Catalunyan mila liburu ateratzen dira, gutxienez 10.000ko tirajearekin, eta izen ospetsuentzat, 20 edo 25 milakoarekin. Frantziako Breainan aldez, Iparraldean bezala funtsean, urtean zehar 50 liburu berri, 1.000ko tiraje batekin agertzen baldin badira, izugarri positibotzat jotzen da, hala zioen behintzat Yann Boueffel de Bourg jaunak. Azpimarratzen zuen aldi berean, Breainako ordezkariak, bere herriak, Frantzia zentralistarengandik jasan zapalkuntza bortitza, halere doi bat optimistak bukatzen zuen hitzaldia erranez *«gaur literatura produkzio britainarra urria izanagatik, idazle gazte ugari zegoela Armorika aldean»*.

Beste problematika batek beste molde batez orduak bete zituen: nola antola Idazleen Elkartek bizpahiru herrialde nazionalen banatuak hizkuntzekin. Kasu honetan ziren gailegoak: Suedia, Noruega eta Finlandia adibidez Klas Zilliakus jauna, suedierazko Idazle Elkartea finlandiarrek aurkeztu zuelarik; baita ere kasu berdinean daude Euskal Herria eta Catalunya. Nazio finka-

tuetan legeak badira eta ez dira gainditzin ahal, beste nazionalitate bat daukaten idazleen juridikoki defenditzeko.

Zhabua Amiredzibi Sobietar Batasuneko georgiar Estatukoak, burdinezko oihalarren gibelego literatur munduaren organizazioa azaldu zuen: Estatu bakoitzak, eta Sobietar Batasunean 26 dira, bere Idazleen Elkarteak dauka, Moskun Elkarte orokor

bat dagoelarik. Idazleak profesionalak dira, hilabete sari bat erdiesten dute langileek bezala, eta urtero liburu berrir bat argitara eman behar dute. Krezio libertate haundiarekin, marxismoaren ereduak aplikatu behar dituzte idazterakoan: «Herriak espero du, nazio izpirituaren txapelduna, hizkuntza nazionalaren buruzagia, izango dela idazlea», zioen bere solasean.

Donostiako Ihardunaldiak Euskal Idazleen Elkarteak antolatzen zituen, Europako Kontseiluaren laguntzarekin. Elkartearen izenean, Jose María Velez de Mendizabalek hitzegin zuen, etxeko idazleen problemen harat-honatak agertzeko.

Ihardunaldi hauen balioa eta beharra ez dira eztabaizatzen ahal, premiazkoak dira. Alde batetik, sekula bisitatuko ez ditugun herrietatik

etorri idazleen esperientziak ezagutzeko, eta nehoiz entzun ez genituzkeen hizkuntzak belarrietan sartzeko, haien musika baizik ez baldin bada ere. Bestalde, problema arrunt eta praktikoa berdinen konpontzeko, Estatu koertzitiboek osatzen duten Europa honetan, Elkarrekin idazleak blokean defenditzen

Itxaro BORDA

J.M. Velez de Mendizabal: «Idazlea profesionalizatu behar dugu»

Aspaldi honetan Euskal Idazleen Elkarteak zeregin ugari izan du. Irailaren azken egunetan Galizian ospatu ziren idazle galego, katalan eta euskaldunen topaketara joan zen, zenbait idazlerekin batera, eta urriaren lehen egun hauetan, Donostian, bera izan da Europako idazle elkarteek eduki dituzten jardunaldien anfitrioi. Topaketa hauetako klausuran, ondorioak atera berri direnean, lehendakaria den Velez de Mendizabali aktibitate guzti horretaz galdetu izan diogu.

ARGIA.— Lehenengo eta behin, zein izan da Galiziatik ekarri izan duzuen impresioa?

J.M. Velez de Mendizabal.— Nik bakarrik alde batetik aztertuko dut, itxaropenari dagokiola egin daitekeen azterketa. Hor hain zuzen ere bi puntu ziren nagusi, eta nire ustez inportantea, nola arraio eman genezaikeen erantzuna guri ostikada galanta eman digun lege famatu horri, Jabegoa Intelektualaren legeari hain zuzen. Gure helburuetariko bat idazleen eskubide ekonomiko eta moralak zaintzea da, eta elkarte bezala legeari erantzuna eman behar genion. Euskal Liburuaren Lege bat ateratzea idazleentzat oso onurgarria izango da. Eta arrazoi bategatik, legeak babesten ez duen gauza asko, Liburuaren Legearen bidez egin ahal izango dugula.

A.— Zeintzu dira Euskal Liburuaren Lege horrek ekar ditzakeen abantailak?

V.M.— Abantaila batzu, hala nola eskubideak, post mortem-eko berrogei urteak, hirurogei izatea, eta behar bada larogeitan uztea, domeinu publikoa ordaindua, liburutegi publikoek beraien inbertsioen gainean ehuneko hamarra idazleentzako jartzea, liburutegietako liburu maileguzko zerga, fotokopien arazoa, eta abar, eta abar.

Nik ez dut esaten hiru elkarrekin egingo dugulako lortuko dugunik. Nik uste dut guk bakarrik lortuko dugula, Euskal Idazleen Elkarteak.

A.— Zergatik uste duzu Liburuaren Legea bakarrik euskaldunek lortuko dutela, eta ez besteek?

V.M.— Arrazoi sinplea da, galegoek eta katalandarrak ez dute lortuko, daukaten egoera ekonomikoagatik. Guk Jaurlaritzari aurkeztu badiogu Legea, berak badiu egitasmoari baietza esateko posibilitatea, dirua duela. Baina haiek ez daukate dirurik, eta dirurik gabe ezin dute egin. Nola egingo dute legea gero Madriletik ez badiete dirurik ematen?

A.— Batzutan ematen du Elkarteak bere gain hartu duen ardura hau eta idazleek egunerokotasunean dituzten arazoak ez dazotela bat, hau da, bata eta bestearen artean dibortzio nabaria dagoela.

V.M.— Zeintzu arazo?

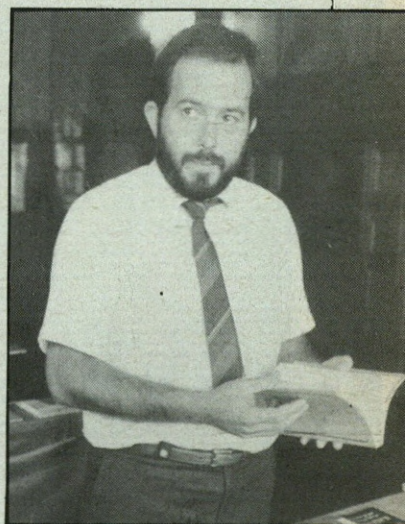
A.— Esaterako, argitaratu ahal izatea.

V.M.— Ez dut uste argitaratzeko inork problema duenik. Elkartean behintzat ez du inoiz inork horrelako planteamendurik egin. Askotan nik nere buruari esaten diodan zera haxe da, ondo al goaz daramagun bidetik? Inork ez dit ezer esaten. Zuk esaten duzuna ez dute inoiz planteatu. Elkartearen betebeharrak idazleari balio dio? Ez dakit nik. Nik behin baino gehiagotan planteatu dut elkartean, idazle guztien artean inkesta bat egin behar dela jakiteko zer arraio nahi duten, askotan nik ez bait dakit. Eta ez dakit norainoko pasatismoa ez ote den.

Baina ez da ahaztu behar zer dioen araudiaren lehen puntuak: eskubide profesionalak, ekonomiko eta moralak.

A.— Agian hori bera dugu arazoa, gure artean idazle profesionalik ez dagoela, eta hortik dikotomia.

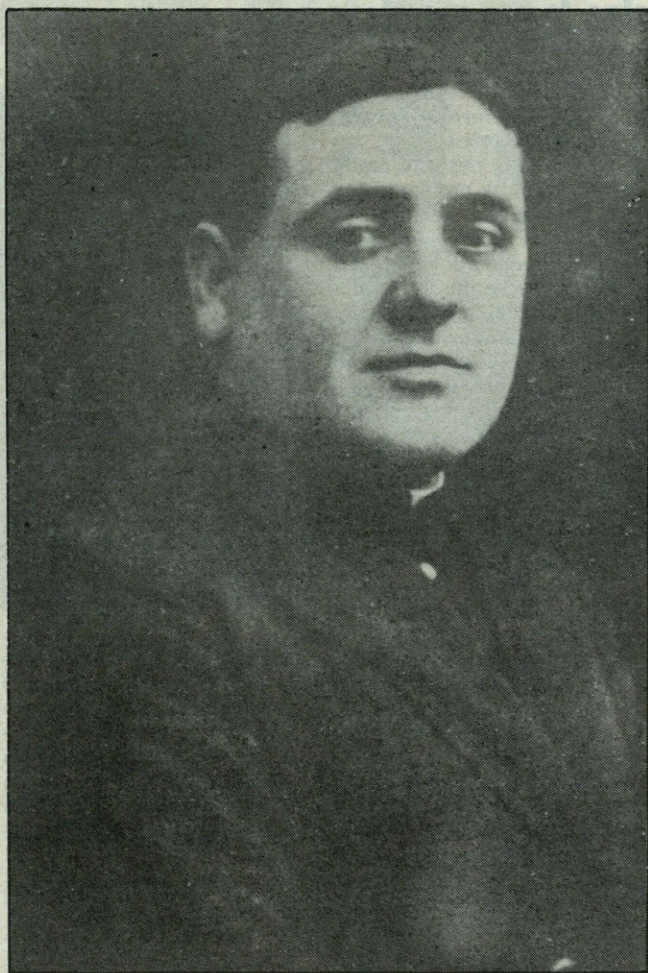
V.M.— Lehendabizi, eta profesionalak izan nahi badugu, profesionalizatzerako bideak zabaldu behar ditugu, eta agian oker goaz, baina Euskal Liburuaren Lege on bat egiten ez dugun bitartean, profesionalizazio hori nahiko nekeza izango zaigu. Gaur egunean ez dugu marko egokirik. Hemendik eta handik ematen dizkigute ostikadak. Idazlearen statusa lortzeko, Gobernuari testua

sartu behar diogu, eta horren arauera gure marko egokia bilatu. Eta orduan hasiko ginateke profesionalizazioaz mintzatzen. Horrela idazleek duten Damokles-en ezpata kenduko genuke, eta idatz dezaten kondizioak jarriko.

Laura MINTEGI

Aurten 50 urte afusilatu zuten Aitzol

Aitzol dugu gerraurreko euskal pizkundearen bultzagilerik garrantzitsuenetako bat alor guztietan: kulturgintza, euskeraren normalizazioa, abertzaletasuna... Euskaltzale jator eta abertzale fin, indar berriz eragin zuen euskararen eta Euskal Herriaren aldeko mugimendua. Tolosarra zen eta berrogei urte zituelarik Hernaniko kanposantuan afusilatu zuten Gerra Zibileko lehen urtean. Pasa den hilaren 17an 50 urte bete ziren, eta gaur egungo ikuspegitik ere hain garrantzitsua izan zen gizonari leku berezi bat eskaini nahi izan diogu.

Dosierraren erredakzioa eta dokumentazio lana: **Koldo IZAGIRRE.**

Aitzol, euskara eta euskal kulturaren zuzpertzaille

Aitzol, Jose Ariztimuño Olaso Tolosan jaio zen 1896an, martxoaren hiruan. Familia euskaldunekoa, euskara eta euskal kultura izango dira bere jardun publikoaren ardatz nagusienetako bi.

Jesuiten Comillas-eko Unibersida Pontificia-n hasi zituen apaiz ikasketak. Zenaitek dioenez, piskanaka humotu zen haren nortasuna, gerora azalduko zituen dohaiak ez omen zituen orduan oso azalean.

Dena den, gazterik zekarten euskaltasun grina, eta Comillasen urratu zituen euskal kulturarako lehen pausoak. Bertan zegoen Nikolas Ormaetxea «Orixe» ere.

Jenio biziko pertsonak biak, eta nortasun haundikoak, maiz aritu beharrak ziren eztabaidaka biak handik irtenak zirelarik.

Aitzolen jardun euskaltzalea ez zen Comillas-eko agintarien gogoko. Euskara eta euskal kulturarekin zer ikusia zezakeen ezer politika zen. Politika nazionalista hain zuzen.

Aitzol bota egin zuten Comillas-etik.

Gasteizko Seminarioan burutuko zituen ikasketak. Han giroa hobeagoa da. Neke eta presio askoren ondoren, 1915-16 ikasturtean zituzten hasiak euskarazko klaseak. Hantxe sortua zen Kardaberraz taldea: Jose Migel Barandiaran, Manuel Lekuona, Joakin Zaitegi...

1922ko uztailaren 2an eman zuen meza berria Tolosan.

Euskaltzaleak sortu

Gasteizko Gotzaiak fedarren zabalkunderako lanen ardura eman zion, *Union Misionar del Clero* aldizkarian zuzendari ezarri zuen. Handik laster *Gure Mixiolaria* izeneko aldizkari elebiduna sortu zuen, munduan barrena zeuden misiolari euskaldunen arteko lokarria eta berri-emailea.

Primo de Riveraren diktadura oraindik bete bete zegoen. Hala ere, eta han-hemenka Euskal Herri osoan elkarren arteko harremanik gabe zeuden euskaltzaleak bildu, akuilatu, antolatu egiten ditu. Aitzolen eraginez sortzen da 1927an *Euskaltzaleak* bazkuna: Euskararen eskubideak aldarrikatzea zen haren helburua.

Ez ditu haatik bere apaiz-betebeharrak alde uzten, eta buru-belarri murgitzen da Barcelonan egitekoa den 1929ko Erakusketa Unibersalean Elizak antolatu nahi duen *Misio Erakusketa* bideratzen. Antolatzaile ahalmen harrigarria du. Pere lana laudatzen eta txalotzen dutenen artean, Pio XI bera.

Bertsolaritzaren aurkikundea

Aitzolen eraginez, *Euskaltzaleak* erakundeak *Euzko Oleriti Eguna* antolatzen du 1930an. Euskal poesiak beharrezkoa duen berrikuntza azkartu nahi da. *Euzko Oler-*

Izaban, euskal idazleen batzar batean eginiko argazkia; Aitzol ezkerretik bigarrena da.

Apaiz abertzaleen kasua

“Euskal apaizgoaren kasua —euskal apaizak abertzale sentitzea— ez da ustegabeko eta noizik behinako gertaera. Fenomeno honek, zehazten zaila den erizpide, ideia eta printzipio-multzo bati erantzuten dio. Kontzientzi egoera bat da, pentsaera bat, arazoak begiratzeko eta epaitzeko ikuspegi bat. Dudarik gabe, sentimentu bat bezala adierazten da, eta halako sentimentu bezala, errespetagarria da. Famili giroan, inguru politiko eta sozialean, eta baita giro erlijiosoan ere bizi den eta liburuetan ikasten ez den heziketa baten frutu da: egun batetan, euskal apaizak, abertzale euskaldunak sentitu ziren”.

«Ayer como hoy», Alberto de Onaindia
(Gaztelaratik itzulia)

Aitzolek Basarri gazteari Udarregi saria ematen dio «Euskaltzaleak» elkartearen izenean.

La muerte del euskera

Epitafio

*Noveles poetas del caduco euskera
sentenciado a muerte
que de fúnebre cortejo a la manera
y por aciaga suerte,
ante la oscura y aterradora tumba,
con temblorosa mano,
depositáis una ofrenda tremebunda:
¡Considerad que en vano
pulsáis las cuerdas de la armoniosa lira!
¡Dad tregua a vuestro canto!
¡Truéquese la inspiración en fiera ira!
¡Tended el negro manto!*

Loramendiren omenaldian, Bedoñan, 1935.an.

ti Egunak urtero antolatuko ziren Euskal Herriko leku desberdinetan, eta haietan Euskal Poesiaren Urre-Aroa esan ohi zaiona osatuko zuten poetak sortuko ziren: Lauaxeta, Lizardi, Loramendi, Jautarkol, Zaitegi, Orixe... Urtero argitaratuko ziren lehiaketan parte hartutako poemak, *Euskaltzaleak*-en ardurapean eta bere idazkari Aitzolen hitzaurre mamitsu banarekin. Hitzazurre haietan, Aitzolek, poemarik nabarmenenak aztertzeaz gainera, euskal olerkiaren nondik norakoa ezartzen du.

Baina urte berean, Bergaran ospatu zen Euzko Ikaskuntzaren V. Kongresuan, Manuel Lekuonak hitzaldi historiko bat ematen du. Ahozko euskal literatura du gaia, artean erdeinuz eta balorerik eman gabe arloteen arteko jostaketa bezala ikusten den zerbait. Aitzol ez dago entzule, baina gaia luzegia izaki, Lekuonak Donostian ematen du hitzaldiaren bigarren zatia, Aitzol ere entzulegoan dela. Lekuonarena ustegabeko aurkikunde da Aitzolentzat: olerki goitiarretan ez ezik, bertsoetan ere oinarritu behar da Euskal Kulturaren Berpizkundera. Bertsoa da herriaren arnasa.

Errepublikaren garaiak

Uste baino luzeago jo zuen Bertsolari Txapelketak antolatzea. Baina azkenik, 1935an ospatu ahal izan zen aurrenekoa. Basarri izeneko bertsolari berrizale bat gertatzen da txapeldun. Lehen aldiz, bertsolariek antzoki batean jardun dute. 1936an ospatu zen bigarrena, Txirritaren omenez, ekainean. Epai-mahaiak jarritako gaien artean haxe zen bat: gerra.

1931ko apirilaren 14ean Errepublika ezartzen da Espainian. Espainiako Elizak ez zuen ongi hartu Errepublikaren etorrera. Uste zuen Errepublikak erlijioaren aurkako aro latz bat ekarriko zuela. Itxurak gorde zituen arren, Eliza Errepublikaren etsaia zen. Euskal apaizgoak, aldiz, ez zuen, oro har, monarkiarentzako makurtasun haundirik. Abertzalea izanik, uste zuen Errepublikak hobeki hartuko zituela Euskal Herriaren autonomia-nahiak. Askatasun haize

berri bat dakar Errepublikak.

Aitzolen eskua dabil lanean Donostiako «El Día» egunkari nazionalistaren sorreran. Aitzolek bere nortasunaren alderdi berri bat erakusten du: artikulista eta polemistarena. «El Día»k arrakasta handia izan zuen, eta Gipuzkoako eskuindarrek «El Diario Vasco» sortu behar izan zuten, Aguirre Gonzalok finantziatua.

La muerte del euskera

Aitzol Estatutuaren izpirtua zabaltzen saiatzen da. Aurkariaren argudioak deusezten badu nahikoa lan. Euskarari ere ez zaio falta nork jipoitua. Aitzolek liburuskak ospetsu bat idatziko zuen 1931an Unamuno eta euskararen lurperatzaileen aurka: *La muerte del euskera*, Aitzolen ironiaren eta eztabaidarako ahalmenaren ezaugarri polita.

Gai bera hartuta, *Lucha de idiomas en Euzkadi y en Europa* argitaratuko du Aniceto de Olano, Bonifacio de Etxegarai eta Eduardo de Landetaren lankidetasunez.

Doktrina sozialaren aintzindari

Idatziz ez ezik, ahoz ere euskaltasunaren eta abertzaletasunaren propagandagile sutua bihurtzen da hitzaldi eta mitinetan. Hala, 1932ko abenduan, eta Alberto de Onaindia kanonigoarekin batera, hiru ordu luzeko eztabaida publikoa izango du Donostiako Declamación Vascaren aretoan, langile sozialista, komunista eta anarkistekin. Ospetsu bihurtuko ziren apaiz biak. Hantxe irabazi zuen Onaindiak «El compañero sacerdote» izenordea. Honela kontatzen digu Alberto de Onaindiak «Ayer como hoy» deritzon liburuan, geuk gazteleratik itzulia:

«Planteiatzen ari ziren arazo sozial gordinen aurrean, zenbait apaiz, soziologia-ikastaroak antolatzaren jardun zuen eta Aita Sainduak emandako arauak jarraituz, kristau doktrina sozialaren azterketarako langile gazteen taldeak biltzen. Ez ginen hiru baino gehiago eguneroko prentsan idazten gizenak eta gai sozial horietaz mintzatze,

Aitzol, ezkerrean goian, Jose Antonio Agirre lehendakariarekin batera.

langile-multzoen aurrean tribuna publikoa hartzen genuenak. 1932ko abenduan, On Jose de Ariztimuñok —«Aitzol»— eta biok, hiru ordu luzez hitzegin genuen eztabaida publikoan Donostiako Declamación Vascaren Aretoan, sozialistek, komunistek eta anarkistek osatutako entzulego ugari baten aurrean. Giroa gordina izan zen, baina errespetuzkoa, eta baita laguntasunezkoa ere bukaera aldera».

Lizardiren heriotza eta Yakintzaren sorrera

1933an Euskal Pizkundearen poeta nagusia hiltzen da. Aitzolek askotan zuen Lizardiren poesia laudatu: «Arotz olertiaren kutsurik, Lizardi'ren neurtitzetan aurki ezin lezazuke, ordea. Barneko iturburutik jaio zaizkio mami-azalak. Ederak ba-dira

ere, eusko-olerkariarenak dira. Ez irakuriz ikasiak, adi-muñetik sortutakoak baizik. Bertsoak eusko-guna eraiyetan daramate. Euskerari dagokion gisa tajutuak dira. Gaurko olerki au irakuriaz antziñeko poesi bateren-baten oroipena datorkit burura. Alako bertso erikoien doña edo: "Iduzki danean, zoin eder itzala, // Maitia, mintzo zira, plazer duzun bezela." Euskera onela, oler-ti bidez eraberitzea, antziñeko guna gaurko izkerari txertatzea dala deritzait. Jantziz oraingoa ba-dirudi, barnez aspaldikoa izan dedila».

Urte berean, Euskaltzaleak erakundearen ardura-pean, «Yakintza» aldizkaria sortzen du Aitzolek. Bertan Euskal Herriko intelektual askok hartuko du parte: Lizardi, Barrensorok, Artetxe,

Herelle, Labayen, Landeta, Olano, Arocena, Gárate, Guerra, Etxegarai, Leizaola, Aranzadi, Barandiaran, Iri-garay, Lekuona, Donostia...

'Poema haundi bat euskara jasotzeko'

Bertsolaritzaz, literaturaz, estatutoaz, erlijioaz, hizkuntzez, euskal historiaz... Aitzolek trebetasun aparta dauka gaiak era erraz eta atseginez azaltzeko. Haren izenpea duten artikulua dira irakurrienak «El Día»n, «Euzkadi»n eta «La Tarde»n. Historiaz eta lege egindako artikulua sail batekin liburu

bat moldatzen du: *La Democracia en Euzkadi*.

Mistrak *Mireio* idatziz Provenza eta bere hizkuntza jaso zuen era berean, Aitzolek uste zuen euskarazko poema haundi batek, Euskal Herriaren ezaugarri nazionalak poesia bihurtuko zituenak, eman zezaiokeela euskarari hainbatek ukatzen zion errespetoa eta begiramen. Aitzolek Orixe hartu, «Euzkadi»ko Euskal Orriatik atera erazi eta poema hori idazten jarri zuen. Altxamendu bezperan amaitu zuen Nikolas Ormaetxeak lan eskerge hura: *Euskaldunak*.

Argazki historikoa, 1936koa, gerraurreko bertsolari nagusiekin batera; jazarrita, Txirrita omenduaren ondoan.

Euskara ez da hilko...

“Hainbat hizkuntza suntsitu zuten latinaren eta erromatar kulturaren eraso eta asimilazioa garai-le erresistitzen jakin zuen gure herriak, beste zenbait hizkuntza modernoan danbatekoa ere eutsi ahal izan du, erresistentzia sutsua kontrajarritz.

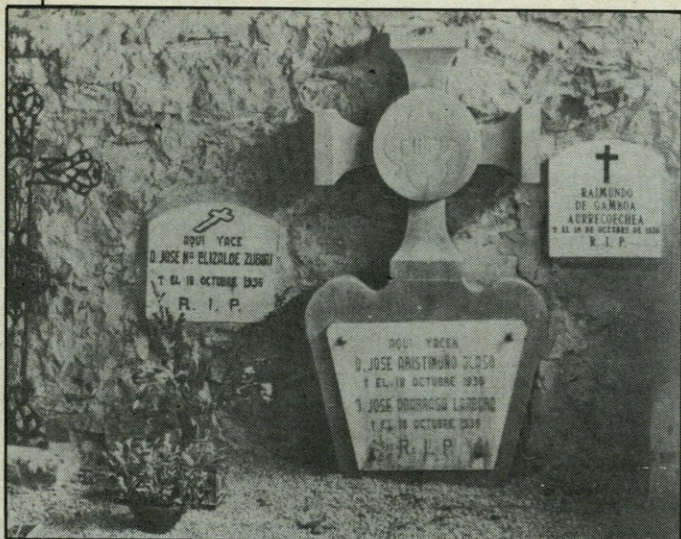
Heriotz-arriskua jada gertu zegoela zirudienean, Jaungoikoak, euskal herria bere loalditik esnatzea nahi izan du. Deuseuskalduntze-bitartekoak indartsuagoak dira gaur egun. Baina are fermuagoa da euskaldunok bere nazio-hizkuntzari eusteko duten borondatea eta nahia. Euskara ez zen sekula gaur baino hobekiago eta zainduago egon. Ez zuen sekula izan halako arduraz landuko zuten olerkari edo literaturgile-rik. Euskal historiaren bilakaeran ez dira sekula ikusi arraza-hizkuntzaren inguruan multzo egingo luketen hainbat kultur eta politika erakunde.

Euskara ez da hilko, euskaldunek bizi dadin nahi badute. Eta Euzkadi osora begiratzen duenak eta bertan, une haue-tan zer gertatzen den ikusten duenak, abertzale-fedez eta apostolu-maitasunez hala nahi dutela frogatu ahal izango dute.

«La muerte del euskera», Aitzol.
1931 (Gaztelera-tik itzulia)

Herbestean, Antonio Labaien eta Jesus Elosegirekin, «Galerna» itsasuntziratzea baino egun gutxi lehenago (argazkian, ezkerretik).

Hernaniko kanposantuan, afusilatu zuten toki berean, Aitzolen hilarria.

Altzaxmendua dator

Esquindar espānolistek gorritzat jotzen dute Aitzol. Izan ere, beste zenbait apaizekin batera, Euzko Langile Alkartasunaren barruan dabil lanean, Leon XIIIren «Rerum Novarum» eta Pio XIren «Quadragesimo Anno» enzikliken buruzbideak gauzatzeko. Ezkertiarrek berriz, erreazionariotzat jotzen dute. Gasteizko Gotzai zen Mateo Mujikak ere ez zituen begi onez ikusi Aitzolen ibilerak eta oharpen bat ere bidali zion gerra baino hilabete batzuek lehenago. Gerra zibilaren zurrumbiloan azken fin dohakabea behar holako gizonak.

1936an altzaxmendua dator. Aitzolek agudo ikusten

du herri armagabe eta antolamendu militar gabeko batek ezer gutxi egiten ahal duela fazisten aurka. Etsita, Iparraldean babesten da, Belokeko monastegian hain zuen.

Frantzian albiste ajentzia nazioarteko baterako lan egiteko proposamenak ditu. Zalantzan dago, ez daki ongi zer egin.

Negoiazio saioak

Aitzolek ez du nahi Euskal Herriaren suntsipena ikusi. Gerraren atzaparretatik libratu nahi du euskal gazteria. Gizon ekinzalea, Etxalarra jaisten da reketekin kontaktoa egitekotan. Bere asmoa: su-eten bat lortzea euskaldunen neutralitatea-

ren truke. Parlamentatzera zetorrenaren izena jakin orduko, detenitzeko agindua dute buruzagiek. Oza lortu zuen Aitzolek ihes egitea.

Belokeko beneditarrek mezu bat hartzen dute: hobe dutela Ariztimuño hori bertan ez hartzea, bestela errepresalariak jasan zitzaketela Lazkaoko beneditarrek...

Iparraldeko apaizgoa Francozalea zen gehienbat.

Itzultzeko erabakia; atxilotzea

Azkenean Aitzolek erabaki du. Iparraldean enbarazu egiten baitu gehiago laguntza eman baino, Bilbora joango da Eusko Jaurlaritzaren aginduetara. Baluke han zer eginik. Baionako portutik zerbitzu erregularreko untzi bat ateratzen da, Galerna, Bilborantz. 1936ko urriaren 15ean hartzen du Aitzolek.

Fazistek jakinaren gainean egon behar zuten. Pasaiaiko aurrean, itsas zabalean, lau bou armatuk hartzen dute preso Galerna. Untziko guztien bizitzak begiratu zirela agindu omen zieten.

Galernan Jean Pelletier izeneko bat doa. Frantses izateak libratuko du fusilaketatetik. Haren lekukotza ezin garrantzitsuagoa izango da Aitzolen azken orduak ezagutzeko («Le Soir» egunkaririk hartua eta itzulia):

«Lehen solairuan zaintzaileak gela-aurren batetara narama, gela haundi eta bilutsia. Asperenak entzuten ditut, gorputz bati emandako zigorraren hotsa. Aldameneko gelan gizon bat kolpatzen ari dira, torturatzen ari dira. Abere bati makilkadak ematen entzutea penagarria bada, are penagarriagoak dira gizon bati emanikako tratu txarrak! Kolpeak tarte berdinetan entzuten dira. Asperenak orain garraisi ozenak dira, intziariak gero, eta azkenik, hatsa falta dela ikusten da. Jada, ez dira gehiago entzuten, gorputz geldo batetan emandako zigorra besterik ez, koltxoi baten gainean izango balitz bezala. Suplizioak ordu erdi bat irauten du guxtienez. Ikarak, izualdiak jeltuta nauka. Ate bat ireki eta gizon torturatua agertzen da. Ariztimuño apaiz

azkarra da, Galernako nire adiskidea. Ia ezin da ezagutu. Odolak itsutu egiten du eta ezin nau ikusi. Asperen ahula dagio eta nekez ibil daiteke».

Askatasun agindua; afusilaketa

Eta gero, askatasun agindua dator; Ondarretako kartzelatik atera bai, baina Hernaniko kanposantuko pare-taren kontra jartzeko:

«Sírbase ordenar sean puestos en libertad los detenidos a mi disposición en ese establecimiento de su digna dirección que a continuación se expresan: (eta ondorengo hamabost izenen artean José Ariztimuño Olaso irakurtzen da). Prisión Provincial de San Sebastián, 17 de octubre 1936».

Berriz ere Jean Pelletier-en hitzak ditugu, «Le Soir» egunkaririk hartuak: «Gaezan zehar, berandu, zeldak ireki egiten dira. Arma-hotsa. Pausoak. Oldartze-mugimendu oro itotzen dut nigan. Prest naiz. Zeldatik atera egiten naute. Eskuak atzetik lotzen dizkidate. Galerian, zelden aurrean, Galernatik bizirik ateratakoak pilatzen dituzte. Ariztimuño apaiza desitxuraturik ikusten dut, aurpegi beltz eta puztuarekin. Ez dut garbi ikusten. Bi zaintzaile eutsi egiten dute, errestan darabate. Egoera honetan fusilatu behar dute... Guardia Zibil dozena batek, bere trikornio dizdiratsuekin, inguratu egiten gaitu hiltzera eramateko».

Aitzol, Jose Ariztimuño, 1936ko urriaren 17an izan zen fusilatua Hernaniko kanposantuan.

Juan Iturraldek aipatua

«— Izugarria da Espāñan gertatzen ari dena. Esate baterako, Gipuzkoan, apaizek pistola eskuan doaz frentera anarkisten buru Francoren katolikoek aurka...

- Ezin liteke —erantzun zuen Ariztimuño.
- Garantia osoko pertsonak esana didate. Apaiz nahastai-le hoietako baten izena ere aipatzen ahal nuen.
- Ariztimuño galde egin zion aipa ziezaioren izenen bat.
- Ariztimuño ezaguna duzu?
- Askoi!
- Begira, horixe da orain arma eskuan Francoren kontra ari direnetako bat!
- Baina... Ariztimuño naiz!».

Después de la captura del «Galerna» que conducía correspondencia y algunos pasajeros tan siniestros como el energúmeno «Aitzol», sacerdote separatista

Entre otros más chicos, un pez gordo: «Aitzol»

Lo más importante de la captura del «Galerna», dejando de lado lo que pueda haber de esclarecedor en las cincuenta sacas de correspondencia y en la documentación, etc., es, sin duda, la pesca de... peces y pececillos marxistas y separatistas. El gordote Pachi Saizar, es un merlucilla de tantos muy conocido en ciertos bares y tascas. Jurico es un pelotari que ha hecho, cuando menos, un mal partido aunque un catedrático sostiene que lo que ha hecho es «tongo». De Landín, ¿qué vamos a decir? ¿Es bastante calificarle de destacado separatista?

También hay un aviador francés de esos que, en cuanto ven a un pajarito de los nuestros les entra el... vértigo; y el presidente del socorro rojo internacional, flamante título que califica al sujeto; con seguridad que se socorre a sí mismo.

Y queda entre la redada de menor cuantía este pez gordo que es «Aitzol», el tristemente célebre curita Aitzol, energúmeno líder del nacionalismo separatista, aventajado traductor al vascuence de las barbaridades legisladas desde Madrid y los jurados mixtos, que deshonra sus hábitos sacerdotales. Mal español, mal vasco y peor ministro de Dios. En el Diario Vasco le conocíamos en toda su dimensión de hispanófobo furibundo.

El 15 de este mismo mes del año pasado, nos vimos obligados a salirle al paso, porque en un diario local —campeón de la inconsecuencia ideológica y del camaleonismo político— se escribía la siguiente frase que ha de sonar a blasfemia para todo buen católico español: «La reina Isabel, la que lleva bien impropriadamente en la historia el sobrenombre de católica». Y terminábamos nuestro indignado comentario al asqueroso artículo de Aitzol, pidiendo al entonces ministro de la guerra, señor Gil Robles, una ley de defensa de España, que ampare el honor y la integridad de la patria contra los ultrajes, los ataques y las maquinaciones de los separatistas e hispanófobos que, de acuerdo con las demás fuerzas infames de la antipatía, laboran sin descanso por la ruina y la destrucción del país.

De esa calaña es el pez gordo cogido en el Galerna.»

EL DIARIO VASCO
SABADO 17 DE OCTUBRE DE 1936
Año III - Núm. 543 - Calle de Carlos III - FRANQUEO CONCERTADO - SAN SEBASTIAN - FRANQUEO CON

Después de la captura del «Galerna» que conducía correspondencia y algunos pasajeros tan siniestros como el energúmeno «Aitzol», sacerdote separatista

La representación de España en Praga
El Sr. San y Juan, representante de España en la Checoslovaquia, puesto a la disposición de Praga, se dirige a dar posesión a Jinnon Aiaz

Carta de una hija de Calvo Sotelo, llena de emoción filial y patriótica

En el «Galerna», pasando por el limbo al paraíso bilbaíno

RADIO MILAN
En el sector de Guadarrama han sido oídos

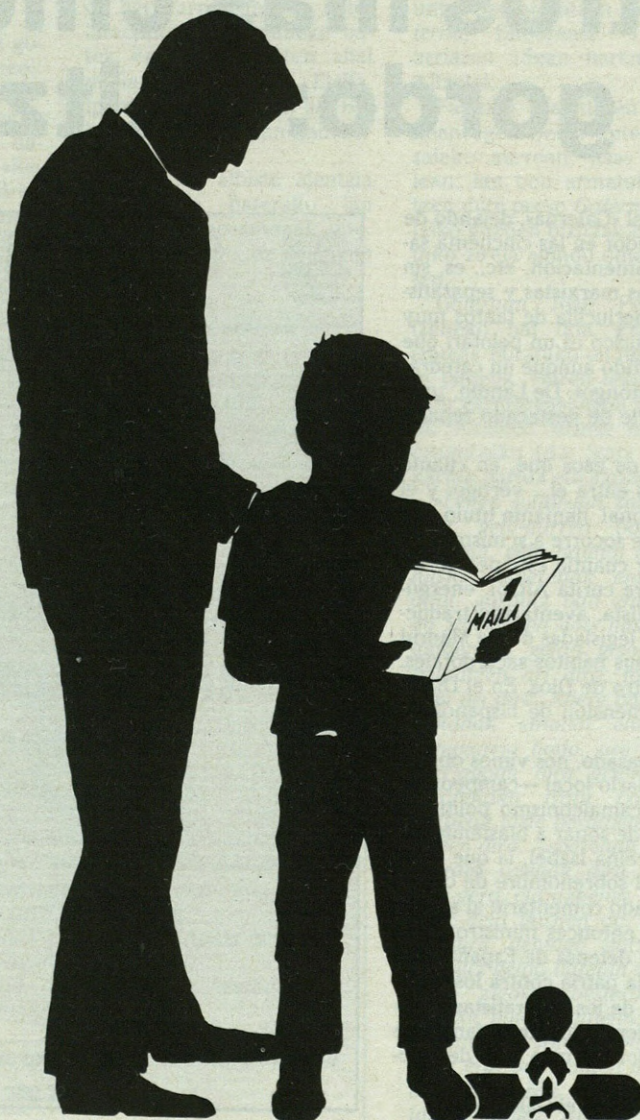
1
MAILA

Euskarari bideak
argitzeko eta
zabaltzeko, arlo
guztiera heldu dadin:
etxera zein eskolara,
lantegira zein kalera.

Horrexegatik egiten dugu
berba hain argi Bilbo
Aurrezki Kutxan, euskarari
laguntza emanda, gure
sorterri osoan erabili eta
zabaltzeko dadin. Gure
berezko hizkuntza delako.

ARGI EGITEN DUGU BERBA, EUSKARA ARGITZEKO.

**CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE BILBAO
BILBO AURREZKI KUTXA**

Kasparov: XX. mendeko zaldun torneoan garaile

Oraindik ez da urte bete Karpovek eta Kasparovek elkarri eskua luzatu ziotela Moskuko Tchaikowsky areto handian. Azaroaren 9 hartan Anatolik saminki egin omen zuen negar, hamar urtez mantendu zuen erregetzatik hogeitabi urteko printzeak bota zuenean. Sobietarrak maisu diren xakearen jokuko munduko txapelduna egunotan erabakiko da berriro ere, Garik errebantxa eskaini ostean, Londres eta Leningradon burutzen ari den Erdi Arokoen tankera hartako torneo modernoan. Aste honetan, biak ezagutzeko aukera dakarkizuegu; datorrenean, mundialaren erreportaia zabalda.

GURE erredakzioa interakoan Kasparovek berreskuratu berria du Munduko Txapelketa. Birritan munduko txanpioia den Gari Kasparovek 12-11 markagailuz berreskuratu zuen txapela. Azken bi partidetakoa batetan tablak egitea nahikoa zuen tronoaren mantentzeko. Gisa honetan, urriaren 6 astelehenko partidaren 32. mugimenduan tablak egitea erabaki zutenean, Karpovek oraingoan ere agur esan zion Munduko nagusigoari.

Gari Kasparov: Botvinnik-en eskolako mutiko azkarra

Bere aita ingeniariak Gari Kasparian semea musikari on bat izatea nahi izan baldin bazuen ere, sei urte besterik ez zituela xakeko maisu baten prolema zailari itenbidea topatu zion, kontserbatorioan hasiko zen egun berberean. Hilabete batzuek ondoren hilko zitzaion aita. Jatorriz judutar-armenio zen gaztetxo hark bere amaren abizena sobietikoagoa bihurtu nahi izango zuen, eta Kasparov izenez sartu zen Baku bere herriko Oleg Privorotsky-ren eskolan.

Memoria galanta zuela zio, sekulako gorakada egin zuen bere jokoak, bederatzirte bete zitueneko SESBetako egunkari guztitan agertzen zelarik: Borotvinnik eta Fisher-en arteko azken partidaren, Fisher ipamerikarrak tablak lortzeko prolemari aurkitu ez zion itenbidea erakutsi zuen Gari gazteak. Gerora, Borotvinnik-en eskolara eramango zuten (1973-78); bi aldiz sobietar txapeldun jubenila; 1979, nazioarteko torneo garrantzitsua baten irabazle; 1980, munduko junior txapelduna eta Nazioarteko Maisu Haundietariko jokalaririk gazteena.

Iaz, hogeitabi urte bakarrik bere bizkarretan, munduko txapeldun bilakatu zen, inoiz izan den txapeldunetarik gazteena. Bere estiloa: borrokalaria posizioak bereganatzeko, prolema deskorapilatzaile azkarra, xake eraberritzailea —aperturatan batipat—, eta intuizioaren heldutasuna.

Anatoli Karpov: Uralesetako analista hotza

Dituen hogeita hamabost urtetik hamar, munduko txapeldun izaten igaro ditu. Iazko neguan Moskun galdu zuenean, «erre-

bantxako enkontruan irabazi arte ez dut deskantsurik hartuko» esan zuen. Gaztetan oso gaisobera, medikuntza zen beti, familia-ko emakumeen etengabeko arduratan ez bazegoen. Serioa eta negarjeraino haserretakoia bost urtekin aitaren aurkako xake partidak galtzen zituenean. Horrela segitzekotan, sekula gehiago ez zuela jokatu mehatxatzen zuen aitak.

«Ziur aski ez nintzatekeen txapeldun izango SESBetan jaio izan ez banintz. Han, xake jokalaria arras errespetatuak izan ohi dira, goretsiak. 64 laukitako taula present bait dago bai familian bai eskolan bai fabrian eta bai eta parketan ere. Benetan garrantzitsua da beraz gizarte sobietarrean».

Jendeak ez omen du beragan eragiten, baina bere horrenbesteko hostasunetik zera dio analista bikainak: «Kasparov-en jarraitzaileak oso zaratsuetak dira. Ez dute erregelazko isiltasuna ere errespetatzen». Ez zuen Bobby Fisher kaliforniararen kontra jokatu ahal izan, hark txapelari uko egin bait zion 1975.ean Nazioarteko Federakundearekin haserretuta. «Fisher-ek 1972. urteko maila mantenduko balu, bere xakerako itzulera ikaragarria litzateke. Hiruen arteko borroka bien artekoa baino interesanteagoa da-eta beti!» dio Anatolik.

Gorka ARRESE

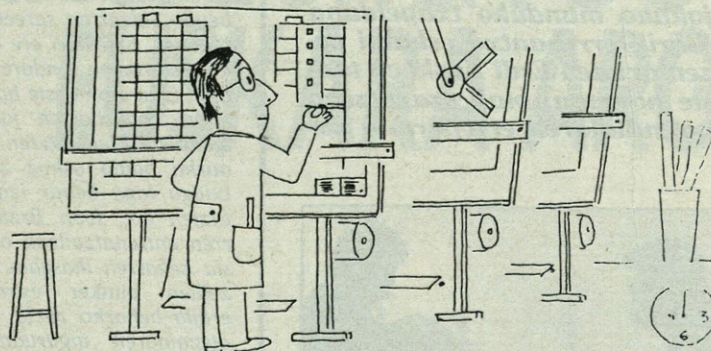
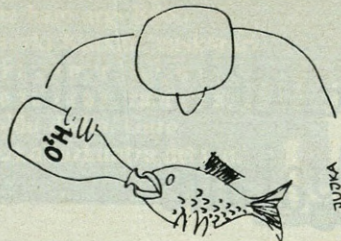
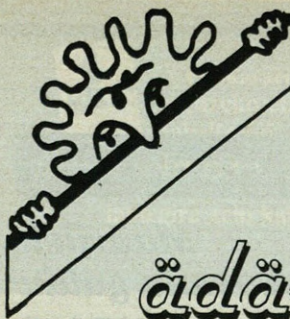
erronka barik

Madrilek osasuna galdu zuenean

EUROPAKO Kopako lehendabiziko kanporaketan madrildarrek kostata sartu zuten heuren txitarroa Bernabeuko suizarren sareetan. Eta halaber, Errealari ere egundoko esfortzuen ondoren sartu ahal izan zion beste bat, ordukoan donostiarrak joan den igandean Clementeren mutilen aurka baino askoz zulo gutxiago laga behar izan bazituzten ere. Ivan Brzic naparraren entrenatzaileak ongi ikasia zekarren ikasgaia, eta bazekien bunker estrategikoa eraiki beharko zuela, ez bere atezainaren inguruan bakarrik, Sadar-eko zelai osoan zehar presiñik itogarriena eginda baizik. Ze internazionaler jositako Real Madrid-a, bakar bat ere ez daukan Osasunaren aldean, kontinenteko talderik beldurgarriena denik ez du inork ukatuko. Eta tamainako goliak baten aurrean hortzak estutu eta korrekaminos batean bihurtzeko beste erremediorik ez da gertatzen.

OSASUNAREN jokoak ez zuten lruñean ezagutzen ez den inongo sekreturik ekarriko. Jokalari bakoitzak bazekien zer eman behar zuen, zenbateraino nazkatu beharko zuen bere pareko merengea haren futboleko egiteko gogoak akaburaino eraman arte, biren itzalek bakar bat egin beharko zutelako alegia... eta gero geroak larrua hanketan harapatzean. Beenhakker harrituta zegoen: «ez dakit zergatik Osasunak ez duen beti horrela jokatzeko». Beste inon ere irakurri ahal izan den bezala, erradioaktibitate gabea hamai-ka usoko andana bilakatu zen Madrid-a, bien bitartean bere elastikotako esnea galdu arazten zuelarik Osasunak. Lehenak bere estraineiko matxa galtzen zuen ahal, bigarrenak bere aurreengoa irabazi zuen. Merengeen osasuna gaitzotzeko erremedioa: botikarik ez eskaintzea!

G.A.

ESTRAPERLISTA-RENA

Estraperlista bat joan omen zen harunzko puntako baserri batetara negozio batzutara. Baina bertan zegoela, izugarritzko eguraldi txarra sartu zen: trumoiak, tximistak, euria goiti-beheti.

—Hobe zenuke gaurko gaua hemen pasatzea. Ohe bat besterik ez daukat, baina konponduko gara hirurok —esaten dio baserriko jaunak.

Hasi dira afaltzen eta estraperlista ez zen ausartzen nahi adina jatera. Beldurra edo. Halako batetan non konturatzen da, baserriko jaunaren emaztea keinuka ari zaiola eta mahai azpitik kolpe txiki batzu ematen belauarekin:

—Honek lasai jateko adierazi nahiko dit —pentsatu zuen.

Jarraitu dute afaltzen, eta emaztea keinuka eta keinuka, eta kolpeka eta kolpeka mahai-azpitik.

Postrearen ordua iritsi denean arroz-konketxea zerbitzen dute. Bada, justu horixe zen estraperlistari gehien gustatzen zitzaion postrea, baina ez zen ausartzen gehiegi jatera etxekoek gaizki hartuko zutenaren beldurrez.

Bukatu dute afaria eta hirurak lotara. Emaztea izkin batetan, baserritarra erdian eta estraperlista beste izkinean.

Gau erdian ordea, ttanttoak erortzen hasten dira teilatutik.

—Ramon! —esaten dio emazteak senarrari—, horrela ez dago lo hartzerik. Zoaz teiltura teila bere lekuan jartzera.

—Bai, arrazoi duzu.

Altxa da gizona ohetik eta gelatik atera bezain laister emazteak estraperlistarengana urbilduz:

—Aprobetxa ezak orain! Aprobetxa ezak orain!

Baita estraperlista altza ere arroz-konketxea jatera.

ARTZAIARENA

Bentrilokuo edo triparekin hitzegiten duten horietako bat joan omen zen behin mendira eta artzaia aurkitu.

—Honi jo behar diot nik adarra! —pentsatu omen zuen.

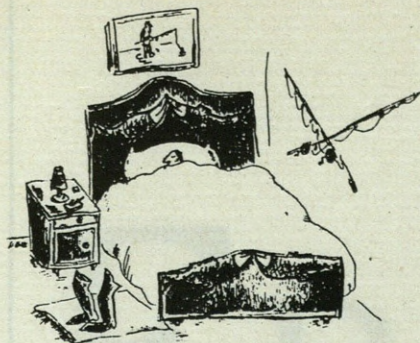
—Egunon, artzai!

—Egunon!

Begira, nik aspaldian ikasi nuen animaliekin hizketan eta utziko al zenidake zuen animaliekin solasalditxo bat izaten?

—Nola ez! Zoaz, zoaz beraiekin hitzegitera.

Artzaiak tipo hura zeharo erotuta zegoela pentsatu zuen eta atzetik jarraitu zion. Halako batetan bentrilokuo delako hori hasten zaio behiari hizketan:

—Muuu. Muuuu! Behia: Norekin egiten duzu zuk larrutan?

—Muuu. Muuu. Nik? Zezenarekin.

Aurreraxeago:

—Beee. Beeee. Ardia: Norekin egiten duzu zuk larrutan?

—Nik? Beeee! Beeee! Ahariarekin!

Badoa bentrilokuoa astoarengana eta artzaiak:

—Utz ezazu astoa pakean, gezurti hutsa da eta!

TABERNA BATETAN

Duela gutxi Bilboko Parte Zaharreko taberna batetan pasadizo hau ikusteko aukera izan nuen. Sartzen da bezero bat tabernara, pintxo bat hartzerara doa, eta ikuitu bezain pronto puzka hasten da:

—PUUUUFFFFF; PUUUUFFFF!

—Aizak, ez zeudek beroak, eh?

—Lasai, hautsa kentzen ari nauk eta!

ZUHAITZEN KONTURA

Egia da, gaueko hamabietatik aurrera, eta sabela ondo berotuta gero, edozein bihurtzen dela filosofo. Elkarrizketa hau entzun nuen Galdakaoko festetan gaueko hirurak aldera:

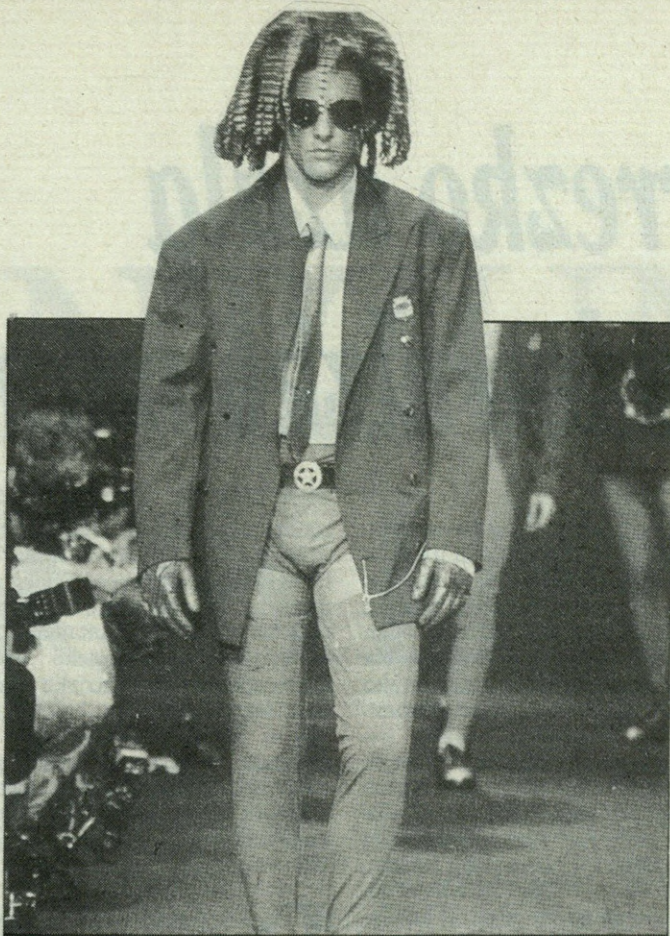
—Hi motel, zuhaitzak baino tontuagoa haiz.

—Zuhaitzak baino tontuagoa? Zer dela eta?

—Kontxo. Hotza datorrenean bilusten dituk eta.

a ze flasha!

Neri deritzat «Galtzaundi»

ETA Reikiavik-en hotz egiten duela esango dute gero! Ez, ez. Islandia Artiko itsasoarekin muga eginaz badago ere, geyser ederrak baditu, urte osoan ur beroa ematen dutenak. Edonola ere, palazio barruetan beti izaten da giro epel bat, Otawan nahiz Kairon izan, eta ez ziren etorriko Reagan eta Gorbatsxef hotzak akabatzerara Reikiavikerraino.

Temperaturarena ongi kalkulatuak zeukaten islandiarrek, baina sekula burutik pasa gabeko arazo batekin aurkitu ziren: nondik atera munduko bi gizonik inportanteen biziak arrisku guztietatik zainduko zituzten agente prestuak? Islandiako gizonezkoak arrantzan dabilta, eta nekez aurkitzen duzu hemezortzi urtez gorako gizasemerik lehorrean, dendariren bat ez baldin bada; baina konbentzitu ezazu dendarari bat, juxtu sekula baino turista gehiago dabilenean. Emakumeak lan horietarako ezin hartuko dituzu, berriz. Poliziatarako hartzen dituzten emakume bakanek oso erresultatu ona ematen omen diete, buru hotzeko emakumeak izaki —Ice-land, aixkiria— baina larregi arriskatzeara litzateke holako aferrabari emakumeen esku uztea.

Jestio azkar bezain egokiak egiten badakite, ordea, arrantzale bermiotarrek, eta Eusko Jaurlaritzak bere sarea mundu zabalean hedatua bait dauka, Eli Gallastegik telefono dei batekin konpondu zuen auzia. Ondoko argazkian dauka ARGIAren irakurleak azken urteotako eskusibarik preziatuenetako bat. Zeren eta ARGIA izan da Reikiavik-eko bizkarzain honetan Arkauteko agente sekretu bat identifikatu eta fotografiatu duen lehendabizikoa. Aitortu ezazu, irakurle, kamuflajea benetan txukuna dela, ohartu al zara gerrikoan daraman izarraz? Hori bai, zangarteko paketea hola luzitzen duenak Tubalen oinordeko eta Aitorren biloba izan beharra zeukan, euskaldun arrazako idixkoa. Sobietarrei ohostutako vodka zepelindu behar izan genuen tipoa, azkenean konfesa zezan: «Neri deritzat Galtzaundi, apellidua det Goñi». Tolosar alua!

Martin ARANA

Urrezko azala eta burnizko mamia

EZ da denbora asko entzun eta irakurri nuela Euskadi Irratian urrats inportante bat ematera zihoazela. Prentsa guztiak haizatu zuen orain artean gure historian egun batean bakarrik gertatua, Donostia eta Loiolako Herri Irratiek antolatutako «24 orduak euskaraz» hartan, hemen-dik aurrera normalizat edukiko genuela. Donostiako Euskadi Irratiak egunaren 24 orduak beteko zituela bere programazioarekin, eta honek euskal irratigintzari urrats koalitatibo bat ekarriko ziola. Ni bizi naizen lekutik, Baionako Gure Irratia entzuten dugu-eta, benetan gauza edertzat baloratu nuen Jose Mari Oterminek hain gartsuki jakinerazi zigun berria. Hemen oraindik bazkalondoetan irratia eman-kizunak ia ilunabarra arte eteten dituzte, eta kantariari mila bider entzun diogun bezala: «Ez dadukanak ongi bait daki eukitzea zein den ona». Urteak daramatzagu normalizazioa eskatzen, eta nola edo hala geu ere normalizaziora arrimatu nahian, eta norbaitek alde horretara urrats bat ematean hori mundu guztiari jakinerazteak egokia dirudi.

JOAN den gau batean sukaldean ari nintzen, eguneroko presaren presaz beti atzeratuta uzten dituzun artikulua eta paperak irakurtzen. Goizaldeko orduabata inguruan izango zen. Euskadi Irratia piztu nuen, hain zuzen atzeratutako egunkarietako batean irakurri nuelako programazio berriaren albisteak. Musika ari zuen, eta halako batean Martin Tejeriaren hitzak: «Halako kantariaren halako abesti ederra entzun dugu, eta beste gauza batera pasako gara arra-

tsaldeko bostak eta hogeitabost minutu direnean». Txikituko nuen irratia! Ez al da haserretzekoa? Eta egia aitortuko dut: beste batzuen lotsagabeke-riak haina nere injenuitateak haserre-tu ninduen. Euskarazko irratia aurrerapauso garrantzizko bat zela hain seguru esan dute han eta hemen eta ez nuen espero egunean zehar egindako programak berriz gauean ematera mugatuko zirenik, batere disimulatuko gabe. Gauz irratia entzuten dugunok holakorik sekula ez dugu entzun eta.

DENA dela, badakit hurrengo batean norbaiti entzun behar-ko diodala esaten, erdara gar-bian: «Es grande la labor que estáis realizando todos los que andáis en eso de la cultura en euskera. Y lo cierto es que se está avanzando. En la radio, por ejemplo, ya emiten las veinticuatro horas en euskera». Bai, operazio guzti hauek erdaldunentzako antolatuak dira. Erdaldunak dira botoemaile-rik gehienak, eta haientzako egiten dira gauzak, haientzako euskara irratie-tan normalizatua dago. Hemen euska-raz jakin behar da, eta gainera euska-razko irratia pizteko borondatea eduki behar da, konturatzeke hamar agindu eta bat eman dizutela, edo urre kolo-rez saldu dizutena gehienez ere bron-tzezkoa dela. Erdaldun abertzaleak kontentu daude, beren kontzientziak lasai dituzte, berntzako egina delako, eta euskaldunoi beti ziria sartzen digu-te.

BAZIRUDIEN, Donostiako Eus-kadi Irratian agintzen zutena-rekin, orain dela hilabete bat-zuk Bilboko Radio Euskadin egindako

lanak berdindu nahi zituztela. Baina emaitzak ikusita, 24 orduak irratiz be-tetzeko batean eta bestean egin diren inbertsioak aztertu beharko genituzte. Radio Euskadiko aldetetean, erdaraz-koan, jende berri mordoxka ekarri zu-ten, Bilbo aldean ezagunak ziren pro-fesionalak, dirutza ederrak eskatzen zituztenak. Radio Euskadiko ez estiloa eta ezta profesional horietako asko ere ez zaizkit ezer gustatzen, baina entzulego erdaldunarentzako inber-tsio ederra egin zutela aitortu beharra dago. Zenbat inbertitu da Donostia-koan? Programazioari begiratu diot eta ia dena egunean zehar «enlatatua» da. Polita aterako litzateke astekari hau modu horretan bere orriak 100etaraingotuta.

TXIKITATIK ikasi dugu auzokoaren pobrezia errespetatzen, geu ere pobreak garelako. Euskararen egoera zein den badakigu, eta inori burla egi-teko ez gaude. Baina haserretu egiten naute aberats itxurak eginaz dabil-tzan pobreak. Euskaldunoi eman diguten frustrazio berri honen erantzunkizuna irratia horretako nagusiek dute, noski, baina bertan ari diren langileek ere hobe izango dute non eta zertan ari diren konturatzea, joko-z kanpo har-ra-pa ez ditzaten.

XALBARDIN

ERANTZUN EGOKIAK

Gipuzkoako Aurrezki
Kutxa Probintzian
Gipuzkoari lagundu
nahi diogu.
Horregatik, zerbitzu-
eta prestazio-aukera
zabal bat eskaintzen
dugu.
Eta kirol, kultur, zientzi
eta herri-izaerako

ekimen-mota guztietan
partehartzen dugu.
Gure herriaren
aberastasunean
partehartzeko.
Gipuzkoako Aurrezki
Kutxa Probintzian,
beti ere erantzun
egokiak.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA

"Erantzun Egokiak"

Eros ezazu

ZEURE ETXE

LAN KIDE AURREZKIAREN HIPOTEKA-KREDITU BATEZ

Etxebizitza baten beharrean bazera. edo-eta darabiltzuna eskuratu nahiez bazabiltz, oraintxe duzu garaia: Eska ezazu Hipoteka-Kreditu bat Lan Kide Aurrezkian. Egiazko balioaren %70taraino finantzatzeko dizugu zure erosketa, interesik txikien eta baldintzarik hoberenetan. **Edo % 100taraino gure Erakundearen osoko Finantzaketa Planera biltzen bazera** eta jakina, legeak eskaintzen dituen abantaila fiskal guztiak eskuratuko dituzu.

Zatoz bisitatzeraz eta esaiguzu zure asmoen berri. Eta konta ezazu gurekin.

Oraintxe da garaia

CAJA LABORAL POPULAR

LAN KIDE AURREZKIA

Euskadiko Kutxa